

AYLIK SIYASİ DERGİ

komün

NİSAN 1991 YIL: 2 SAYI:11 FİYATI:3000TL(KDV DAHİL)

**KADIN HAREKETİNİN
ABECESİ**

BİR KEZ DAHA:

**YENİ BİR DÜNYANIN
EŞİĞİNDE**

**KÜRDÜN
ATEŞ
ÇEMBERİ!..**

EKSİK SAYILARI

TAMAMLADINIZ MI?

H. FIRAT C. KAYNAK

KÖRFEZ KRİZİ" VE DEVİRİMCİ OLANAKLAR

EKSEN YAYINCILIK

KOMUN

NİSAN 1991 YIL: 2 SAYI: 11 HYATİ:
3.000 TL. (KDV DAHİL)

Hasat Yayıncılık
**Adına Sahibi ve Yazı-
İşleri Müdürü**
Av. Ahmet H. Kırım

Yayın Yönetmeni

Hüseyin Şimşek

Dizgi

Hasat Dizgi

Basım

Aydinlar Matbaası

**Yönetim ve Yazışma
Adresi**

İnkilap Cad. Öktem Apt. No: 2113 Akse-
ray-İSTANBUL

Kartal Büro

Üsküdar Cad. Bayramlar İhvanı Kat: 5

Banka Hesabı

Av. Ahmet H. Kırım Akbank Bahçeliev-
ler Şb. Hesap no: 136 A00 03

İlan Koşulları

Arka kapak: 400.000
Kapak içi : 300.000
Tam sayfa : 240.000
1/2 sayfa : 120.000
1/4 sayfa : 60.000

Abone koşulları

Yurtiçi 6 aylık: 15.000
Yurtiçi 1 yıl : 30.000
Yurtdışı 1 yıl : 60 DM
Yurtdışı fiyatı : 5 DM
Yurtdışı Fiyatı: 5 DM

İÇİNDEKİLER

BAŞYAZI

*Kürtler ve tarihi haksızlık.....4

KAPAK

*Kürdün ateş çemberi.....6
*Parma arama oyunu.....11
*Savaş Medya'ya ne getirdi..... 15

DÜNYA

*Bir kez daha "yeni bir dünyanın eşi-
ğinde"..... 17

YANKI

*Kervanın başında olmak ama..... 23

KADININ KURTULUŞU

*Kadın hareketinin abecesi.....25
*İnsanın ırmağa benzeyen yanı.....29
*8 Mart için derleme.....30
*Bizim Klara.....36

DEVİRİMİZİN SORUNLARI

*Demokratik devrimden sosyaliz-
me.....37

POLEMİK

*Seçenek'e eleştiri.....43

ÖZELEŞTİRİ

*II. hamle dönemi.....46

EMEĞİN GÜNDEMİ

*"Tenkiset" in çok yönlü nedenle-
ri.....50

AÇIK MEKTUP

*Ürünleri kamuoyuna maletmek.....52

GENÇLİK

*Neden genel boykot.....56

CEZAEVLERİ

*İdamlar dosyası.....58

EDEBİYAT

*"Cezaevi edebiyatı" mı.....61

KİTAP

*Şairin firarı sürüyor..... 62

MÜZİK

*Emekçi'nin kelaynak olma inadı....63

OKUR KÖŞESİ

*Mektuplar.....65

KOMUNARCA

Geçen Komünarca'da belirlemiştik; hemen her sayıda birçok teknik eksik ve yanlışları-
mız oluyor. İki sayıdır, düzeltmeleri bu
sütunda yapıyoruz. Oysa, daha önceki sayıları-
mızda bu sütunu daha farklı ve nitelikli bir bi-
çimde kullanıyorduk. Derginin kapağını açtı-
ğında, gözüne ilk çarpan bu küçük köşeden
okuyucuya olumlu bir etkiye bulunmak elbette
önemli. Dolayısıyla, sonraki sayılarda bu kö-
şeyi "düzeltme sütunu" olmaktan tekrar çıka-
racğız.

Çok iyi biliyoruz ki okuyucularımızın
merak konularından biri, L. Baykan'a ait "De-
mokratik Devrimden Sosyalizme" yazısının
dipnotlarına ne olduğudur. Yazarımız, aynı
konuda önümüzdeki sayıda da yazacak. Hiç
olmazsa, üçüncü yazıda dipnotları toplu olarak
okuyucuya sunmak için, "başka ne yapabili-
riz" sorusu her zaman gündemimizde. Evet,
uzay çağında iletişim sorunu!

İki sayı üst üste, 2. yılımıza henüz girmiş-
ken, logonun altına; "Yıl: 3" yazdık. Bu yanlış-
şa, herkes kendine göre bir espri buluyor. Far-
ketmeyen okuyucumuza duyurulur. Okuyucu
esprilerini, yazılı olarak bize de iletirse mem-
nun oluruz.

Bir dergi, tashih hatalarını 10'nun altına
düşürebilirse bu bir başarıdır. Geçen sayı-
mızda, bunu başardığımızı söyleyecek değiliz.
Tashihlerden işesadece bir tanesine değinece-
ğiz. 59. sayfadaki "Kervan yolda ne kadar dü-
zeldi" başlıklı yazının başlık altı spotunun son
cümlesi şöyle olacaktı: "Zam üstüne zam, grev-
leri erteleme ve işten atmaları!"

23. sayfada; "Medya da parçalanmış ve
paylaşılmış, çok uluslu bir sömürge ülkedir"
denilmekte. Buradan, birçok Kürt ulusu oldu-
ğu sonucu çıkarılabilir. Bir tek Kürt ulusu var-
dır. Düzeltiriz.

Geçen sayıdaki müzik yazısında kullanılan
resim altında; "Ahmet. Kaya, Ferhat Tunç, H.
Hüseyin Demirel üçü bir yerde" yazısı yer
aldı. Tanım, üçlü bir kaset çalışmasıyla ilgili-
dir. Ferhat Tunç, bu kasetin müzik firmasının
kendini tasarrufu olduğunu belirtti. Yani anlaya-
camız korsan bir çalışma!

* * *

Yeni Demokrat yazar C. Doğan'ın açık bir
mektubuna yer veriyoruz. İlk çıktığımızda,
Yeni Demokrasi ilanımızı basmayı kabul et-
memiştik. Doğan'ın yazısında, Yeni Demokrasi
sayfalarında süren yazısından farklı bir şey
yok. Sadece bir tavır sorunu olarak düşünüp
yayınliyoruz.

Komünar olmayıp, dergimize yazan insan-
lardan bir talebimiz var. Yazılarımıza müdahale
hakkımız olmuyor. Bunu anlıyoruz. Sizin de
tekrardan kaçınıp kısa yazma talebimizi anla-
yacağınızı umuyoruz.

* * *

Yeni Demokrasi'nin Yazışmaları Müdürü
Tuncer Dilaveroglu ve Genel Yayın Yönetme-
ni M. Ali Eser, 1 Nisan gecesi gözetlince alındı.
İki basın emekçisi de gözetlince açlık grevine
başladı. Uygulamayı kimiyor, dostlarımızın
derhal serbest bırakılmasını istiyoruz.

Dayatılan statükoyu reddetmek

Lozan Antlaşması'yla, emperyalistler ve yerli uşaklarının azgın bir şiddetle gerçekleştirdikleri; "böl-yönet" planıyla Kürtler zoraki parçalandı. Emperyalistler ve bölge gerici devletleri, Kürtlerin kendi kaderini tayin hakkını, yıllar yılı her türlü baskı ve katliamla çiğneye geldi. Haklı istemlerinin karşısına zor ile dikilip, onlara, *kabul etmedikleri devletler arası sömürge statüsünü* dayattılar.

Osmanlı "sınırları" içinde yeralan, çeşitli milletlerin milli hareketleri, burjuva doğaları gereği, burjuva anlamda da olsa *belli bir* çözüme kavuşurken, Kürt sorunu; bölgenin, *başlıca* ulusal sorunu olarak çözümsüz bırakıldı. Lozan Antlaşması ile kendi kaderini tayin hakkı çiğnenmiş ve parçalanmış Kürtlerin bu durumu, daha dün kadar bazılarının iddia ettiği gibi, *günün sorunu olmaktan* çıkmış mıydı? *Sınıf mücadelesi ve sosyal gelişmeyi* doğrudan doğruya köstekleyen bir içerik mi kazanmıştır? Buna bir kez *'hayır'* diyoruz. Komünarlar, sözkonusu zoraki parçalama/ paylaşımı, sadece *kınamak* ve *protesto* etmekle *yetinemez..*

Aksi tutum, her gün kafalara daha gü r şimşekler biçiminde çakan gerçekleri yoksaymak ya da keyfi olarak reddetmektir.

Dört parçada Kürt hareketinin kendilerini sömürge statüsü içinde yaşamaya zorlayan ezen ulus güçlerine karşı yürüttüğü mücadele, parçalanmışlığa karşı dayattıkları istemler ve Kürt kitlelerinin ruhlarının derinliklerindeki özlemleri ifade eden; "bağımsız, demokratik, birleşik K.....n"a gözler kapanamaz. Tüm parçaları kapsayan bir ulusal kongre toplanması istemi temelindeki pratik çaba, yine aynı özlemleri ifade etmektedir. Sadece Kürt kitleleri değil, Fars, Arap, Türk egemenlerinin planı da gerçeği görmemize yeter. Sadece bunların da değil, Doğu ve Batılısıyla tüm emperyalistlerin bölgedeki varolan statükoyu ısrarla savunmalarından da durumun ne olduğu anlaşılabilir. Körfez Savaşı öncesi, sırası ve sonrasında Fars, Arap ve Türk egemenleri, "Irak toprak bütünlüğünün bozulmasına göz yummayız" diyor. Bağımsız Kürt devleti olasılığına tümü şiddetle karşı çıkıyor. Tümü, planlarını bu "tehlike"nin önlenmesi üzerine kuruyor ve aralarındaki çıkar çatışmalarına karşın bu noktada birbirlerine güvenceler veriyor. ABD, SB ve diğer emperyalistler, bağımsız bir Kürt devletini engellemek ve Kürt sorununu en fazla kendi kontrolünde tutmak için çalışıyor.

Siyasal atmosferi doğrudan etkilemeyen(!) bu sorunu, emperyalistler ve diğer gericiler keyiflerinden mi gündeme getiriyor? Günün sorunu değilse, hem ezen, hem ezilenler neden birinci derece sorunlar bağını altında uğraşıyorlar?..

Tarihsel materyalizmden haberi olan biri, zemini olmayan bir sorunun keyfi olarak dayatılması ile gün-

deme oturmayacağını ve güç bulamayacağını bilir. Kürtlerin dört parçalılığı, günün sınıf mücadelesi ve sosyal gelişmesini doğrudan etkilemeyen bir problem olsaydı; ezen ve ezilen güçlerin gündem maddelerinden başlıcası olmazdı.

Yaşadığımız gerçekleri, alıcı ve verici istasyonları-
mız doğru saptamalıdır. Politika, gerçeği anlama ve ona
uygun plan doğrultusunda değiştirme yönünde
bilinçli bir müdahaledir. Sorunu bu açıdan ele alırsak,
tartışmaya gelir hiçbir yanı yoktur. Kürtlerin
parçalanması, artık tarihe karışmış ve bu muhtevası ile
sadece lanetlenip geçilmesi gereken bir durum değildir.
Aksine günümüzde de sınıf mücadelesi ve sosyal geliş-
meyi doğrudan etkileyen güncel sorunlardan biridir.
Güncelliğinden söz etmek, çözüm için yol olarak şu
veya bu mutlak reçete sunmayı gerektirmez. Çözüm
varolan koşullara ve her parçadaki duruma göre biçimle-
necektir.

Tartıştığımız, işin hangi yöntem ile ele alınması gerektiği değil, söz ettiğimiz durumun "protesto edilip geçilen" mi, yoksa çözüm için, "programın bir unsuru" olarak mı ele alınıp alınmayacağıdır.

Bugün, parçaların birleştirilmesi yönündeki bir çaba, önderliği Kürt milli burjuva karakterli de olsa, emperyalist ve bölge gerici devletlerinin dayattığı verili statükoyla çatışmayı zorunlu kılar. Böyle bir çabanın başarı, gericiğin geriletilmesi ve toplumsal gelişmenin önünün açılması olacaktır. Zoraki dayatılmış bir statüko ve kendilerini tarihten silmeyi amaçlayan bir girişime karşı, devletler arası sömürge hakimiyetine, toprakların birleşmesi perspektifiyle yanıt veren bir Kürt ulusal hareketi olumludur. Kötü olan bu değil, bugüne kadar değişik parçalarda süren kavgasını, merkezi düzeyde koordine edip, birliğini sağlayamaması ve bu özelliğiyle de düşmanlarına büyük avantajlar sağlamış yapısıdır. Bunun giderilmesi şarttır.

Kürtlerin kendi kaderini tayin hakkından yana olmak, Lozan'da onlara biçilmiş çerçeveyi reddetmeyi gerektirir. Lozan, yalnızca Kürtlerin parçalanması değil, bu statüyle, devlet kurma hakkının daha da garantili engellenebildiği bir platformdur. Her ezilen ulusun devlet kurma *hakkını* savunan biri; Lozan'ın, Kürtlerin parçalanmasına yolaçan, bugün sınıf mücadelesini doğrudan etkiler durumdaki sonucuna karşı çıkar. Kürt topraklarının bölüşülmesi, bizzat Kürtlerin kendi kaderini tayin hakkının engellenmesi için yapılmıştır. Ulusların kaderini tayin hakkını savunanlar, *bu açıdan*, Kürtlerin bölünmüş topraklarına seyirci kalamazlar.

Kaderini tayin hakkı boş bir söz değildir. Ulusların, kendi toprakları üzerinde söz ve karar sahibi olmaları demektir. Kaderini tayin, devlet kurma hakkını da

kesinlikle kapsayan bir olgudur. Ezilen bir ulusun, devlet kurma hakkını savunan kişi, grup, hareket vs. ise, bu hakkın kullanımı engelleyen verili politikaların kaldırılması karşısında tarafsız/yansız kalamaz. Kürtler Ortadoğu'nun baş kanayan yarası olmaya devam ederken, kimse olanlardan, geçmişte olup biteni sineye çekmelerini isteyemez. Zoraki bölünmeye rağmen, Kürtler topraklarında sömürgeci boyunduruk altında, ama bir ezilen ulus olarak yaşamaya devam ettiler. Ermeniler gibi, topraklarından zoraki sürülüp, ulus olma durumlarına fiilen son verilmiş değildir. Asimilasyon, sürgün, katliam vs. herşeye rağmen, bu bir gerçektir. Direnme ve bağımsızlık mücadelesi -kesintilere uğramış ama- hiçbir zaman son bulmamıştır. Bu, Lozan haksızlığını kabul etmemek, onu parçalamak için kavga ısrarcı olmaktır. Tarihin derinliğine gömülmüş bir tarihi haksızlık, bunun neresinde?

* * *

Dünden daha çarpıcı gerçekler ile dile gelen bu sorunu es geçmek, bugün daha bir olanaksızdır. Gerçekler, en sabit fikirleri etkili bombardımanlarıyla sarıp yıkıyor. "Kürtlerin parçalanmışlığı, artık günün sorunu olmaktan çıkmış, yalnızca protesto edilmeyi gerektiren bir problemdir" diyorlar. Her zamanki gibi, "kaynak Kaypakkaya" demeyi de ihmal etmiyorlar. Ulusal sorun da dahil, birçok konuda marksist-leninist bir bayrak açmış Kaypakkaya'nın, bu değerlerini sahipleniyoruz. Ama aynı zamanda, onun ulusal sorun ve diğer konulardaki hatalarına karşı çıkmayı da gerekli görüyoruz. Kaypakkaya, tarihi haksızlıklar sorununu, genelde doğru ele almakta; Kürtler somutunda, sorunun o süreçteki durumunun da etkisiyle, bu noktada hatalı açmaktadır. Dolayısıyla bugün, Kürtler ve tarihi haksızlıklar sorununda, Kaypakkaya'dan farklı ve yeni bir tavır belirliyoruz.

Dolayısıyla bugün, Kürtler ve tarihi haksızlıklar sorununda, Kaypakkaya'dan farklı ve yeni bir tavır belirliyoruz. Kaypakkaya ne diyordu bu konuda:

"K.....n'ın Lozan Antlaşması ile kendi kaderini tayin hakkı çiğnenerek parçalanması, elbette tarihi bir haksızlıktır...haksızlığı durmadan protesto etmek ve hakim sınıfları bu konuda ayıplamak, komünist partilerin görevidir. Ama böyle bir haksızlığın düzeltilmesini programına koymak akılsızlık olur... günün meselesi olma niteliğini çoktan kaybetmiş bir sürü tarihi haksızlık örnekleri vardır. Yukarıda işaret ettiğimiz tarihi haksızlık, artık günün meselesi olma niteliğini çoktan yitirmiştir.... 'Sosyal gelişmeyi ve sınıf mücadelesini doğrudan doğruya kösteklemek' gibi bir mahiyet taşımamaktadır..." (Seçme Eserler, s: 216), (aç-İK)

Kaypakkaya, tarihi haksızlıklar sorununu, genelde doğru ele almakta; Kürtler somutunda, sorunun o süreçteki durumunun da etkisiyle, bu noktada hatalı açmaktadır. Neden hatalı olduğunun altını tekrar tekrar çizmek gerekiyor.

-Lozan'daki parçalama, bugün günün sorunu olmaktan çıkmamış, tam kersine kendini daha yakıcı olarak dayatmaktadır.

-Sorun, bugün de sınıf mücadelesi ve sosyal gelişmeyi, doğrudan etkileyen bir unsurdur. Yaşadığımız gerçekler, yığınların talep ve mücadele biçimi ve içeriği, tersi bir tanımlamaya yaşam hakkı tanımayacak güfte.

-Ezen ulus temsilcileri, yarım asırlık Kemalist "yoksayma" politikasını bir kenara bırakıp, sorunun varlığını kabuletmek zorunda kalmış ve yeni "çözüm" çabaları içine girmişlerdir. Bu aşamada, kaderini tayin hakkını savunmak, Lozan'ın temellerine vurmayı da kapsamaktadır.

-Emperyalistler ve bölge devletlerinin çizdiği sınırları, mutlak olarak kabuletme, bugüne kadar Kürtlerin mücadelesini doğrudan etkileyelemiştir. Aynı zamanda, her bir ülkedeki sınıf mücadelesini de doğrudan etkileyen bu 'zor'u kabul etmeme, bölge devrimlerinin başarısı için şarttır.

* * *

Parçalanmışlık, ezilen ulus proletaryasının özgürlüğünü engelleyen en temel sorunlardan biridir. Kürt proletaryası, kendi egemenlerine karşı mücadeleyi de rafa kaldırmadan, bu sorunun çözümünü yüklenmeli. Bizzat kendisinin karşı karşıya bulunduğu sorumlulukları, daha farklı bir siyasi ve ekonomik yapının ihtiva ettiği, farklı görevlerle yükümlü olan ezen sınıf proletaryasına devredemez. Bu güne kadar yanlış bir yol izlendi. Yanlışın aşılmasında, en önemli işlevi yine gerçekliğin dayatıcılığı oynamakta ve oynamaya devam edecektir.

İşçi sınıfının, dünyayı değiştirme mücadelesinde, nerde olursa olsun sarılacağı tek silah olan marksizm-leninizmin odak noktası, proletarya enternasyonalizmidir.

Proletarya enternasyonalizmi, aynı öze sahip olmasına karşın, her halkın kendine özgü koşulları itibarıyla farklı biçimler alır. Bu açıdan, aynı öz gereçesi ile değişik somut koşullarda biçim açısından gerekli olan yol bulunmaz ve sadece genel/soyut formül ve sloganlarla hareket edilirse; gerçek anlamda enternasyonalizm temsil e dilemez.

* * *

Emperyalist dünya sisteminde halklar, bölgeler arası farklılıklar devam etmektedir. Bu nesnel gerçeklik kavranmaksızın, nihai amaç sınıfsız toplum için mücadele değişik halkalarda, sağlam ve doğru güzergaha oturtulamaz. Öz olarak değil biçim itibarıyla, proletaryanın her halkadaki kendi burjuvazisine karşı mücadelesi, özel bir biçim alır. Uluslararası planda ortak olan görevini, bulunduğu halkada icra eden her bir ülkenin proletaryası kendi koşullarında özgül olanı doğru kavramalı, evrenseli bu özgülle birleştirmelidir.

Enternasyonalizm adına bu özgülü incelemeyi, ondan çıkan görevleri yadsımayı büyük "marksist-leninistlik" sananlar doktrincidir. Sıraladığımız özgül ve acil görevleri reddedenler, enternasyonalist olamazlar. ■

Kürdün ateş çemberi!..

Savaş sonrasının, en görkemli manzarasını özetlemek gerekirse: Körfez Savaşı ile oluşan dengeler, Kürtleri bir ateş çemberinin içine bıraktı. Bu ateş çemberini, Newroz meşalelerine çevirmek kadar, bir kez daha yanmak da kapıda. Irak'taki feodal-burjuva önderlik, tarihsel tecrübelerinin derslerini, pratiğe maledebilecek mi? Yoksa, önekilere benzer bir kadere maruz akrep gibi, ulusuna yeni bir intihar mı güdüleyecek?

Alişan DOĞAN

2. Paylaşım Savaşı'ndan sonra tamamladığı Ortadoğu düzeninde çatlakların büyüüp, zayıf halkalar için olanakların hızla biriktiği, yoğun bir süreç yaşanıyor. Saddam'ın Kuveyt'i ilhakı, vazgeçilemeyen (ki emperyalistler için gerekliydi) savaş; Irak'ta iç tepkiselliği alttan alta, yakın zamanlı bir atılıma hazırlıyordu. Saddam dik-tası artık kısırlanmış solucandı! Birkaç cepheden birden bölünüyor. Kesin sonucu bugünden kestirilemeyecek bu bölünme süreci, anti-statükocu dinamiklerin eşitsiz vuruşlarıyla, gündelik değişen hassas dengeler üzerinde sürüyor. Irak Kürdistanı güçler, en güçlü ve belli başarılar elde etmiş bir dinamik olarak sahnedeki Kürtlerin darbesiyle gündemleşen "bölünme", başka bir varoluşun olanaklarını araştırma kavgasıdır. Bir yapı değişikliğini amaçlıyor. Sınıfsal niteliği ne olursa olsun, bu bir ezilen ulusun ulusal yapılanmasıdır. Sömürge bir ulusun, kaderini tayin hakkını lokma lokma koparması ya da. Kürdistanı güçler Kerkük'e inip, Musul'u kuşatmıştı. Sınır boylarındaki karakollarda, haftalarca Kürt bayrağı dalgalandı.

Savaş sonrasının, en görkemli manzarasını özetlemek gerekirse: Körfez Savaşı ile oluşan dengeler,

Kürtleri bir ateş çemberinin içine bıraktı. Bu ateş çemberini, Newroz meşalelerine çevirmek kadar, bir kez daha yanmak da kapıda. Irak'taki feodal-burjuva önderlik, tarihsel tecrübelerinin derslerini, pratiğe maledebilecek mi? Yoksa, önekilere benzer bir kadere maruz akrep gibi, ulusuna yeni bir intihar mı güdüleyecek? Otonomi, Kürdü gerçek özgürlüğüne götürmez. Ehven-i şer bir mahkumiyet organizasyonu olur. Ve öyle görülüyor ki uzun vadede Talabaniler, Barzaniler; sınıf türlerinin son kalesi fet-hedilene kadar, değişik biçimlerde de olsa, 'tarihin cilvesi'ni, dünya emperyalist taifesi için sahnelemekten kendiliğinden vaz geçmeyecek. Fakat, bu "değişik biçimler"de de, devrimciler için bir basamak yapılma konumu vardır. Yeterli bulmamak, yoksama-ya vardırılamaz. Ve unutmamalı ki nihai amaç, ancak bir dizi önamaç üzerinde yükselebilir.

Kürt, dört parçada çoğu zaman birbirine karşı konumlandırılmış, bağlantıları dümura uğratılmış ortak duyularını, duyarlı kılmak zorundadır. Dört-kimine göre beş-parça, bir başın beş duyusu kadar, birbiri için yaşamsal önem taşır. Kürdün duyması, görmesi, koku alması, tat alması ve dokunması zorunluluğu var. Süregiden oksijen çadırı (sömürge yapısı)ndan zinde bir delikanlı çıkmalı. Yatalak olarak

(otonomi gibi) hayata dönüş ise, ölüme hep daha yakın duracaktır.

Kürt, ölü hücrelerini ayıkladığı oranda tarihine sahip olabilmekte.

Irak'taki gelişmeler ve sol

Irak'taki gelişmelerin Kürt cephesini irdelerken, *Yeni Demokrasi* nezdin de Yeni Demokrat ve birçok devrimci çevrenin de muzdarip olduğu 'solun yarası'na, tekrar tekrar dikkat çekeceğiz.

Gelinen noktada özellikle de Irak Kürdistanı ve şu andaki Kürt mücadelesine sağlıklı, doğru bir perspektif belirlemek, Türkiye parçası açısından da büyük önem taşımaktadır. Doğru bir perspektif sunabilmek, herşeyden önce egemen ulusun, egemenlerinin yukardan aşağıya topluma lanse ettikleri ideolojik kabuğu parçalayıp atmak-tan ve onun etkisinden kurtulmak-tan geçer. Bunu başaramamış bir sol hareketin, Kürt sorununa doğru bir perspektifle yaklaşması olası görünmüyor.

Egemen ulusun egemenlerinin topluma yukardan aşağıya doğru nüfuz ettirdikleri ideolojinin sol hareket içindeki etkisini anlamak amacıyla; *Yeni Demokrasi*'nin ilgili görüşlerini sık sık ele alarak, konuyu irdeleneceğiz. *Yeni Demokrasi*, birçok noktada özeleştirici yaptı. Ancak bu, eski pozisyonuna da

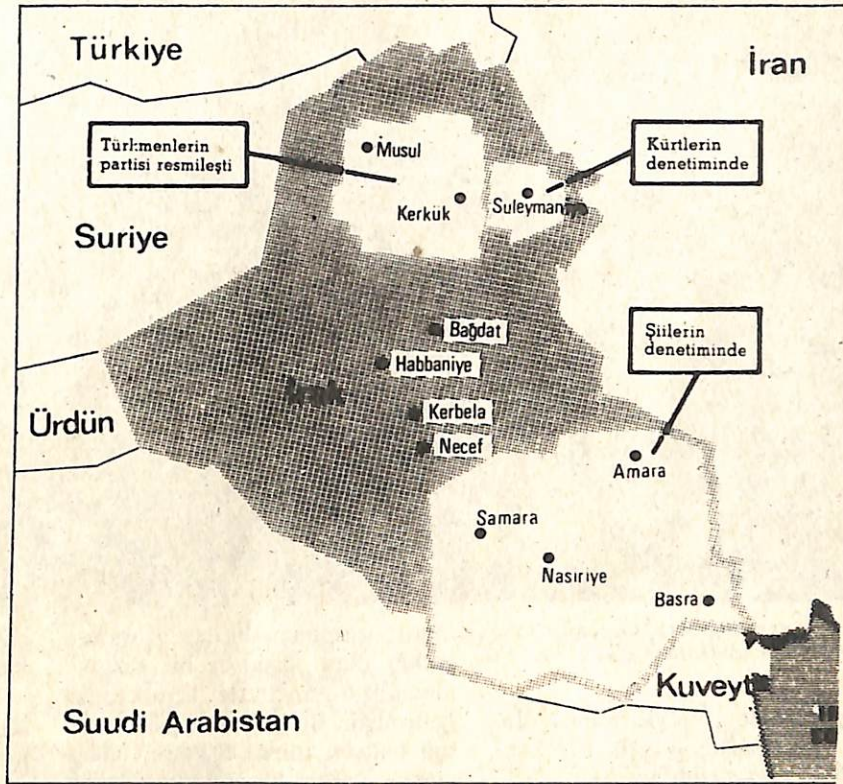
atıfta bulunmayı, henüz gereksiz kılmamaktadır.

Sorunun temel halkası

Yeni Demokrasi, Eylül 1990 tarihli 13. özel sayısında, Körfez krizi tahlilini yaparak ve buna bağlı olarak Irak Kürdistanı ulusal hareketinin görevlerini kendince saptamıştı. Bu güçlerin önüne görev olarak; Saddam ile ittifakı koyuyor ve Irak Kürdistanı güçlerin durumunu değerlendiriyordu. Onları, ABD işbirlikçiliğiyle eleştirirken şöyle diyordu:

"... Irak Kürdistanı ulusal güçlerinin ağırlıklı kesimi, devrimci çıdan umut verici durumda değil. Tam tersine emperyalist cepheye umut vermektedir. IKDP ile YNK, ABD tarafından onur kırıcı biçimlerde kullanılmaya son zamanlar çok açık duruma gelmişlerdi. Irak merkez olmak üzere bölgenin savaş ortamına girdiği son durumda bu daha bir belirginlik kazandı. Talabani apar topar Amerika'ya gidip emperyalist haydut başıyla işbirliği içine girdi. Barzani de 'ABD bize güçlü silahlar versin, bölgede kenidisi için tehdit olan Saddam'ın işini bir ayda bitirelim' diyordu. Bunu söylerken daha Kuveyt olayı yaşanmamıştı. *Şu durumda bunların liderliğindeki Irak Kürtlerinin büyük cephesi Saddam'la savaşta ABD'nin uzeydeki vurucu gücü olmaya hazır bir görünümündedir.*" (aç-YD.)

Yeni Demokrasi, bu belirlemeleri yaparken kaynak göstermiyor. Biz anımsatalım. 16 Ağustos 1990 günlü *Hürriyet*: "Amerika Irak'a karşı 'Kürt' kozunu oynuyor". Haberin başlığı altında; "Irak Kürt liderlerinden Celal Talabani'nin Amerikada olduğu haberi veriliyor ve ABD'nin, 'Saddam'ı yıpratmak amacıyla 'Kürt kartı'nı kullanmaya başladığını gösteriyor" yorumu yapılıyordu. 18 Ağustos 1990 tarihli *Hürriyet*: "ABD, Talabani'ye yüz vermedi." Bu, Türk egemenlerinin korkmasına gerek olmadığını duyurulması idi. 23 Ağustos 1990 tarihli *Hürriyet*:

"Bağdat'a karşı Kürt cephesi". 26 Ağustos 1990 yine *Hürriyet*: "ABD-Kürt pazarlığı! Saddam'ın kellesine karşı özerklik"

Şüphesiz kampanya *Hürriyet* ile sınırlı kalmadı. Örneğin *Cumhuriyet*, biraz gecikmeli olarak bu kervana, 23 Ağustos 90'da katıldı: "ABD, Kürt kartını oynuyor." Yasemin Çongar'ın, Irak'ın Ankara Büyükelçisi ile yaptığı röportajın başlığı buydu.

Türk basının, yazdıklarını iki örnek ile sınırlı tutmak istiyoruz. Kamuoyuna verilmeye çalışılan mesaj bellidir. "Irak Kürt liderleri ABD ile işbirliğinde!"

Barzani'ye ilişkin ileri sürülen iddia da 2000'ne *Doğru'nun* 10 Haziran 1990 tarihli sayısına dayandırılıyordu. Bu dergi, "Irak ve İran'da Kürtler savaşa hazırlanıyor" kapak konusuyla çıkmıştı. Barzani'nin, "ABD Afgan mücadelesine verdiği desteğin yarısını bize versin, bu işi bir ayda bitirelim" dediği belirtilmekteydi.

Marksist-leninistler, böyle bir durum karşısında ne yapmalı? Ya da ne yapabilir? Doğası gereği, burjuva karakterli olan ulusal hare-

ketin, uzlaşmacı mantığını gerekçe yaparak, ona topyekün cephe alma, marksist-leninistlerin işi olamaz. Irak Kürdistanı'nın burjuva-feodal ulusal hareket önderliği, tarihsel tecrübelerle rağmen, olumsuzluklarını bugün de devam ettiriyor. Her şeyden önce bu örgütlerin durumuna bakmamız gerekiyor.

IKDP ve YNK, Irak Kürt ulusal hareketinin en güçlü örgütleridir. Bu örgütler, proletaryanın anladığı ve arzuladığı tarzda olmaktan çok uzaklardır. Bunlar, burjuva anlamda modern örgütler de değil. İçlerinde burjuva ögeler taşısalar da feodal yanları ağır basmaktadır. Kürdistan kurtuluş mücadelesine ilişkin perspektifleri bağımsızlık değil, "otonomi"dir. Gericiler arasındaki çatışmadan yararlanmak adına, genellikle uzlaşmacı zeminde durdukları da bir başka gerçek.

Bu örgütlerin, konumu çok kısa olarak budur. Anladığımız, istediğimiz anlamda örgüt olmaktan uzaklar. Ancak her şeyi kendi nesnel koşulları içinde değerlendirme zorunluluğumuz var. Bu manzara, Irak Kürdistanındaki ekonomik ve sosyal gelişmenin bir göstergesidir. Buradaki, ekonomik ve sosyal

Irak Kürt peşmegerleri, topraklarının yüzde 90'unu kontrolüne aldı.

gelişmenin seviyesiyle orantılı olarak, Kürtlerin güçlü bir işçi sınıfına, ulusal bağımsızlık talebiyle ortaya çıkıp haklarını talep eden bir burjuva sınıfına sahip olmamaları; hareketin önderliğinin feodallerin eline geçmesine yol açmıştır.

Örneğin, Kuzey Kürdistan daha farklıdır. Özellikle son 20 yılda gelişen ulusal hareket, marksist-leninist düşünceyle yüzleşmiş, diğer parçalara kıyasla görece olarak daha ileri bir konumdadır. Örgütsel yapılanma, daha modernidir. Talepler çok çok daha ileridir. Otonomi değil, bağımsızlık formüle edilmiş, amaçlanmıştır. Farklılıklar daha da çoğaltılabilir. Elbette bu da Kuzey Kürdistan'ın ekonomik ve sosyal gelişmesinin bir ürünü ve göstergesidir.

Irak Kürdistan'ı ulusal kurtuluş hareketine önderlik eden ve ana özelliklerine çok kısa değindiğimiz IKDP ve YNK gibi örgütler, önderliklerinin sınıfsal karakterinden ötürü, ayrıca ülkenin böğründen dörde parçalanmış olması ve bölge statükosunun, sömürgeci devletler ve uluslararası emperyalist güçler tarafından herşeye rağmen korunmak istenmesi; buna karşı mücadelede Kürt ulusal hareketinin güçsüzlüğü ve bunun üzerinde yükselen çaresizlik psikozundan

ötürü; uzlaşmacı, dış destek arayışı içinde olan mandacı bir çizgiyi muhafaza etmelerini beraberinde getirmiştir. Bu sosyal ve psikolojik ruh haliyle, ulusal haklarını talep etmeye kalkan bir önderlik, açıktır ki sınıf bilinçli proletaryanın anladığı tarzda bir başarıyı hiçbir zaman elde edemez. Bunu bir yana bırakalım, milli burjuva önderlik altındaki bir hareketin başarısını bile tadamaz. Nitekim, K.....n'ın kendi tarihine bakıldığında da görülecek olan budur.

ABD istemez mi?

Hiç kuşkusuz, ABD. Saddam'a karşı, Kürtler gibi güçlü bir muhalefeti Irak'ta harekete geçirmeye çalışacaktı. Tarihsel tecrübelerine rağmen, varolan feodal uzlaşmacı önderliklerinden dolayı, IKDP ve YNK'nın yeniden ABD'nin oyununa girmeleri, güçlü bir olasılıktır. Her ne kadar bu örgütler, bugüne kadarki bir çok açıklamalarında geçmiş tecrübelerine dayanarak, böyle bir ihtimali dışlasalar da onların sınıfsal karakteri itibarıyla bu ihtimali dışlayamayız.

Fakat, hemen bundan adı geçen Kürt örgütlerinin, ABD'nin Irak Kuzeyindeki vurucu gücü olarak tanımlamak aceleci bir tavır ve doğru değildir. Yine aynı cümleden olmak üzere, ABD'nin basın için uydurulmuş senaryolarını da fazla-

ca hesaba vurmadan, tespitlerde baz almanın yanlışlığı da ortada.

Altını ısrarla çizmeliyiz: Irak Kürdistanı'ndaki örgütlerin yapı ve geçmiş deneyimleri ortada. Onları allayıp pullamanın bize yararı yok. Fakat, onların eksik ve yanlışlarını da kendi yanlış tavırlarımıza özer yapmayalım. Bu örgütleri mahkum etmek için harcanan çabaların önemli bir bölümü, Kürdistan ulusal kurtuluş hareketinin başarısı için harcarsa, elde edilecek sonuç hiç tartışmasız daha iyi olacaktır. Çabalar, hareketin daha doğru bir rotaya oturtulması, eksik ve hatalarının giderilmesi yaklaşımı ile yürütülürse, devrimci sorumluluklar daha iyi yerine getirilir.

Bölgedeki genel konjonktür, bu gün ne ABD, ne de herhangi başka bir emperyalist ve bölge devletleri, Saddam sonrası bir Kürt devletinden yana değil. ABD'nin ideal planı, Kürtleri kullanarak Saddam'ı alaşağı edip, kendine yakın bir Irak devleti kapsamında Kürtlere otonomi verilmesidir. IKDP ve YNP, buna eğilim gösterebilecek yapılara sahiptir. Ancak bölgedeki dengelerde, her şeyin ABD'nin isteklerine göre gelişeceğini düşünmek dargörüşlülük olur. Dolayısıyla, (bütün eksikleri ve yanlışlarına karşı çıkmamak değil ama) Kürt örgütleri karalanacağına, bu tehlikelere ve oyunlara dikkat çekilmesi daha doğru ve gereklidir.

Irak Kürdistanı'ndaki ulusal güçlerin, ABD ve diğer Batılı emperyalistlerle işbirliği yaptığını baz alarak tavır belirlesek bile durum ne olacaktır? Yani, işin içinde "ABD ve Batı emperyalist" parmağı var! Bu durumda, sınıf bilinçli proletaryaya düşen görev ne olacaktır?

Bunun için, öncelikle Kaypak-kaya'nın tavrını anımsatmak istiyoruz. Çünkü o, bundan tam 18 yıl önce, Şeyh Sait Ayaklanması'nda İngiliz parmağı olduğu iddiasıyla, Türk egemenlerin milli baskı politikasını savunan TKP'lilere dik-kat çekmişti. "İngiliz emperyaliz-minin, Şeyh Sait hareketinde par-mağı olduğunu iddia ederek, Türk Hükümeti'nin Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkını çiğnemesini kitle katliamlarına girişmesini vs. haklı, ilerici göstermeye çalışanlar, bir kere daha tekrarlayalım iflah o l m a z T ü r k şovenistleridir."

Kaypak-kaya devamla şu soru-yu soruyor: "Şeyh Sait isyanının arkasında İngiliz emperyalizminin parmağını olduğunu varsayalım. Bu şartlarda, bir komünist hareke-tin tutumunun ne olması gerekir?"

Verdiği yanıtı da kısaca aktara-lım: "Birinci olarak, Türk hakim sınıflarının Kürt milli hareketini zorla bastırma ve ezme politikası-na kesinlikle karşı çıkmak... ayrı bir devlet kurup kurmamaya bizzat Kürt milletinin karar vermesini temek.... İkincisi; İngiliz emper-yalizminin milletleri birbirine düşürme politikasını, bunu her mil-liyetten emekçi halka, bunların bir-liğine verdiği zararı kitlelere teşhir eder. İngiliz emperyalizminin müdahale, içişlere burununu sok-ma politikasıyla aktif olarak sava-şır. Üçüncü olarak; Kürt ulusu-nun ayrılmasını, 'bir bütün olarak sosyal gelişmenin ve sosyalizm için proletaryanın sınıf mücadelesinin menfaatleri açısından yargılar', bizzat ayrılmayı destekle-me veya desteklememe yolunda bir karara varır..."

Irak Kürdistanı güçlerini, ABD işbirlikçisi olarak tanımlayıp, des-teklemekten uzak durmak için bin-bir dereden su getirmenin yararı

yok. Afgan mücahitleri, Kürt ulu-sal güçlerine kıyasla çok daha geri bir konumda. Afgan mücahitlerini haklı bulan ve destekleyen ulusla-rarası ve bizdeki devrimçi hareke-tin anti-Amerikancılığı tedavülde n kalkmış mı oluyordu?

Bir Kürt devleti

Yanıtlanması gereken çok temel sorular var burada. İlki şu: Irak'ta bugünkü ulusal güçlerin önderliği altında da olsa bir Kürt devletinin kurulması, bölge ve dünya prole-taryası, emekçi halkları ve ezilen ulusları açısından olumlu mu, yok-sa olumsuz bir işleve mi sahip ola-caktır?

Irak'ta bağımsız bir Kürt devle-tinin kurulması, bizce bölge ve dün-ya haklarının, ezilen uluslarının çıkarlarına da uygundur. Genel

IRAK'LI
KÜRT
LİDER
CELAL
TALABANI.
"PKK,
terörist
değil, yurt-
sever ve
devrimci"
dedi.
Talabani,
bu
konuda
Türkiye
ile
ters düş-
tüklerini
açıkladı.

anlamda, sosyal gelişmenin yararı-nadır. Böyle bir devletin bütün parçaları kapsamı ise, daha yaşamsal bir öneme sahip olacaktır. Bunu bir türlü anlayamayacak-lara bir anımsatma yapalım. 1920'lerde Türk devletinin kurul-ması, sosyal gelişme açısından kötü mü olmuştur? Kimse "kötü olmuştur" demiyor. Peki, Kema-listler bu devleti emperyalistlerle uzlaşarak kurmadılar mı? Özellikle Saddam'ı daha başından müttefik ilan edenlere yine anımsatalım; Irak devletini, kim ve kimlerin yardımı

ile kurdu? Fransızlar tarafından Şam'dan kovulan Mekke Şerifi'nin oğlu Faysal'ı Irak'a kral olarak ata-yanlar kimlerdi? İngilizler değil miydi?

Hiçbir süpekülasyona zemin hazırlamış olmamak için vurgula-yalım. Bunlar, kesinlikle sınıf bilinçli proletaryanın arzuladığı çözümler değildir. Ancak, sınıf bilinçli proletarya kendi dışındaki çözümlerin, sosyal gelişme açısından gerekli ve yararlı olan yanlarını tespit etmek ve buyanı desteklemek zorundadır. En yakın örnek; Bolşeviklerin, Kemalistleri komünistleri boğdurmasından ve TKP'yi fiilen dağıtmasından sonra da desteklemeye devam etmesidir.

ABD ve uyduları ister mi?

Bütün emperyalistlerin, kendi içinde farklılık gösteriyor olsa da özünde aynı olan Kürt Sorunu'na yaklaşımını doğru ve tam kavra-mak zorundayız. Yoksa doğru strateji ve taktikler belirleyebilmek de olanaksızlaşır.

Özellikle Körfez Savaşı'ndan sonra, emperyalist ve işbirlikçi burjuva basını, Kürt Sorunu'nu emperyalistlerin gündemleştirdiği yaygarasını koparır oldu. Özellikle de ABD, Ortadoğu'da bağımsız bir Kürt devletinin kuruluşunu tezgah-lıyordu vs. Öncelikle şunu vurgu-layalım ki emperyalizm, Ortado-ğu'da kurulacak bağımsız bir Kürt devletinin, uzun vadede kime yara-yacağını çok iyi bilir. Biz ABD'nin planını kısaca özetlemek ile yeti-nelim. Başta ABD olmak üzere, emperyalistler Saddamsız ama, bugünkü "toprak bütünlüğü" korunmuş, "Batı yanlısı" bir Irak istiyor. Bundan dolayı, Güney'deki Şii ayaklanmasını desteklemiyor ve İran'ın, bu ayaklanmaya destek çıkmaması uyarısında bulunuyor. Nitekim bu uyarı, ABD ve Batı arayışını düzeltmeye çalışan İran'ın politikasında etkili oldu. ABD, bölgede bir Kürt devleti de istemi-yor ve Kuzey cephesine de bu amaca yönelik bir destek çıkmıyor. Fakat bu arada, en azından orta vadede, Kürt sorununu soğutma

Bingöl'de aileler gerillaların cenazeleri başında.

çabasından da geri kalmıyor. Bu çabası bugün, bağımsız bir Kürt devletinin kurulmasını engellemek için, "federal bir Irak" formülüyle somutlanıyor. Ancak, işler yolunda gidemiyor ve ABD politikasını uygulamakta zorlanıyor. Çünkü, iktidara kene gibi yapışmış Saddam diktatörünü devirebilecek iki güç var; Kürtler ve Şiiler! ABD'li bir üst yetkili, "Saddam'ın yerine geçecek adam yok" derken, ABD "çözümü"nün, bu çözümsüzlüğüne parmak basmaktaydı.

Öte yandan IKDP ve YNK da, federal Irak kapsamındaki çözüme, hayli sıcak bakmaktadır. ABD, bu sıcak bakışı kendi senaryosuna uyarladığı ölçüde, Kürt direnişine destek verecektir. Öyle ise, "ABD güdümünde bir Kürt devleti" hayaleti uydurup, ABD başaktörlüğünde bölgedeki manzarayı korku filmle-ri senaryolarına çevirmenin kimin işine yarayacağı iyi kavranmalıdır. Aynı cümleden olmak üzere, Irak Kürdistanı güçleri, tek taraflı olarak ABD işbirlikçisi olarak propağanda etmek değil, daha çok onları bağımsız bir devlet amacına doğru çekmek yakalanması gereken temel halka olmalıdır.

Altbaşlığımızın diğer sorusuna gelince: Bölgedeki işbirlikçi devletler Suriye, Türkiye, İran vs. Irak'ta bağımsız bir Kürt devleti

kurulmasını ister mi? Kesinlikle hayır! Bunu olguyu kısaca Türkiye özelinde somutlaştıralım. En son Özal'ın, SB gezisi öncesinde Talabani ve Barzani'nin özel temsilcisiyle görüşmesi, hızla ortalığı toz dumana kattı. Gerçekte olup biten neydi? Hiç de söylendiği gibi, "Özal başını alıp" gitmiyor ve de "Bush'u şaşırt"mıyor. Çünkü, Özal'ın uyguladığı, ABD politikasının ta kendisi. Nitekim, Washington'daki Bush-Özal ortak açıklaması bu noktaya tartışmasız bir açıklık getirdi.

Bir anti parantez açalım; Başta ABD olmak üzere, emperyalistlerin Körfez Savaşı öncesi, Ortadoğu bölgesindeki düzenleri açısından yaşadıkları kilitlenme ve reorganizasyon olgusu, şimdi yeni ortamda farklı yoğunlaşmalarla, belli ürünler vermenin eşğine gelmiştir. Emperyalistleri, dün ve bugün 'iki ara bir dere'de bırakan gerçek neydi? Doğu Avrupa ve SB'indeki kitlesel ayaklanmalardan sonra; Ortadoğu'daki şeyh, emir, BAAS diktatörleri da alttan alta dünya kauoyu ve bölge ezilen ulus ile halkların gözüne daha da batar oldu. Doğu Avrupa ve SB için "demokrasi havarisi" kesilen Batılı emperyalistler, kendi kamuoyunun Ortadoğu için de aynı taleplerle basınç yapması karşısında bir handicap yaşamaktan kendini alamıyor. Çünkü, Ortadoğu'daki emperyalist hegomon-yanın sacayakları, varolan işbirlikçi yönetimler. Bugün Irak'a karşı tavrı, emperyalistlerin Ortadoğu politikalarının sergilendiği bir odak durumunda. Emperyalistler de görüyor, bölge rejimleri kilitlenmiş. Sistemin, kendini devrimci dönüşümden koruması için, yenilemesi şart. Suudi Arabistan, Kuveyt, Suriye, Irak vs... "Demokratik bir makyaj" yapmalı. "İnsan hakları, siyasal özgürlükler" kırıntı olarak da olsa, Ortadoğu libasının ayrıntı desenleri olarak, korunan zemine serpiştirilmelidir.

Fakat bu o kadar kolay değil. Madalyonun öbür yüzünde farklı oluşumlar ve hesaplar var. Ne ABD, ne İngiltere Kuveyt'te El Sabah hanedanına "liberalleşme" ya da "demokratikleşme"yi, ciddi olarak dayatmıyor. Çünkü, diğer emirlik

ve şeyhlikler için emsal teşkil edecek. Bu çelişki, Irak'ta daha yoğun ve çarpıcı olarak yaşanmakta. Emperyalistler krizi başlatmalı beri, Saddam yönetimini teşhir etmek ve devirmek için öylesine bir "kötüleme" kampanyası açtılar ki, Saddam'ın bugün iktidarda kalmasını açıkça savunamıyor. Fakat bunca şeyden sonra, Saddam yerinde kalsın da istemiyor. Çözüm ne? Saddam'ın bir ordu ya da "saray darbesi" ile devrilmesi, ama BAAS rejiminin askeri ve siyasi yapısını devam ettirmesi! Süreç içinde, "demokrasi kırıntıları"yla, muhalif potansiyelin hizaya getirilmesi! Bu planda Kürtlerin hesabına otonomi yazılıyor. Emperyalistlerinde tercihinde Irak'taki sunni azınlık elitinin de ortak çıkarı var.

Ancak bu politikayı uygulamak, Özal için daha bir "ateşten gömlek". Türk egemen sınıflarının bazı kesimlerinin tüylerini diken diken eden de bu politikanın büyük riskleridir. İran ve Suriye'de olabileceği gibi, Türkiye'de de Irak'taki Kürt statüsü bir emsal işlevi görecektir. Kürt dinamiklerin her somut dönemdeki niteliğine göre, Türkiye'de kültürel özerklik, otonom, bağımsız devlet talepleri artık emsal gösterilerek yoğunluk kazanacaktır.

Ama Özal bu riski göze almak zorundadır. Gerilla hareketi, son iki yıldır şehirleri de etkisi altına alarak, dalga halinde gelen serhıldan belli bir süreklilik zeminine oturuyor. Kürt reformizmine yolu açıp, radikal dinamikleri etkisizleştirmek, çözüm olarak planlanmakta. Böylece, Türk yönetimi hem iç hem de dış politika zemininde orta vadede bir rahatlığa kavuşacaktır!

Irak Kürdistanı güçleri, Ortadoğu'da oluşmuş bulunan kritik dengelerden, kendi amaçları doğrultusunda yararlanmak zorundadır. ABD de dahil, Batı ile çeşitli uzlaşmaların bu kapsamda gündemleştirilmesi, taktik olarak her halükarda karşı çıkılması gereken bir olgu olarak konamaz.

Ulusal güçlerin yanlışları ve

Kimse, IKDP ve YNK'nın tarihsel tecrübelerinden, ABD'nin dost olamayacağını rafa kaldırdığını iddia edemez. Nitekim açıklamalarında, ABD'nin geçmişte kendilerine attığı "kazığa" sürekli dikkat çekmektedirler. Ancak bunlar, ortada olan ciddi yanlış ve tehlikeleri (bir burjuva-feodal hareket niteliği bazında) yadsımamızı gerektirmez. Bir adama, kırk kere deli dersiniz deli olur. Irak Kürdistanı güçlere, kırk kere ABD işbirlikçisi denileceğine, onların yanlışları ve zararlı eğilimleri karşısında uyarıcı ve caydırıcı olma çabası daha yararlıdır.

Ulusal kurtuluş hareketlerinde dikkat çekilmesi gereken asıl tehlike, hedefin "otonom yapı" ile sınırlanmasının kabulüdür. Ulusal hareketi yıllardır güdükleştirip, kötürümleştiren bu oldu. Emperyalistler, gerçekte buna da yanaşmaz. Ancak, bağımsızlıkçı çizgiye karşı ehven görüp, kerhen onay göstermek zorundadır. Amaç, bağımsızlıkçı çizgiyi tecrit etmek. IKDP ve YNK, bu oyuna gelme tehlikesi açısından eleştirilmelidir. Çünkü bugün Irak Kürdistanı güçlerinin, daha ileri seviyeye sıçrayıp, taleplerini bağımsızlık yönünde formüle etmelerinin olanağı vardır. Tarihsel koşullar da otonominin, hareketi geri çekmek anlamına geldiğini bağıyor. Otonomilerin verilip alınması kolaydır. Bağımsızlığı formüle etmiş ve pratik olarak gerçekleştirmiş bir harekete geri adım atmak olanaksız değilse de çok daha zordur.

İkinci tehlike: Kürt hareketinin dağınıklığı, merkezi koordineden yoksunluğudur. Bu konuda kimseden ses çıkmıyor. Anlaşılan herkes bundan memnun. Oysa, tüm parçalardaki hareketlerin bağımsızlık talebi doğrultusunda merkezi koordineyi sağlamalarıyla ortaya çıkacak potansiyeli kestirmek güç değildir. Dolayısıyla Kürt güçlerinin birliğine karşı çıkmaya götüren, "sol teorik önermeler" üzerinde daha ciddi düşünmenin, sorgulamanın tam zamanıdır.

Parmak arama oyunu

Türkiye'de ezen ulus egemenlerinin, gerçeği ters yüz ederek, topluma yalanlarını empoze etmesi, 'Kürtlerin varlığı-yokluğu' ile de sınırlı değil. Diğer bir konu da Kürt hareketinde sürekli bir "dış parmak", "dış kışkırtma" aranması ve "bölücülük" suçlamasıdır. Devlet, Kurtuluş Savaşı'ndan bu yana hep aynı telden çalıyor. Hep aynı oyunlar oynanıyor.

Alişan DOĞAN

Kürtlerin varlığı ve yokluğu "Yaşar ne yaşar ne yaşamaz" hikâsine döndürülegeldi. Bazen ihtiyaç duyulduğunda, "var" oluyorlar. Bazen ise tarihten silinip yokediliyorlar.

Örnekiyelim: 20 Ekim 1919 tarihli M. Kemal'in de altında imzasının olduğu Amasya Protokolü'nde, Kürtlerin var olduğu, o günkü çıkarlar gereği kabul edilmiştir. Bu protokolde, "Türk ve Kürtlerin oturduğu arazi"den söz ediliyor. (Yok olsalardı bu kavram kullanılmazdı. Ya da yoklarsa Amasya Protokolü'nde yer alan bu kavram bir uydurmacıdır ve doğal olarak protokol de uydurmacı olmalı..)

1923 Lozan görüşmelerinde de Kürtler var. Çünkü işin ucunda, Kerkük ve Musul sorunu vardı. İ. İnönü, İngiliz delegeye karşı "ben Türklerin ve Kürtlerin temsilcisiyim" diyordu. Bu tarihte de Kürtler var ve yaşıyorlar. Fakat bundan sonra ne hikmetse, yavaş yavaş 'Yaşar yaşamaz' oluyorlar. Buhar olup uçuyorlar! Kürtlere duyulan ihtiyaç dönemi kapandıktan sonra Kürtlerin varlığını eder görünen

sahte eda da değişiyordu. Ancak "Yaşar yaşamaz"lar, bir türlü ortalıktan kaybolmadılar. Habire ayaklanıyor ve ayaklanmalar devlet belgelerine geçiyordu. 1972 tarihinde Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı tarafından yayınlanan "Türkiye Cumhuriyeti'nde Ayaklanmalar" (1924-38) adlı yapıtta, arka sayfaya aldığımız tablodaki Kürt ayaklanmaları sıralanıyor.

Türkiye Cumhuriyeti'nde "tek parti yönetimi"nin Kurtuluş Savaşı sıralarında, Kürtlere duyulan ihtiyaçtan ötürü, sahte bir edayla varlıkları kabul edilir gösterilmiş, ulusal haklarına ilişkin sözler verilmiştir. Bu tutum, Lozan'dan itibaren tamamen değişmiş, verilen sözler yerine getirilmemiş, haklarını isteyen Kürtler şiddetle ezilmiş, ayaklanmalar kanla bastırılmış ve sonuçta da varlıkları inkar edilmiştir.

İngiliz delegasyonuna karşı, "ben Türk ve Kürtlerin temsilcisiyim" diyen İnönü, 1930 yılında Başbakan'ken şunları söylüyordu: "Bu memleketinde sadece Türk milletinin etnik ve ırksal istemler talep etme hakkı vardır". (1)

Dönemin Adalet Bakanı M. Esat ise, 10 Eylül 1930'da şöyle

AYAKLANMANIN ADI

TARİHİ

Nasturi ayaklanması	12-28 Eylül 1924
Şeyh Said ayaklanması	13 Şubat, 31 Mart 1925
Sason ayaklanması	1925-1937
1. Ağrı ayaklanması	16 Mayıs, 17 Haziran 1926
Koçuşağı ayaklanması	7 Ekim, 30 Kasım 1926
Mutki ayaklanması	26 Mayıs, 25 Ağustos 1927
2. Ağrı ayaklanması	13-20 Eylül 1927
Zeylan ayaklanması	20 Haziran, Eylül başı 1930
3. Ağrı ayaklanması	7-14 Eylül 1930
Pülümür hareketi	8 Ekim, 14 Kasım 1930
Tunceli (Dersim) hareketi	1937-38
Raçkotan ve Raman	9-12 Ağustos 1925
Bicar tenkil hareketi	7 Ekim, 17 Kasım 1927
Asi Resul ayaklanması	2 Mayıs, 3 Ağustos 1929
Tendüruk hareketi	14-27 Eylül 1929
Sawur tenkil hareketi	26 Mayıs, 9 Haziran 1930
Oramar ayaklanması	16 Temmuz, 10 Ekim 1930

Aktaran Mete Tunçay

demekte: "Türkiye'de dünyanın başka hiçbir yerinde olmayan derecede özgürlük vardır. Bu memleket Türklerin memleketidir. Bu memlekette saf Türk olmayanların sadece bir hakları vardır; hizmetkar olmak, köle olmak." (2)

1919 yılı Ekiminde "Türk ve Kürtlerin oturduğu arazi"den söz eden M. Kemal ise, 1936'da Meclis açılış konuşmasını yaparken, Dersim'e ilişkin şöyle der: "Dahili işlerimizden en mühim bir safha varsa oda dersim meselesidir. Dahilde bulunan işbu yarayı, bu korkunç çıbanı ortadan temizleyip koparmak ve kökünden kesmek işi ne pahasına olursa olsun yapılmalı ve bu hususta en acil kararların alınması için, Hükümet'e tam ve geniş yetkiler verilmelidir." (3)

Yoketme politikası

Devletin Kürtleri yoketmek isteme politikasının en çarpıcı örneğini, Şeyh Said ayaklanması döneminde kurulan İstiklal Mahkemeleri'nin yürütümünde görüyoruz. Şark İstiklal Mahkemesi Savcısı, dönemin Başbakanı'na yazdığı mektupta bakın neler söylüyor: "Ayaklanma bağımsız Kürdistan kurmak amacıyla çıkmıştır. Birçok seneler hep bu amaç için çalışılmış olduğu kesindir. Bu ruhun ölmesi ve öldürülmesi en kutsal milli görevdir." (4)(abç)

Türk tarih tezi ve Güneş Dil Teorisi ile toplumsal gerçekliğin kasıtlı olarak başaşağı edilerek, gerçekler yerine topluma yalanın devlet eliyle sunulmasının en uç noktaya varıldığı ortadadır. 1960 darbesinin başaktörü Cemal Gürsel, darbeden sonra, Diyarbakır Konağı balkonundan yaptığı konuşmada şöyle diyor: "Diyarbakırlı vatandaşlar, Doğunun vatandaşları! Siz gerçek Türksünüz, Kürt değil!... Dünyada kendisine Kürt diyen bir millet yoktur. Kendine Kürt diyenlerin yüzüne tükürürüm" (5)

11 Kasım 1960 tarihinde, bir İsvetç gazetesine ise, yine Gürsel şu açıklamayı yapar: "Eğer şu iflah olmaz dağ Türkleri sessiz kalmazlarsa, ordu onların şehirlerini ve köylerini bombalayıp yerle bir etmekten çekinmeyecektir. Öyle bir kan gölü yaratacaz ki hem onları ve hem memleketleri içinde boğulur." (6)

Daha sonraki dönemde Cumhurbaşkanı olan Cevdet Sunay'ın ifadesini de aktaralım: "Türk olmayanlar, Türkiye'den defolsunlar." (7)

Bu ve benzer aktarmaları sayfalarca yapmak olası. Onun için, birkaç örnek de 1980 sonrasında vererek, bu konuyu toparlamaya çalışacağız. '80 sonrası çıkan kitaplarda, Türk tarih tezine uygun olarak Kürt sorunu şöyle ele alınıyor: Doc. Tuncer Gülensoy, 1983'de "Türkiye'de Kurmanç ve Zaza Dilleri Hakkında" başlıklı bir kitap

yayınladı. Bu kitapta Kürtlerle ilgili iddia şöyledir: "Doğu Anadolu, Türkiye'nin bir parçasıdır. Orada kilerin tümünün kökeni Türktür. Konuşma dilleri, Türkçenin bir lehçesidir. İslam dininin tesisi ile Arapça ve Farsça kelimeler girmiş. Bu olgu da hiçbir şeyi değiştirmez. Bilim adamları ve folklor uzmanlarının ispat ettiği gibi onlar, Türk kabileleridir." (abç)

"Eskiden Şimdiye Kadar Kürtler" (8) adlı kitaba önsöz yazan O. Pala ise, paralel görüşleri şöyle dile getiriyor: Kürtçe, Türkçenin "Doğu Anadolu lehçesi'dir". "Bu lehçe, Arap ve Fars kelimeleriyle doludur". Ortadoğu'da 2000 yıldan fazla tarihleri olan Kürtleri de tarihten silerek, "Türkler Anadolu'daki medeniyetlerinin temelini atmış ve orda ilk yerleşmiş halktır" deyip, bütün Anadolu medeniyetlerini de bir çırpıda yok ediyor.

"Van Tarihi ve Türk Kürtleri Hakkında" (9) adlı kitapta da şöyle deniliyor: "Kürt sözü ayrı, bağımsız bir halk olarak anlaşılmamalı, biz dağlı kardeşlerimize Kürt diyoruz. İngiliz bilimciler gazetesi Kürt kelimesini kaçak kelimesi ile eşanlamlı göründüğünü yazmaktalar." (10)

Bir klinik vaka

Buraya kadarki aktarmalarından çıkan tabloyu kısaca özetliyeceğim. 1919-1923'de Kürtler var ve yaşıyorlar. Hükümet de hem Türklerin, hem de Kürtlerin Hükümet'i. 1925 İstiklal Mahkemeleri'de, Kürtlerin öldürülmeleri en kutsal milli görev oluyor. 1930 yılında memleket sadece Türklerin memleketi oluyor. Sadece onlar yaşıyor. Kürtler, "ne yaşar ne yaşamaz" durumunda. Yıl 1936; Kürtler tekrar yaşıyorlar, ama bu kez 'korkunç çıban' oluyorlar ve temizlenmeleri gerekiyor. 1960'da artık Kürtler yaşamıyorlar. Kürt diye bir şey yok. Onlar gerçek Türklerdir! Ama iflah olmazlarsa, köyleri ve şehirleri yerle bir ediliyor. Cevdet Sunay ise ülkeden "olmayan"ları defediyor. 1980 sonrasında Kürtler, tarihte yoklar. Hepsisi Türk!

Kürtçe de Türkçenin Doğu Anadolu lehçesi! Zaten Anadolu'da medeniyeti ilk kuranlar da Türkler oluyor!

1988'de Irak Kürdistan'ından, 100 bin civarındaki "dağ Türkü" geldiğinde, o günlerde Özal'ın, bilmem kaçınıcı soyunda Kürtlük olduğunu açıklamasını anımsayın. Öte yandan, 61 yaşındaki Saliha Şener, Türkiye gibi 'dünyanın başka hiçbir yerinde olmayan' derecede özgürlüğe demokrasiye sahip bir ülkede; "Türkçenin Doğu Anadolu lehçesi olan Kürtçe"yi, SHP mitinginde konuştu diye bir yıl hapis cezası aldı. Bunlar egemen ideolojinin birer klinik vakaları. Klinik vakaların sonu yok gibi. İşte bir başkası: "Orta Asya'dan gelirken, karda ayakları 'kart-kurt' diye sesler çıkarmış, bu yüzden kendilerine 'Kürt' denmiş..."

Aktarılanlardan anlamak olası: Türkiye'de ezen ulus egemenlerinin topluma vermeye çalıştıkları ideoloji, gerçeğe değil çarpıtma ve yalanlara dayanan bir ideolojidir. Öylesine çarpıtma ve çelişmelerle doludur ki, klinik bir vakayı andırmasının ötesinde, resmi ideoloji, klinik vakıa olmanın ta kendisidir. Bir psikolog, bunca tezzadı kendinde toplayan bir hastayla karşılaştığında, onu bir sinir ve ruh hastalıkları hastanesine gönderir. Lise öğrencileri için hazırlanan psikoloji kitaplarına bir bakın. Biz burada bir tanesinden örnek verelim. Kitabın, "Akıl Hastalıkları"na değinen bölümünde neler yazıyor? **ŞEYH SAİT:1925 Kürt ayaklanmasının lideri.**

Bilindiği üzere, psikolojide akıl hastalıkları iki bölümde toplanır; psikonevroz ve psikozlar. Kitabın psikonevroz bölümünde yazılanlar şunlar:

"Psikonevroz, genel olarak hayatın çeşitli durumlarına uymakta uğranılan başarısızlık ve bilinç altına itilen çözümlenmemiş çatışmalar sebep olur. Bu durumda hasta, rahatsızlığının başarısızlık, uyumsuzluk ya da içindeki çatışmadan doğduğunu bilmez."

Obsesyon, psikonevroz bölümü altında sayılan bir akıl hastalığıdır. Bu hastalığın özellikleri de şöyle sıralanmakta:

"Obsesyon, hastanın saçma olduğunu bildiği halde, aklından tamadığı yersiz, gereksiz fikirlerdir."

Fobi ve histeri de bu kategoriye giren hastalıklar arasında sayılır. Psikozlarda ise, durum biraz daha ağırdır. Organik ve fonksiyonel psikozlar sayılıyor. Başbakan Y. Akbulut, Ağustos '90 günlü gazetelerde çıkan demecinde bakın neler söylüyordu: "Kürt yok, Türk var. Bu sokaklarda dolaşan herkes Türk olmak mecburiyetindedir." (9)

Sizofreni ve paranoya bu kategoriye giriyor. "Paranoidler çok kuşkucu ve şüpheli olurlar. Bu hastalar, kendilerinde başkasında bulunmayan bir büyüklük, bir üstünlük olduğuna inanırlar.

Her şeyi bir kenara bırakalım. Sağlıklı yaşamak ve düşünmek isteyen her vatandaş, sadece sağlık gerekçesiyle bile olsa bu ideolojiye karşı çıkmalı ve kendini bu hastalıklardan korumalıdır.

Parmak arama oyunu

Türkiye'de ezen ulus egemenlerinin, gerçeği ters yüz ederek, topluma yalanlarını empoze etmesi, 'Kürtlerin varlığı-yokluğu' ile de sınırlı değil. Diğer bir konu da Kürt hareketinde sürekli bir "dış parmak", "dış kışkırtma" aranması ve "bölücülük" suçlamasıdır. Devlet, Kurtuluş Savaşı'ndan bu yana hep aynı telden çalıyor. Hep aynı oyunlar oynanıyor.

Zaman zaman egemenlerin tel-

lerine takılan kimi sol da, "parmak arama" halayına hararet ile katılabiliyor. U. Mumcu, yıllar yılı Şeyh Sait Ayaklanması'nda İngiliz parmağı aradı durdu. Şimdi parmağın sahibini değiştirmiş bulunuyor. Son birkaç yıldır da "ABD parmağı" ile meşgul. Biraz gerilere gidip, Şeyh Sait hareketini ele almak ve günümüzdeki durumu açıklığa kavuşturmak gerekiyor.

Bilindiği gibi, Türk yönetimi ve onun zokasını yutmuş dönemin TKP'si, Şeyh Sait Ayaklanması'nı daha çok iki noktada mahkum etme çabasında oldu. *Birincisi*: Hareketin irticaya yönelik olduğu. *İkincisi*: Gerisinde İngiliz parmağı olduğu.

Şeyh Sait ayaklanmasının gerisinde "İngiliz parmağı" olduğuna inanan ve halen onu arayan Uğur Mumcu'ya ve onun düşüncesinde olanlara Mete Tunçay'ın *Türkiye Cumhuriyetinde Tek Parti Yönetiminin Kurulması* (10) adlı kitaba baksınlar. Tunçay, sorunu birçok yönde ele alıp açıklıyor. Araştırmalarının sonucunu koyan Tunçay: "Bu konuda inandırıcı kanıtlar ortaya konuncaya dek, Şeyh Sait ayaklanmasının İngiliz emperyalizminin oyunu olduğunu kabul etme olanağı yoktur" demektedir. Tunçay, İngiliz Dışişleri Bakanlığı arşivlerini incelemiş olan araştırmacı Ömer Kürkçüoğlu'nun *Türk-İngiliz İlişkileri (1919-1926)* yapıtından aktarma yapıyor ve "mamafih Kürkçüoğlu'nun bu konudaki sonul yargısı bana da doğru görünüyor.. İngiltere'nin Kürt sorununa karşı genel ilgisi gereği, ayaklanmayı yakından izlediği fakat destekleyici bir tutumdan da kaçınmaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Yani Türkiye'ye karşı tutumun değişmekte olduğu bir sırada, İngiltere'nin Türkiye'yi parçalamak, onu muhtemelen yeniden Sovyetler Birliği'ne itmek istemeyeceği düşünülebilir." (11)

O dönemin en yüksek devlet yetkililerinden bir olan dönemin Başbakan İsmet İnönü'nün görüşleri Tunçay'ı doğrular nitelikte. "Şeyh Sait isyanının doğrudan doğruya İngilizlerin hazırladığı veya meydana çıkardığı hakkında kesin de-

liller bulunmadığı bulunmadığı."nı söylemektedir. (12)

Tüm bunlara rağmen, hiçbir delil olmamasına karşın, devlet ve Mumcu gibi kalemleri, hep aynı teraneyi tekrarlayıp durdu. Uğur Mumcu'nun 1988'deki bir yazısı "CIA Parmağı" başlığını taşıyor. (13) Yazıda, Mumcu diline doladığı teraneleri tekrar kamuoyuna sunmaktaydı. Eylül 1989'da yine Uğur Mumcu, aynı kaynaklarla ve aynı alıntılarla tekrar yazdı. (14) "Alışmış kudurmuştan beterdin" misali, Uğur Mumcu da alıştığınan, söyledikleri gerçekle uyuşmasa da vaz geçemiyor. Önce devlet kaynaklı bu propağandanın, kendilerine "komünist" diyenlerin belleğinde ne gibi tahribatlara yolaçtığını görelim.

Şeyh Sait Ayaklanması'na ilişkin, 26 Şubat ve 5 Mart 1925 (haftalık) *Orak-Çekiç* gazetesi şu değerlendirmeleri yapmaktaydı: "İrticanın başında Şeyh Sait değil, derebeylik duruyor; irticaya karşı mücadelesinde halk, Hükümet ile dir.../ Kahrolsun irtica..... Ankara Büyük Millet Meclisi'nde mürit sol burjuvazinin tınakları, kafasına kurum-u vustayı (Ortaçağı) dolamış yobazların gırtlığına yapıştı.../ İngilizlerin oynattığı irtica kuklası..." (15)

TKP'nin, Kürtlere karşı tutumu, bununla da kalmamıştır. Bu tavrını, Komünist Enternasyonal belgelerine geçirmeyi de başardı.

"Aydınlık Yayınları tarafından, Komünist Enternasyonal belgelerinde Türkiye dizisinin ikinci kitabı olarak çıkarılan *Kürt Milli Meselesi*' adlı derlemeye Almanca İnprekor'dan aktarılan ilk üç yazı, Sovyetler'in ve Komüntern'in tutumunu yansıtmaktadır. Bu yazıların ilki şöyle başlıyor: Mustafa Kemal'e ve Ankara Hükümeti'ne karşı Kürdistan'daki Şeyh Sait Ayaklanması, Moskova tarafından Türk gericiğinin İngiliz emperyalizmiyle ittifak halinde bir geri dönüş girişimi olarak değerlendiriliyor..." (16)

Buraya kadarki aktarmalardan çıkan sonucu özetliyelim: Türk devleti, Erzurum ve Sivas Kongre-

leri'nde Kürtlere verdikleri sözleri tutmamışlar, haklarını talep eden Şeyh Sait önderliğindeki Kürt hareketini; 'irtica', 'İngiliz oyunu' gerekçeleriyle bastırmışlardır. Sevr Antlaşması'nın altında imzası bulunan Batılı devletler de Lozan'da, Kemalistlerle anlaşkıktan sonra, Kürt sorunu ve haklarını unutmuş, Şeyh Sait Ayaklanması'na da Kemalistlerin irticai hareket gözü ile bakmış ve ses çıkarmamıştır.

TKP ve Sovyetler Birliği'ne gelince; TKP, bu ayaklanmada soruna ezen ulus egemenlerinin ideolojik perspektifiyle yaklaşmıştır. Ayaklanmaya destek vermediği gibi, tersine "irtica ve İngiliz parmağı" gerekçeleriyle aşıktan ve ibret verici bir şekilde Kemalist iktidarı desteklemiştir. Benzer tutumunu Komüntern'e taşıyan TKP, SB ve Komüntern'in de Şeyh Sait Ayaklanması'na desteğini engellemiş, onlar da sorunu "gericilik ve bir İngiliz oyunu" olarak kabul etmişlerdir.

Mumcu'da parmak çok

Komün'ün Nisan 1990 tarihli 6. sayısında, "Resmi ideolojiye 'sol' varyant" başlıklı yazıda konuya değinilmişti. O zaman, "parmak bu gün Amerimkanlaşıyor" denilmişti. Doğru ve yerinde olan bu tespiti, bazı yönleriyle açıp, tanımlamanın tam zamanı. 1988 Şubatında, "CIA Parmağı" başlığı taşıyan yazısında U. Mumcu şöyle yazıyordu:

"...Güney Doğu yöremizdeki Kürt terörizminde, 'CIA parmağı' yok mu? Varolduğu anlaşılıyor.. Bugünler için bilinmiyen ABD'nin Şam Büyükelçisi Mr. Earlaton'un bir 'Kürt uzmanı' olduğu, bu yüzden CIA tarafından 'Kürt hareketini kontrol için' Suriye'ye gönderildiğidir."

25 Ekim 1989; bu kez başlık, "Sevr mi Lozan mı". Mumcu, yine yazıyor: "..... Ermeniler ve Kürtler, NATO'nun patronu 'dost-müttefik' ABD tarafından açıkça destekleniyorlar... ABD iki duyarlı konu üzerinde, 'Ermeni' ve 'Kürt Sorunu' üzerinde yoğunlaşıyor... Sevr-Lozan denkleminde PKK terörü de yer alıyor."

Aynı günkü *Cumhuriyet*, şu başlığı attı: "Kürtler için ABD-Fransa işbirliği". Mumcu, 3 Nisan 1990'da parmakları çoğaltıyor. İşin içinde parmağı olmayan kalmıyor. "Sovyetlerin Kürt sorunuyla hiç de ilgilenmedikleri sanılmasın. PKK'nın Suriye'den destek görmesi bile böyle bir ilginin varlığını kanıtlar.../ Kürt milliyetçiliği başta ABD olmak üzere, Batılı devletlerce de destekleniyor."

30 Mart 1990, başlık "Fatura" ve yine Mumcu. Konu, yine Sevr, İngiliz, Fransız ve İtalyan parmakları! "Açıkça görülüyor ki 1920'li yıllarda kurulması düşünülen 'Kürt devleti'nin arkasında Türkiye'yi işgal eden kapitalist emperyalist hükümetler var."

Yine Şeyh Sait hareketine saldırıyor, yine parmaklar arıyor. "Türkiye Musul'u bir askeri hareket ile alabilirdi. Nakşibendi Şeyh Sait'in liderliğini yaptığı 'Kürt isyanı' işte tam bugünlerde başladı.

"İsyan, 'hilefetin geri getirilmesi' ve 'şeriat' gibi gerici isteklere bağlanıyordu. Şeyh Sait'in oğlu Ali Rıza da aynı günlerde, Kürt isyanında İngilizlerin desteğini sağlamak için Tebriz'deki İngiliz yetkililerine başvurmuştu."

Mumcu bir yandan "hilafet" ve "şeriat"ın hareketi belirlediğini söylüyor, öte yandan da "dinsel görüntülü Kürt isyanı" diyerek, ilk söylediklerini kendisi yadırsıyor.

Bir gün sonraki *Cumhuriyet*'te, Mumcu yine İngiliz parmağı aramakla ilgili. Konumuz açısından bu kadar aktarma yeterli. Son bir kez Mumcu'yu dinleyek bağlayalım. 24 Kasım 1989'da, Paris'teki Kürt Kongresi'ne katılan 7 SHP milletvekiline ilişkin, Uğur Mumcu şöyle yazdı:

"Türkiye, ABD ve Fransa destekli Kürt ve Ermeni sorunlarıyla, yeni bir Sevr'e doğru sürükleniyor. Kürt ve Ermeni sorunları, NATO patronu ABD tarafından gündeme getirilip destekleniyor. Tıpkı Kurtuluş Savaşı öncesinde olduğu gibi."

ABD, Ermeni ve Kürt sorunlarını aynı günlerde sahneliyor" dedikten sonra, baklayı ağzından çı-

kariyer :

"ABD emperyalizminden sık sık söz edip bu kez ABD-Kürt sorununu destekleyince susmak, bir takım devrimcilerimiz için çok düşündürücü, dramatik ve ayrıca diyalektik bir görüntü sergilemektedir."

Sabote etme çabası

Mumcu'nun bunca uğraş sonunda, varmak istediği işte budur. ABD, Kürtleri destekliyor bahanesiyle devrimcileri, Kürt hareketiyle kurtuluş hareketi arasındaki birlik ve dayanışmayı sabote etmeye çalışıyor. İşte bugünlerde, Kürt hareketinin gerisinde aranan Amerikan parmağı ile basına verilmek istenen ol hikayet budur. Bazı devrimci çevreler de ne yazık ki bu oltaya takılmışlardır.

Bu tarihsel tecrübe, bugün bir kez daha oynanmak istenen "parmak arama oyunu" karşısında, umarız devrimcilere bir şeyler anlatır.■

DİPNOTLAR:

1-*Geographie Der Unterdrukten Jürgen Roth*, s:63. *Milliyet*, 31.8.1930 numara: 1636. Türkçesi elimizde olmadığından, metin Almandan çevrildi.

2-Age. s: 63, *Milliyet* 15.9.1930 numara:1655

3-Kürdistan Tarihinde Dersim, Dr. Wet. M. Nuri Dersimi, s: 59

4-Mete Tunçay, Age. s: 159

5-Dr. İsmet Şerif Vanlı, *Die Nationale Rage Türkisch-Kürdistan* 1980, Komkar Yay. s: 67.

6-Age. s: 67

7-Age. s: 71

8- Kazım Mirşan, *Eskiden Şimdiye Kadar Kürtler*, Ankara 1983

9-Süleyman Sabri, *Van Tarihi ve Türk Kürtleri Hakkında*

10-Aktarmalar, *Deng* dergisinin 1989 Aralık tarihli 1. sayısından yapılmıştır.

11-Age. s: 131

12-İnönü, *Hatıralar*, aktaran *Deng* dergisi.

13-U. Mumcu, 20 Şubat 1988, *Cumhuriyet*.

14-Agy, 5 Eylül 1989, agg.

15-M. Tunçay, *Türkiye'de Sol Akımları 1908-1925*, s: 364-66

16-Aktaran M. Tunçay, *Tek Parti Yönetimi* s: 133.

KÖRFEZ SAVAŞI MEDYA'YA NE GETİRDİ

Yepyeni bir dönem

Serhıldan, bahara girerken yeniden boyutlandı. Savaş ağalarının dışında yanılan, bir de sosyal-pasifistler oldu. ABD cephesinin, Körfez Savaşını "istediği son"a ulaştırarak, şimdi artık pastayı büyük bir rahatlık içinde taksim edeceği kuru bir hayaldir.

Irak'ın 2 Ağustos'ta Kuveyt'i işgal ve devamla ilhak etmesiyle, dünyanın en sıcak bölgesi Ortadoğu ve çevresindeki ülkelerde, bir savaş hali yaşanmaya başlandı. Bu durumda, çevre ülkelerin başında da Türkiye gelmekteydi. Şaşmaz bir kural bu; yarası olan gocunacaktı. Türk yönetiminin, ilk ve önemli gocunmalarından biri, 19 Eylül günü, basın ve yayın araçları yoluyla ülke ve dünya gündemine girivermişti. Bu 'ilk ve önemli gocunmalardan biri'ni anımsatalım:

19 Eylül 1990 günlü *Die Press* (Avusturya) şöyle yazmıştı:

"Türkiye, Kürtlerin yoğun bir şekilde yerleşik bulunduğu Güney Doğu Anadolu'nun bazı kesimlerinde, salı günü (18 Eylül 90) Avrupa insan hakları konvensyonunu devre dışı bıraktı."

Nedenini ise, *Der Standard* şöyle vurgulamıştı:

"...Türk Hükümeti Avrupa Parlamentosu'na yazdığı bir yazıda, ulusal güvenliği gerekçe göstermekte..."

Ayrıcalıklı olma hali

Medya'nın, "özel muamele"

görmesinin, yüzyılları bulan bir geçmişi var. Bunun dökümünü yapmayacağız. '83 sonrasının kimi olgularına değinerek, Körfez kriz ve savaşından sonraki şu süreçte; "özel muamele"nin yeni biçim ve boyutlarına dikkat çekeceğiz.

Medya'da, 12 Eylül sürecinin pekiştirilmesi, 25 Ekim 1983'de yürürlüğe konan, "2935 sayılı Olağanüstü Hal Yasası" ile yeni bir aşamaya girdi. Çok sonra bunu, 10 Nisan 1990'da çıkarılan '413 sayılı kararname' izledi. Daha sonrası ise, adeta bir "kararnameler zinciri" pratiği. İHD tanımlamıştı; bu kararnameler, açıkça "özel bir anayasa". Türk yönetimi, 'ceddinden aldığı şevk ve deneyim'le, ulusal ve sosyal muhalefeti, devlet terörü ile bastırma kavgası veriyordu! 1925'te, "Tahrir-i Sükun"; 1927'de, "Bazı Eşhasın Şark Mıntıkasından Garp Vilayetlerine Nakline Dair Kanun"; 'koruculuk' sisteminin damıtıldığı, "İzale-i Şekavet Kanunu"; 1934'de çıkan "Mecburi İskan Kanunu"...

Amaç; tecrit etmek ve devamla "böl-parçala-yönet"; bunun esamesinin okunmadığı yer ve zamanlarda ise, "parçala ve yoket"! İşte "özel muamele" ya da "ayrıcalıklı

hal" özetle budur.

Emperyalizmin blok politikası

Başını ABD'nin çektiği emperyalist bloğun, Ortadoğu planının kotarılması bir süreci kapsar. Faşist Saddam'ı yetirince silahlandırdıktan sonra, Kuveyt, Suudi Arabistan başta olmak üzeri en gerici Körfez devletleri aracılığıyla Irak'a karşı önce ekonomik bin savaş/abluka başlattı. Bu, blok planının bir komplosu olarak sahneye konmaktaydı. Nitekim Saddam oltaya geldi ve ABD başta olmak üzere baş haydutlar, dünya kamuoyu gözünde önemli oranda "meşru zemin" yaratmış olarak, dev güçleriyle ve "düzeni sağlamak için" gelip Ortadoğu'ya yerleştiler.

Kuveyt işgali, en sıcak nokta olmuştu. Ancak, yüzyılların biriktirip getirdiği iki sorunu, kimse hesap dışı tutamazdı: Filistin ve Kürt sorunu! ABD ve müttefikleri savaşın bitirildiği bu süreçte, Ortadoğu'ya getirmek istedikleri "yeni düzen" in önemli bir aşamasında. Irak yenildi ve askeri gücü giderildi. Ama Saddam da gitmeli! Irak şimdi kurtlar sofrasında. ABD ve müttefikleri, Batı yanlısı "yeni düzen" in Iraklı El Sabahlarını büyük hevesle bekliyor. Başlamış bulunan iç savaşı bu amaca yönleltmeye çalışıyor. İran da bu konuda hayli faal ve güç sahibi. Türk yönetiminin korkulu rüyası ise, Irak Kürtlerinin bağımsız bir devlet kurması!

Genelde bölge özelde Irak'taki ulusal ve sosyal kurtuluş mücadelesi ile hareketleri, tarihi bir süreci yaşamakta. Biz, burada bu konuda perspektif belirleme amacıyla olmadığımızı yineleyerek devam edelim.

Savaş Medya'ya ne getirdi?

Savaş hali ile beraber, Kürtler sadece üzerlerindeki baskının yoğunlaştırılmasına maruz kalmadılar. Bölgede darbe yiyen ekonominin faturası da işçi, köylü ve emekçilere çıktı. Silopi, Cizre, Nu-

saybin, Kızıltepe gibi bölgenin önemli merkezlerinin ekonomisi, esas olarak Irak'la yapılan ticarete dayanmaktaydı. 2 Ağustos'u takip eden dönemde, Irak'la ticaretin yasaklanması ile bu merkezler birer "ölü kent" konumuna geldi. İpek Yolu güzergahında yer alan esnaf sayısı 700 binin üzerinde.

Vahşet poliükalarının önemli bir boyutu, zoraki göç olmaktadır. Şırnak'ın, il olmazdan önceki 38 köyünden 27'si, 81 mezranın ise tümü boşaltıldı. Hiç bir "kamulaştırma bedeli"nin söz konusu bile edilmediği bu uygulamaya maruz kalan Kürt köylüsünün 25 bin kadarı, yol kenarlarında kurdukları kıl çadırlarda yaşamaya zorlandı. Beytüşebab, Uludere, Çatak, Güçlükönak, Eruh ve Pervari'nin de boşaltılması bütün hızı ile sürdürülmektedir. Köy ve mezralarından edilen binlerce Kürt yoksul köylüsü Van, Siirt ve Şırnak'ın varoşlarında açlığa mahkum edilmektedir.

Bu pervasız politika ve uygulamaların gözden kaçırılmaması gereken yanlarından biri şu: Devlet terörü, '90 Nisan ayı başlarında Cumhurbaşkanı, Başbakan ve iki muhalefet partisi arasında, bu sorunla ilgili ulaşılan mutabakatla kavuştuğu hareket serbestisiyle, günden güne boyutlanmaktadır. Mutabakatın özünü anımsatalım; gerilla ile devlet arasındaki "bölge"nin (koruculuğu, ajanlığı kabulet-meyen halkın) her türlü şiddet yoluyla ezilmesi! Uygulamanın pilot bölgesi Botan'dır.

Körfez kriz ve savaşıyla, adeta bir gözaltı ve tutuklama kampanyası yaşanır oldu. Çevik Kuvvet'in yerleştirilmesi ve askeri yığınakla, Medya bir "kışla"ya dönüştürüldü.

Yeni bir dönem

Türk yönetimi bütün uygulamalarını, genel savaş politikasıyla bütünlüklü yürütmekte. Kürtlere yönelik yeni düzenlemeler, sahte reformlar yoluyla, radikal Kürt öğelerini izole etmeyi ve ezmeyi amaçlamaktadır. Bunun bir halkası da Türkiye devrimci mücadelesi

ile Kürt mücadelesini birbirinden koparmaktır.

Sosyal ve ulusal muhalefetin, devrim dinamiklerinin savaş politikalarıyla demoralize ve pasifize edilerek, geri mevzilere çekme, egemenlerin istediği gibi gitmemektedir. 28 Şubat günü Şırnak'ın merkezinde binlerce kişi, kenti adeta işgal etti. Halk, ateş açan güvenlik güçlerine taş ve sopalarla karşılık verdi. Gazeteler, büyük puntolarla başlıklar attı: "... kalabalığın yürüyüş sırasında 'yaşasın PKK, yaşasın Kürdistan, kahrolsun katiller' diye slogan attığı duyuldu." (Cumhuriyet) 4 Mart günü ise, İdil'de 2 bin kişi korsan yürüyüş ve gösteri yaptı. Bütün esnaf kepenkleri kapattı. 5 Martta, "Bingöl'de öldürülen PKK militanın cenazesi, Diyarbakır'da Kürt marşı okunarak kalabalık bir grup tarafından toprağa verildi." (Güneş)

7 Mart günü, "Mardin'in Dargeçit ilçesinde köylerden gelen yaklaşık 2 bin kişiye katılanlarla oluşan yaklaşık 3 bin kişilik kalabalık gösteri yürüyüşü yaptı... olaylarda bir kadın ölüren... sokağa çıkma yasağı ilan edildi." (Milliyet) Yine aynı gün, Siirt'in Kozluk ilçesinde lise ve ortaokul öğrencileri dersleri boykot ederek okula gitmediler. Newroz öncesi ve sırasında, tam bir toplu direnişe dönüşerek hız kazanan kitle gösterileri, kısa kısa durulma dönemlerinden geçse de, dalga dalga belli bir kararlılık kazanma dinamiklerine sahip.

Serhıldan, bahara girerken yeniden boyutlandı. Savaş ağalarının dışında yanılan, bir de sosyal-pasifistler oldu. ABD cephesinin, Körfez Savaşını "istediği son"a ulaştırarak, şimdi artık pastayı büyük bir rahatlık içinde taksim edeceği kuru bir hayaldir. Irak Kürdistanı güçler, Musul dışında Güney Kürdistan'daki şehirleri ele geçirmiş durumda. Yüzde 90'ı kurtarılan Güney Kürdistan'da halk komiteleri yönetimi ele aldı. Bu gelişmeler Kuzey parçasını da etkiliyor ve Serhıldanı bir önceki yıldan daha kitlesel boyutlara taşıyor.■

"Yeni bir dünyanın eşiğinde"

Daha önceki seri yazımda, emperyalistler arasındaki iktisadi ve siyasi güç oranlarının değişimi üzerine bazı gözlemlerde bulunmuştum. Bu gözlemler, bugün değişik biçimde gerçekleşmekte. Gözlemlerin altında yatan olgular ve dinamikler, bizi şimdi teorik plandan pratik plana geçen, "yeni bir dünyanın eşiği"ne getiriyor. "Yen bir dünya düzeni" şimdi kanla, silahla, Basra Körfezi'nin petrole bulanmasıyla, gezegenimizin karşılaşabileceği en büyük çevre felaketi tehdidi ile çiziliyor.

Erhan GENCER

ABD-Irak savaşının, kaba ve klasik bir tahlili, bugünün teorik ihtiyaçlarının gerisinde kalıyor. "Emperyalizm ile ezilen halklar ve milletler arasındaki çelişme"nin bu kez kendisini, ABD'nin petrolü kontrol etmeye ve bölgesel bir güç olmaya kalkışan Saddam'ın diktatörlüğü altındaki Irak'a saldırması olarak gösterdiğini söylemek, bugünün ve yakın geleceğin gereksinimlerini tam olarak kavramak için yetmiyor.

Daha önceki seri yazımda, emperyalistler arasındaki iktisadi ve siyasi güç oranlarının değişimi üzerine bazı gözlemlerde bulunmuştum. Bu gözlemler, bugün değişik biçimde gerçekleşmekte. Gözlemlerin altında yatan olgular ve dinamikler, bizi şimdi teorik plandan pratik plana geçen, "yeni bir dünyanın eşiği"ne getiriyor. "Yen bir dünya düzeni" şimdi kanla, silahla, Basra Körfezi'nin petrole bulanmasıyla, gezegenimizin karşılaşabileceği en büyük çevre felaketi tehdidi ile çiziliyor. ABD Başkanı, dünya medyasında basbas bağırıyor: "Yeni bir dünya düzeni

için mücadele ediyoruz!"

Ya biz ne yapıyoruz; biz proletarya, biz emekçiler, biz ezilen halklar ve biz sömürgeleştirilmiş, biz ezilen milletler?

Bizler yeni bir dünya yaratma olanağının da eşiğinde durmakta olduğumuzu görmeliyiz!

Görmeli ve kendimizi bu perspektife uygun olarak mevzilendirip, dövuştürmeliyiz?

Neden ve nasıl?

Burada çoktan bir determinizm olduğunu söyleyebiliriz. Kısmi de olsa, determinizasyon söz konusu. ABD, Saddam Irak'ının Kuveyt'i işgal edeceğini bilmiyor muydu? Saddam bunu, son Arap Birliği toplantısında, Kuveytlilere açıkça ima etmişti. Daha sonra verdiği ultimatomda, Kuveyt'in Irak'ın savaş kayıpları karşısında kolaylık göstermesi, Irak'a karşı yürütülen ekonomik savaşa son vermesini talep ediyordu. Bu gerçekleşmezse zor yolu açılacağını söylüyordu. (1) Bu gelişmenin arkasındaki aylarda Irak, Kuveyt'i işgal için askeri hazırlık yaparken, ABD'nin uzaydaki uydu gözleri kör mü ol-

muştı? Arap dünyasındaki CIA ajanları, bu devasa hazırlığı atlamışlar mıydı yoksa? Daha inanılır olan olasılık, ABD'nin bu ihtimali hiç küçümsemediği, ama tam tersine gerçekleşmesini ve Ortadoğu'ya direkt müdahale etme fırsatının doğmasını istediği idi.

Bu istek nereden kaynaklanıyordu

Şimdi, bu isteğin nereden kaynaklandığını anlamaya çalışalım. "Kapitalizmin eşitsiz gelişim kanunu"nun acımasız pençesinin bu kez ABD'yi yakaladığını ve bu devasa ekonominin kendisini yenilemekte güçlük çektiğini, ihtiyarlık belirtileri gösterdiğini daha önce incelemiştim. Aynı kanunun, Almanya ve Japonya açısından ise ters yönde çalışmakta olduğunu da, ABD ile karşılaştırmalı olarak göstermiştim. Almanya, çöken Doğu Avrupa pazarını, Doğu Almanya'yı yutmak suretiyle en sağlam halkasından yakaladığı ve bu güçlenen pozisyonundan hareketle, en azından kıta Avrupadaki emperyalistleri peşine taktığı için; Japonya ise, Pasifik pazarını, "Pasifik'in beş kaplı"nı

AMMAN:Anti-Amerikan gösteride, Arap gençleri ABD bayrağını yakıyor.

ile yoğun iktisadi işbirliği sayesinde ABD'nin ayaklarının altından çekip aldığı için; iktisadi potansiyel olarak, dünyanın bu en büyük ekonomisini (ABD'yi) büyüme ve yaratıcılık açısından solladı.

Bunun iki açık sonucu ortaya çıktı: *Birincisi*; dünya pazarlarının yeniden paylaşımı. *İkincisi*; ama bu paylaşımın baş aktörlerinden olan Alman ve Japon emperyalizminin askeri-politik güçleri, iktisadi güçlerinin yanında devede kulak kalmakta. Bu da son derece çarpık ve çelişkili bir durum yaratıyor. ABD emperyalizminin iktisadi alanda yitirdiği üstünlüğünü, askeri-politik alanda sürdürüyor. Ama SSCB örneğinden hareketle bilinmektedir ki iktisadi üstünlükle pekiştirilmeyen bir askeri üstünlük uzun süreli olamıyor. Bu çelişik durumu, "dünyada artık istikrar kazanmış olan istikrarsızlığın" birinci ayağını oluşturduğunu tekrarlamalıyım.

Bu çelişki Körfez krizinde kendisini şöyle gösterdi:

ABD açısından Kuveyt petrolünün, El Sabah ailesinin dünya pazarına satması ile Saddam diktatöryasının satması arasındaki iktisadi fark, hiç de büyük bir savaşa değecek boyutta değil. Saddam, gerçek bir Arap milliyetçisi değil, anti-emperyalist ise hiç değil. ABD açısından önemli olan politik ihtimal-

lerdir. ABD bu krizden yararlanarak bir şekilde yerleşecek ve kendisine kökten bağımlı bir "yeni güvenlik sistemi" getirebilecek olursa, hala dünya ekonomisinin kanı olan petrol enerjisini daha kaynağından kontrol edebilecektir. Aslında bu, petrolünün yüzde 90'ını Ortadoğu'dan karşılayan Japonya ile değişik oranlarda olmakla birlikte, bura petrolüne bağımlı olan Avrupa emperyalistlerinin burnuna halkayı takmak anlamına geliyor. Aynı tez şöyle de özetlenebilir: ABD emperyalizmi, dünya enerji kaynaklarını askeri araçlarla ele geçirerek, Almanya ve Japonya'ya kaptırdığı iktisadi üstünlüğü zor yoluyla yeniden elde etmeye; emperyalist ülkeler arasındaki askeri üstünlüğünü, ekonomik üstünlüğü dönüştürmeye çalışıyor. Şöyle de söylenebilir: ABD, "Kuzey-Güney" çelişmesini kızıştırarak, henüz askeri alanda süper güç olamamış Japonya ve Almanya'yı askeri bir çatışma ortamına sürükliyerek, onları askeri vesayeti ve dolayısı ile hegemonyası altına almayı; bu askeri vesayet/hegemonyasını da petrol bölgesini egemenliği altına alarak, pekiştirmeyi umuyor. Golf savaşı, suyun üstünde görünen "Kuzey-Güney" çelişmesinin damgasını taşıyorsa, altındaki hemen görünmeyen kısmında da emperyalistler arasındaki rekabetin ezici dinamiklerini taşıyor.

Bu tespit şunun için de çok önemli: Savaş, ABD'nin stratejisine uygun bir sona ulaştı. Almanya ve Japonya, ABD'nin hegemonyası ve enerji kontrolü altındaki "yeni dünya düzeni"ne ne ölçüde boyun eğecektir? Ya SSCB? Daha savaş içinde iken, ittifaklarda dağılma ve yeniden oluşumlar yaşanmadı mı? Acaba, özellikle Almanya (ve bir ölçüde de Japonya), ABD'nin 2. Dünya Savaşı sırasında yaptığını, (yani 1943'e kadar savaşa girmeyip, hem sosyalist gücün, hem de müttefik emperyalistlerin faşizm karşısında iyice yıpranmasını beklemek, böylece savaştan en güçlü ve taze kuvvet olarak çıkmak uyanıklığını) şimdi ABD'ye karşı yapmıyor mu? Almanya'dan SB'ye akan yardım kamyonlarının simgelediği Alman-Rus emperyalizmleri yakınlaşması, acaba ileri bir aşamada başka bir boyutta, şu anda ABD'nin eline geçmiş üstünlüğü geriye çevirmek için gerçekleşemez mi? Bu tezleri, birer soru biçiminde koyuyor, ama gerçekleşme olasılıklarını da kesinlikle yabana atmıyorum. Bir İkinci Dünya Savaşı'na doğru gelişebilecek bir dinamik budur.

İkinci dinamik ise, emperyalizmin nüfuz alanlarını yeniden paylaşmaya yönelik bir gayri askeri adımın, hem ezilen-sömürülen halklarda ve esir milletlerde, hem de bizzat emperyalizmin kendi yarattığı yerel gerici güçlerde askeri uzanan tepkiler yaratması olgusudur. Geçen sayılardaki incelemelerimde, bu olguyu özellikle Japonya ve Pasifik Kaplanları açısından bir ölçüde açmıştım. Şimdi de Ortadoğu açısından kısaca ele almak gerekiyor; ABD ile Rusya, birkaç yıl öncesine kadar bu bölgede yürüttüğü nüfuz savaşını süresince ortaya çıkan, hem gerici güçleri hem de gelişen ilerici-devrimci tepkileri incelememiz gerekiyor.

BAAS rejiminin niteliği

Saddam'ın niteliği ve geçmişi üzerine, daha önce bu dergi sayfalarında yazıldı. Irak BAAS rejiminin faşist niteliği de vurgulandı.

Bir kez daha vurgulayalım. Irak BAAS Partisi, ilk kurulduğunda Nasıra Arap milliyetçiliğinden etkilenen, ama onun da ötesinde sosyalizme özenen bir ideolojik temele sahipti. Ne var ki BAAS ideolojisiindeki milliyetçi öğeyle sosyalist özenme, 1958 darbesiyle iktidara ortak olan Baasçı subayların elinde kısa sürede "nasyonal sosyalist" ideolojiye, yani faşizme dönüştü. Bu faşizmin taşıyıcıları ve uygulayıcıları, Baasçı asker-sivil elit tabakadır; sosyal dayanaklarını da Irak'ın geniş küçük-burjuvazisinde buluyor. BAAS rejiminin örgütleniş stili, tıpkı

tam olarak ele geçirir geçirmez, Irak'ın ayrılmaz parçası olarak görülmüş olan (2) Kuveyt'i egemen bir devlet olarak 1963'te tanıdı. Yani aslında Arap milliyetçiliğine de ihanet etti. Savaş öncesi ise, Kuveyt'i yeniden Irak'ın ayrılmaz bir parçası ilan etti ve bunu Arapların parçalanmışlığı tezine dayandırdı.

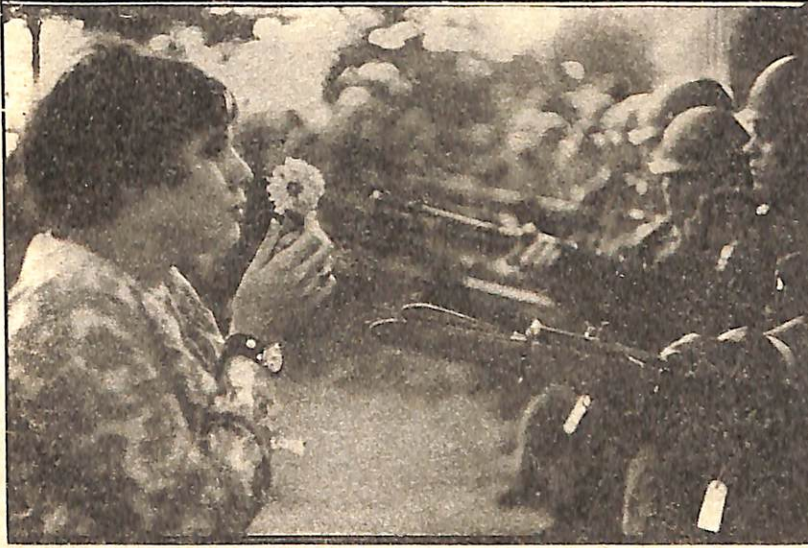
Emperyalizmin 1. Dünya Savaşı sonrasında Arap Yarımadası'nda suni olarak oluşturduğu sınırların meşru olmadığı ve Arabistan'da milli birliğin sağlanması sorununun varolduğu gerçeğini, Filistin sorununu daha da pekiştiriyor. Fi-

çetti. Arap halkında, güçlü bir anti-Amerikancı duygu var. Kendi siyasi tecrübeleriyle bilmektedir ki ABD emperyalizmi, bölge için yalnızca acı, çile ve milli aşağılanma demektir.

Bu yüzden ki Arap kitleler, birçok suçunun yanı sıra 1963'te 14 bin komünist; 1988'de ise, Halepçe'de 5 bin Kürt kadın ve çocuğunu hiç acımasızca katleden BAAS rejimine karşı da olsa, Irak'ın ABD emperyalizmine kafa tutmasından memnun olmakta ve ABD'nin yenilmesini istemekteydi.

Burada kısaca, Arap milletin tarihinde, milli gururun unsuru sayılabilecek herhangi bir başarının olmadığına değinmek gerekiyor. Tam tersine Arap milletin başı hep eğik oldu. Bu psikolojik unsurun önemini görmek gerekiyor. Arap, sözde bağımsızlığı tabii ki parçalanarak "kazandı"ğundan hem emperyalistlerce, hem de İsrail tarafından itilip kakıldı, tokatlandı, toprakları elinden alındı, toplu katliamlara uğratılan ve birbirine vurduran son Körfez Savaşı'nda, Arapları doğal olarak iyi tanıyan Saddam bu özelliği kullandı: Kendisini, Arapların birleştiricisi, Filistin sorununun çözücüsü ve ABD'ye kafa tutabilen lider olarak kitlelere lanse etti. Bu manevrası da önemli ölçüde tutuyor. Örneğin İsrail'de patlayan her bomba, gururu paramparça Arap'ın yüreğini ısıtıyor, başını kaldırıyordu. (Şunu hemen belirteyim, Saddam'ın sivil halkı özel olarak bombalaması, ABD hava akınlarının Irak halkını yoketmesi kadar yıkıcıdır ve onaylanacak bir yanı yoktur. Burada kitle psikolojisinin negatif anlamda işleyişine tanık oluyoruz: Gurur ve ölüm isteği.)

Arap milliyetçiliğinin önemli momentü, Filistin sorunu açısından bir-iki sözdaha söyleyelim. FKÖ, savaş çanları çalmaya başladığı andan itibaren, ABD'nin Arap milletine bir saldırısı karşısında buna şiddetle karşı çıkacağını açıkladı. Direkt olarak Saddam'ı desteklemediklerini söylemelerine rağmen, bu Irak'ın yanında ABD'ye karşı savaşmak anlamına geliyordu. FKÖ

Militarizmi, her yeni gün ihtiyaçları doğrultusunda yeniden yeniden üreten emperyalizm tarihe gömülmedikçe, savaşları önlemek olanaksız kalacaktır.

1930'ların Kemalist rejimi gibi tam anlamıyla korparatüf; o da Mussollini İtalyasındaki devlet-kitleler ilişkilerinin örgütleniş stilinden öğrenmiştir.

BAAS milliyetçiliği kesinlikle anti-emperyalist değildir. Bunu, pratik olarak biliyoruz. Ama buradaki milliyetçilik ekspansiyonisttir (yayılmacıdır). Partinin kurucusu Mişel Aflak, ideolojisinin üç temel ayağından biri olarak, Arapların birliğini sağlama ilkesini koymuş. (Arabistan'daki sınırların suni olduğu ve kabul edilemeyeceği tezi.) Ama bu "Arapların birliği" tezi, Saddam ve şürekasının elinde yayılmacılığın ve oportünizmin örtüsü haline geldi Saddam iktidarı

listin dramı, Arap milli sorununun en canalcı bölümüdür. Emperyalizmin Arap Yarımadası'nı parçalamışlığının yanı sıra, Filistin topraklarının ABD emperyalizminin Ortadoğu'daki kalesi İsrail tarafından işgal edilmiş olması, bölgedeki milli sorunu, anti-emperyalist bir mücadele haline getiriyor. Çünkü suni sınır çizerek, "böl-yönet" şeklindeki emperyalist taktik ile bölgede büyük askeri güç olarak İsrail siyonist yayılmacılığı aynı amaca yöneliyor: Dünyanın enerji kaynaklarının üçte ikisinin emperyalistlerce kontrolü.

Bu yüzden Arap halkı ve milletleri ABD'den ve İsrail'den, 2. Dünya Savaşı'ndan bu yana çok

bunu, mali bakımdan baş destekçileri Suudi Arabistan ve Kuveyt dahil, diğer Körfez emirliklerini karşısına alma ve mali kaynağını kurutma pahasına yaptı. İlk bakışta Arafat oportünizmine yakışmayan(!) bu tavrın nedeni neydi? *Birincisi*; bu tavır, bir kaygıdan kaynak buldu. Savaşın çıkması ve ABD'nin kazanması (yani Ortadoğu'ya yerleşip kendi yan güvenlik sistemini kurması) durumunda, "Filistin sorununun çözümü" diye bir şey kalmayacaktı. Nitekim, ABD-İsrail planı sonradan ortaya çıktı: İşgal edilmiş toprakların İsrail'de kalması, buna karşılık Ürdün'ün haritadan silinerek, bir kısmının Suriye'ye verilip onun sürdürülmesi, gerisinde de bir Ürdün-Filistin Konfedere Devleti kurulması! Yani Filistin Araplarının anavatanlarını unutmaları! Dolayısıyla, bu savaş Filistinliler için ölüm-kalım meselesiydi. Şu anda da öyle.

İkincisi; kuşkusuz Saddam'ın, Kuveyt işgalini, işgal altındaki Filistin toprakları sorunu ile birleştirmesi de, toprakların kurtarılması için kendi dışındaki güçlere gereksinim duyan FKÖ'yü etkileyici bir taktik manevraydı. FKÖ, bu nedenle Irak'ın yenilmesini istemiyordu. Irak yenilmez ve savaş uzarsa, uluslararası bir çözüm pazarlığında Filistin sorununun da direkt gündem olacağını biliyordu.

Filistinlilerin tavrı, hep diğer Arap kitlelerini hareketlendirici olageldi. Şimdi de öyle. Filistinlilerin tüm yarımadaya dağılmış olmaları, siyasi bakımdan Arap kitlelerinin öncüsü durumunda olmaları ve savaşkanlıkları nedeniyle, güruru kırık Arapların içinde prestij sahibi olmaları, onların tavrının kitleleri etkilemesine yol açıyor. Saddam da bunu çok iyi biliyordu ve Filistin sorununu, bu yüzden derhal gündeme getirdi.

Sonuç ortadaydı. Fas'ta, Ceza-yir'de, Suriye'de, Ürdün'de Arap kitleleri, savaşta ABD'ye her türlü desteğin kesilmesi ve onun yenik düşmesi için, Irak'ın zaferi için genel greve gitti, sokaklara döküldü, gönüllü asker yolladı. Bunun

karşısında ABD yanlısı gerici yönetimler geri adım atmak zorunda kaldı. Gelişmeler, savaş uzadıkça Arap milletinin tabandan yukarıya doğru, ABD emperyalizmi önderliğindeki Batı blokuna karşı birleşeceğini gösteriyordu.

Gerici rejimlerin taktiği

Gelişmelere bir de gerici rejimlerin taktikleri açısından bakalım.

Saddam, Batı bloğunun askeri ve mali kaynakları karşısında bu savaşı tek başına kazanamayacağını biliyordu. ABD'nin savaşı kazanmasını önleyebilmek için,

Üçüncüsü; Saddam Hüseyin, müttefiklerini bölgedeki Arap ve Müslüman rejimleri içinde arıyor. Bunun için de savaşı yaymaya, ona bir Batı-Ortadoğu savaşı niteliği vermeye çalıştı. İsrail'i bombalayıp, onu savaşın içine çekmek istedi. İsrail savaşa girdiği anda, İran'ın da gireceğini ve Irak karşıtı koalisyonda yer alan Arap devletlerinin kitlelerin baskısına dayanamayıp saf değiştireceğini umuyordu.

Diğer yandan savaş uzadıkça, ABD'nin Türkiye üzerinden ikinci cephe açma olasılığı büyüyecekti. Bu kısa vade taktikleri açısından

Kongo ya da Uganda ve belki Mali. farkeder mi? Hepsinde aynı sorun; açlık, sefalet, aşgırı sömürü..

müttefikler aradı. Aradığı en temel müttefik kuşkusuz Arap kitleleriydi. Bunları kazanmak için Filistin sorununa el atması, Selahaddin Eyyubi'liğe soyunması vb. ideolojik-psikolojik taktiklerine değindik.

Saddam Hüseyin, *ikinci* olarak müttefiklerini, saldırgan Batı blokunun cephe gerisinde aradı. Yani Batı metropollerindeki savaş aleyhtarı kamuoyunu, objektif olarak arkasına almayı hedefledi. Savaş uzayıp kayıplar çoğaldıkça, Batı kamuoyunun emperyalist devletleri ateşkese ve uluslararası diplomatik yollara zorlayacağını hesaplıyordu. Bu yüzden uyguladığı askeri taktikler de savaşı uzatmaya yönelik oldu.

ABD'nin lehine görünse de uzun vade açısından Saddam Hüseyin'in işine yarayacak taktik sorunlar doğuracaktı. Çünkü Türkiye'nin savaşa girmesi, Kürdistan'ın Irak parçasını da ilhak ederek bölgede ikinci bir İsrail haline gelmesi, her şeyden önce İran'ın asla izin vermeyeceği bir durum olacaktı. Rafsancani, bunu açıkça belirtmiştir. Aynı biçimde bu, Arap milleti açısından da, ABD'nin kanatları altında ve yayılarak güçlenmiş bir gerici Türk rejimi bölge istikrarını dinamitleyecek bir olgudur. Nitekim Muammer Kaddafi, bırakalım Türkiye'nin savaşa girmesini ABD uçaklarının Türkiye'deki üslerden havalanmasına izin verdiği için, Türkiye'ye savaşın yayılmasına ve

muhtemelen bir 3.Dünya Savaşı'na yönelmesine yolaçmakla suçlanmış ve Türkiye'nin cezalandırılmasını istemiştir. Türkiye'den ikinci bir savaş cephesinin açılmasına ise, asla gözyummayacağı açıktı.

Bütün bu taktik gelişmeler, savaşın yayılma eğilimini taşımıştı. 21 Arap devletinin yalnızca 12'si, emperyalist koalisyon içinde idi. 9'u ise, henüz açıkça Irak'ın yanında yer almıyordu, ama alabilirdi. Bir de buna, İran'ın Irak'ı desteklemeye başlamasını ekleyebiliriz.

Kuşkusuz savaşın yayılması, Arap halk kitlelerini, milliyetçilik ve anti-Amerikancılık ve anti-semitizm olarak gösteren emperyalist duygularla da olsa, Irak cephesinde mevzilenmeye yönlendiriyordu.

Bölgedeki ilerici güçlerden biri olarak FKÖ ve Filistin halkı, Irak'ın müttefiği haline gelmiş durumdaydı.

Bölgedeki diğer ilerici güç olan Kürt milli hareketine baktığımızda kısmi bir parçalanma ve bulanıklık görüyoruz.

Irak Kürt hareketi örgütlerinin tavırları yeterince net değildir. Net olmayış da oportünizmin kokusuna yol açıyor. ABD'nin Özal ile veya onsuz, Irak Kürdistan'ı üzerine yaptığı iki senaryo olduğunu biliyoruz. Her iki senaryonun da özü, sahte bir Kürt devleti veya (Türkiye'nin denetiminde) otonom bölgesi kurulmasını kabul ederek, hem Irak Kürtlerini Irak'ı içten vurmak için kullanmak, hem de savaş sonrası bölgede yaratacağı yeni düzende istikrarsızlığın baş unsurlarından biri olacak bu sorunu uyutmak istiyor. Tezgaha Irak Kürtleri düşecek mi? Şimdiden Talabani'nin ABD'nin tezgahladığı oyuna sıcak baktığını ve de aynı çerçevede olmak üzere, Özal'ın attığı yemi (Kürtçenin sınırlı kullanımı) yuttuğunu görüyoruz. Benzer bir eğilim Barzaniler açısından da geçerli.

Kuzey K.....n'daki hareket ise, savaş bahanesiyle tam anlamıyla işgale uğrayan, insansızlaştırılan,

yakıp yıkılan topraklarda yaşam savaşı veriyor. Kriz ve de savaş sırasındaki tavrı, bu it dalaşında herhangi bir tarafta yer almamak, ama bu çelişkiden kendi savaşını geliştirmek için yararlanmak olageldi. Ne var ki bu, "çalaktan yararlanma taktiği"nin ne kısa vadede, ne de uzun vade açısından yararlı olduğu görülüyor. Kısa vade açısından baktığımızda, Türk ordusunun şu anda Kuzey Medya ülkesindeki isyan ateşlerini, savaş toz dumanından yararlanıp vahşice bastırmaya giriştiğini görüyoruz. Irak-Türkiye çatışması, Türkiye için avantajlı bir durum yarattı ve bu da Kürt mücadelesinin yararına olmadı. Uzun vade açısından bakıldığında ise, bu mücadelenin çıkarının, mutlaka ABD'nin kaybetmesi ve onun uşağı rejimlerin kaybetmesi olduğu görülür. Bu amaçla, yayılan ve genişleyen bir savaşta, içinde Saddam katili de olsa, genişleyen bir Arap cephesinde yer almak durumunda kalabileceği düşünülebilir ve dinamikler, gelişmeyi böyle bir yöne doğru sürükleyebildi.

Böylece içerisinde gericiiler ile ilerici güçleri barındıran bir bağlaşıklık ortaya çıkması ihtimali belirdi: Irak'ın BAAS rejiminden başlayıp İran'ın Rafsancani Hükümeti'ne kadar uzanan bir reaksiyoner kanat ve Arap milliyetçiliğinde ve ABD-İsrail işgali karşısında birleşmiş Arap kitleleri ile daha ileri anti-emperyalist konumda olan milli kurtuluş hareketleriyle tanımlanan bir ilerici kanat. Kuşkusuz buna ülkemizde olduğu gibi, bölge ülkelerinde belirebilecek sosyal devrimci dinamiklerin bu cepheyle doğrudan veya dolaylı bağlaşıklığını da katmak gerekiyor.

Karşı tarafta durum

Bunun karşısında da emperyalist kanat: Yeni bir rolle tanımlanmış olan NATO (sınırlar dışı güvenlik için müdahale tezi) ve bölgedeki az sayıdaki gerici-ışbirlikçi rejimler itfaki.

Bu, hiç de yabana atılacak bir

ihimal değildi, gelişme bu yönde. Savaş, kapsamlı bir Kuzey-Güney çatışması olarak yayılma eğilimi gösteriyordu; oradan bir 3. Dünya Savaşı'na doğru da yolalabilirdi. (Ancak bu, henüz ufukta görünmüyordu.) Bu eğilime karşı olarak, bölgedeki bazı güçler, (SB ve İran gibi), Avrupa'daki bazı emperyalistler, (Fransa gibi), savaşın yayılmasını engellemek için ateşkes sağlama ve yeniden diplomatik çözüme dönmeye uğraştılar. SB ve Fransa, savaş yayılıp ABD hegemonyası gerçekleşirse, gündeme gelebilecek emperyalistler arası sürtüşmeleri önlemek istemekteydi. Çünkü, buna hazır değiller. İran gibi bölge ülkeleri ise, savaşa başlamadan, ABD'nin politik-diplomatik alanda bir yenilgiye uğratılmasına hevesleniyordu. Bu girişimlerin başarı şansı daha azdı. Çünkü kriz ve onun bir bölümünün ifadesi olan Körfez savaşı, ABD emperyalizmini hızla "ya hep ya hiç" noktasına sürükledi. Amerikan'ın Saddam'ı paralyze (felç) etmeden ve Kuveyt'i "kurtarmadan", daha doğrusu bölgede istediği kontrolü kurmadan veya buna gidecek askeri ağırlığı sağlamadan durması, onun sonu demek olacaktı ve Bush yönetimi bunu çok iyi görüyordu. Savaşı hızla bitirmek istedi. Ama bu, savaşın yayılmasına yolaçacak bir olguya da dönüşebilirdi. Diğer emperyalistlerin, ABD ağırlıklı cephenin üstünlük sağladığı anda, savaşı bitirmek için ABD'ye baskı yapmaları, böylece bir taşla iki kuş vurmaya istemeleri beklenebilirdi; hem Kuzey-Güney çelişmesinde, yarı-sömürgelelere bir ders verilmiş olur, hem de ABD'nin bölgede tam bir hegemonya kurması engellenmiş olurdu. Ama bu baskının bizzat kendisinin yeni bir savaş zemini oluşturacağını da görmek gerekiyordu.

Söylediklerimizi toparlayalım

Dünya emperyalist sisteminin içinde bulunduğu derin bunalım dönemi (bu kriz bir yandan emper-

Çapa Tıp Fakültesi öğrencilerinin "Savaş Hayır" gösterisi.

yalist iktisadi krizden, diğer yandan da emperyalistler arasında bozulan güç dengelerinin henüz dünyanın yeniden paylaşılması yoluyla yeni bir durağa varmamış olması sonucu ortaya çıkan siyasi, askeri) krizden kaynaklanmaktadır. Yarı-sömürgeleri sistemin dışına doğru iten merkez-kaç dinamikleriyle derinleşiyor. Körfez savaşı, bu iki başlıca çelişmeyi ateşleyen kıvılcım oldu. Bunun en azından bölgesel bir yangına dönüşmekte olduğu ortada. Bir yandan emperyalistler bir blok olarak, ezilen ülkelerdeki her türlü karşıt gücü bu fırsattan istifade etmek istiyorlar ve bunu dünya jandarmalığında askeri güç olarak tek kalan ABD eliyle yapmayı umuyorlar. ("Yeni dünya düzeni"). Diğer yandan da ABD'nin askeri üstünlüğünü iktisadi avantaja dönüştürüp temsil etmesini engellemek istiyorlar. Arap Yarımadası'ndaki savaş, her iki eğilimin düğümlendiği nokta haline geldi. Savaş artık iki gerici güç arasındaki bir savaş olarak kavranma noktasını aşmaktaydı. Savaşta, ABD ve müttefiklerinin kazanması, dünya proleter devrimi açısından, halkların ve milletlerin emperyalist boyunduruktan kurtulması açısından, çok büyük bir geri adıma yol açacaktır. Doğu blokunun çöküşü, bu blok asla sosyalist olmayıp özde emperyalist olmasına rağmen, tüm dünyadaki özgürlük mücadelesinde ve metropol ülkelerdeki sol hareketlerde büyük gerilemelere yol açtı; dışları dökülmüş kapitalizm canavarına, ideolojik alanda kuvvet verdi. "Güney" in Ortadoğu'da büyük bir yenilgi alması, dünya tekelci kapitalizmine daha da büyük

bir güç, dünya devrim cephesine ise daha da bir dağınıklık, demoralizasyon ve gerileme getirecektir. Birinci olarak, bu nedenle savaşı emperyalist cephenin kazanmasına karşı, her takle ve araçla direnmek gerekmektedir.

İkincisi; bölge için düşünülen "yeni düzen" hem bölgedeki gerici-feodal-faşist işbirlikçi rejimleri güçlendirecek ve devrimci hareketleri kan ve sahte reformlar ikilisiyle boğacak, hem Filistin ve Kürt hareketlerini uzun süreler giderilemeyecek yenilgiye uğratacak, hem de Türk ve İsrail gerici güçlerini bu bölgeye çifte jandarma edecektir. Demek ki ikinci olarak, ABD'nin başını çektiği blokun savaşı kaybetmesi, Ortadoğu'da kaynamakta olan çeşitli devrim kazanlarının altındaki ateşlerin canlı kalması için bir zorunluluktur.

Üçüncüsü; bölgede gerici ve ileri güçlerin bir arada durdukları bir anti-ABD/anti-NATO cephe oluşmaktaydı. Bu objektif olarak ortaya çıkmıştır. Sorun, şimdi bunu bilinçli bir şekilde taktik olarak ele almaktır. Arap cephesinin kaybetmesi ve emperyalist cephenin savaşı kazanması durumunda, dünyada ve bölgede çok büyük kayıplara uğrayacağımız açıktır. Bunun tersi olsaydı, yani Arapların cephesi kazanmış olsaydı; devrimci mücadelenin daha da ileri atılmak için bir şansları doğacak; Filistinlilerin işgal altındaki topraklarını alıp kendi denetimini kurması, en azından Irak-Türkiye Kürtlerinin birleşip, milli sorununun çözümü yönünde somut ilk adım atmaları, Arap milletini bölen suni sınırların büyük ölçüde giderilmesi ve en önemlisi Türkiye gibi ülkelerdeki sosyal devrimin daha da ilerlemesi ve işçi demokrasisine doğru yol alınması... ABD ile yenilgiye uğramış bir İsrail ve Türkiye ile kukla Arap feodal klikleri yenilgiye uğradığı bir Ortadoğu'da, bunlar gerçekleşebilecek seçeneklerdir birer ütopya değil. *Bu gerçekler ışığında, mevzilenişimizi doğru yapalım ve bu mevzilenişte bağımsızlığımızı, hiçbir güce kaptırmayalım.

*Bu nedenle Komünarları, siyasi durumdaki gelişmeye göre, pozisyonlarını

yeniden değerlendirmeye çağırdım. Bu, savaşın yayılması ve bir Arap cephesinin ortaya çıkması durumunda, mevcut "çalaktan yararlanarak her iki tarafa da ateş" taktikini terketmeye hazırlanmaya ve onun yerine, bu cepheye yer alıp genişleyen gerici cepheye karşı savaşıma ve fakat bu savaşım içinde, kendi bağımsızlığını koruma ve kendi öz siyasi güçlerini kısıpçlıkla geliştirme taktikini benimseme anlamında idi.

DİPNOTLAR:

1- 24 Şubat 1990 tarihli Arap İşbirliği Konseyi toplantısında Saddam Irak'ın 8 yıl boyunca İran yayılmacılığına karşı, Arap ülkelerine kalkan gibi göğüs gerdiğini söyleyerek, başta Kuveyt'e olan 30 milyar \$'lık borcun silinmesini ve acilen de 30 milyar \$ kredi açılmasını talep etti. Irak'ın bu talebine muhatap olarak gördüğü başta Kuveyt olmak üzere, Suudi Arabistan ve Körfez emirlikleri olumsuz yanıt verdiklerinde Saddam Hüseyin de, "misillemeye başvuru" abileceklerini resmen açıkladı. Bu tarihi izleyen aylarda, ABD'nin isteğine uyan Kuveyt'in baskısıyla OPEC'in Arap üyeleri petrol üretimini arttırarak, fiyatların düşmesine yol açtılar. Toplam borcu 100 milyar aşan Irak, bir de bu yüzden yıllık 10 milyar \$ tahmin edilen bir gelir gelir kaybı tehti-diyle yüzyüze kaldı.

28 Mayıs'ta ve Bağdat'ta toplantıya çağrılan 21 Arap devlet başkanına yaptığı konuşmada Saddam, şöyle dedi: "Çok fazla ham petrol ihraç ediyorsunuz, fiyatların düşmesine yol açıyorsunuz. Siz benim ülkeye karşı tam anlamıyla bir ekonomik savaş yürütüyorsunuz." Saddam'ın üretimin kısıtlanması ve fiyatların yükseltilmesi istemlerini devlet şefleri geri çevirdi. Bunu izleyen günlerde, Tark Aziz Kuveyt'ten çok acilen 10 milyar \$ kredi temin etmek için, bir Arap turu yapıp, son durak olarak Kuveyt'e uğradı. El Sabah, Aziz'e adeta alay edercesine yalnızca 100 milyon \$ kredi açabileceklerini söyledi.

17 Haziran'da Irak, Kuveyt'e bir memorandum verdi. Borçlar ve fiyatlar konusu bir kez daha hatırlatıldıktan sonra; "Eğer sözcükler bizi savunamaz duruma gelirse, işi fiyata dönmekten ve haklarımızı güven almaktan başka çaremiz kalmamaktadır" deniliyordu. Nitekim ertesi günlerde Irak birlikleri, Kuveyt sınırına yığınak yapmaya başladılar. Bunun üzerine paçası tatışan Emir El Sabah, ABD'ye yazılı olarak, Irak tehdidinin ciddiye ve ülkeye destek olunmasını talep etti.

Kısacası, Irak'ın Kuveyt'i işgali hem politik hem de askeri olarak geldiği bilinen, görülen bir olaydı.

2-Kuveyt'teki ilk parlamento, 1938'de yaptığı bir oylamada Irak'a katılma kararı almıştı. Ama bu İngiliz emperyalizminin işine gelmediği için, bu sömürgesindeki parlamentoyu feshetti. Irak'taki ilerici, yurtseverler ve komünistler de hiçbir zaman Kuveyt'in egemenliğini kabul etmemişlerdi. Nitekim, 1961'de ilk kez Irak Kuveyt'i işgal etmeye kalkıştı, fakat İngilizlerin işe karışması nedeniyle geri çekilmek zorunda kaldı.

Katarın başında olmak ama

Kanı SORAL

"-Dünden itibaren katarın başında gidiyorum. Halbuki fizyolojim berbat. Kafam elastikiyetini kaybetti. Dönemeçleri zamanında dönemeyeceğim. Ellerim lüzumundan fazla titriyor. Akıntıda dümen tutamayacak hale geldiler. Akışın temposunu hızlaştırmak nerde? Onu yavaşlatmam muhtemel. İstemedim, irademim dışında, yanlış adımlar atacağım. Biliyorum, hareket belki beni altı ay sonra, bir sene sonra bir safa gibi fırlatacaktır. Fakat o beni fırlatıp atana kadar, irademim dışında, bilerekten ona ihanet edemem. Anlıyor musun? Diyeceksin ki, yanılmayan tembellerdir, budalalardır. İş yapan, yürüyen adam yanılır. Mesele yanlışın idrakindedir. Fakat, ya bu yanlışama nesnesi katarın başındaki adam için bir kaide haline gelirse. *Ve o adam katarın başında gidemeyeceğini bildiği halde, yerinde durmak için bir saniye olsun ısrar ederse. Bu bir ihanet değil midir? Ben bir saniye olsun ihanet edemem. Bu benim uzviyetimde yok...*" (1)

1.

Mekan düşünceyi sınırlıyor.

Evren, bir hapisane hücresinin penceresinden bakıldığında, bir apartman katının penceresinden bakmayla aynı sınırsızlıkta değil.

Dünyayla ilişkisi, 20x15 cm boyutundaki mazgalın açılıp kapanmasına bağlı tutuklu için dünya, o delikten giremeyecek kadar büyük. Tanrı dünyayı iğnenin deliğinden geçirebilir! İnsan henüz

o kadarını yapamadı; bir gazete, bir kitap, bir mektup zarfının içindekilerle yetiniyor. Mekan düşünceyi sınırlıyor. Dışarı içerden iyi algılanmıyor. İçerde düşünce ve düşler büyük; gerçekler oranla küçük ve güdük. İçerde göz bozuklukları uzakgörmezlik olarak saptanıyor. Düşünce ve görüş, duvarın ötesine geçebildikçe diri; görme bozuklukları düşünce için geçerli olmuyor. Ancak, bunun için daha önce, düşünceyi sınırlayan bilinç duvarının delinmiş olması gerekir. Düşünceye sınır getiren, bilinci statikleştiren, zinciri bileğinde değil beyninde taşıyor.

Dışarının ikinci, üçüncü elden bilgilere dayalı algılanışı, somut gerçekliği hesap dışı tutuyor; umut da, umutsuzluk da içerde yüksek. Birinden ötekine geçiş ani oluyor ve dengesizlik bilinci kemiriyor. Aşınma içerdeyken farkedilmiyor. Farkedildiğinde efsaneye son vermek, cesarete -yürek!- gereksiniyor.

Mekan cesareti de sınırlıyor!

2.

Mekan cesareti (de) sınırladıkça Nazım yazıyor ("dışarda /bir /bayrak gibi dalgalanırken adı, /içerde o /ihtiyarladı.."), ben düşünüyorum: Sanki bütün şiir bu dizelerden doğmuş ve bu dizeler için yazılmış. Ama aynı zamanda-düşünüyorum!- ve sanki yaşadığımız yıllar öngörülmüş: Kendisi içerde yaşlanırken, adı dışarda bayraklaş (tırıl)anlar, Türkiye'de, 70'li ve 80'li yıllara rastlar. 70'li ve 80'li yıllar, Türkiye'de büyük olayların yaşandığı yıllardır. Mekanın düşünceyi ve cesareti sınırladığı 70'li ve 80'li yıllarda, adı dışarda bayraklaş (tırıl)ırken kendisi içerde

yaşlananların hiçbiri Benerci tipine oturmuyor. Özgünlük kendi tipolojisini yaratınca ortaya bir sürü Aziz Paul çıkıyor. (2)

70'li ve 80'li yıllarda, popülizimden ve mistisizmden etkilenmiş gelenek, umutsuzluğun doruklarında seyrettiği zamanlarda umutlarını ipotek edeceği Taşbaşlar yaratmada hayli mesafe aldı. (3) Kendi de öncüye muhtaç olan öncü, aradığında, bunu "efsane" kişilerde buldu.

Efsane, kahramanları yaşamıyor ise, canlı kalır. Kahramanları yaşayan kişilerden seçilen efsaneler, akıp giden zaman ve geçip giden hayat karşısında dayanaksız çıkacaktır!

70'li ve 80'li yıllarda Taşbaş yapılmaya direnmeyenler-direnmiyorlar, çünkü mekan düşünceyi sınırlıyor! Direnmiyorlar, çünkü manevi otoriterlik çekici geliyor! İpoteği kaldıramayınca Aziz Paul yapıldılar. Söylemek gerekiyor; bıçağın ağzında yürümeye kalkmak tehlikelidir! Başkaları tarafından kolayca yıldızlara çıkarılan, daha başkaları tarafından, aynı kolaylıkla yere indirilebilir! Bir anlık dengesizlik, insanı ikiye bölebilir! Trajedi komediye evrilebilir!

Trajedi komediye evriliyor.

Trajedi komediye evrilince, Aziz Paul iki cami arasında Zuhuri Kol'una çıkıyor.

3.

Kahramanları yaşayan kişilerden seçilen efsaneler, akıp giden zaman ve geçip giden hayat karşısında yıkılıyor. Oysa yaşamlarının şiirini yazanlar, ölümlerinin de şiirlerini yazıyorlar.

Katarın başında gidemeyeceklerini bildikleri halde ısrara dayanarak yıldızlara çıkarılmasının cazibesine kapılanlar, kararsızlığı çizgi ve "ihaneti" de kural haline getirdikçe, Benerci 60 yıl öteden fark'ını koyuyor. "Bu benim uzviyetimde yok!" (4)

Sonrası bir tabanca sesidir. ((Sessizlik)) "O / büyük / bir / ışık / gibi dövuştü./ Kasketli / bir / güneş / halinde düştü... Bu / giden / bir / biten / şarkı değildir..."

Benerci, bitmeyen bir senfonidir. Aziz Paul biten şarkı oluyor. (5)

4.

Hristiyan din biliminden Yunan mitolojisine dek birçok bilgi alanını dolaşarak bilgiç yazılar döktürenler (mistisizm derine işleyince, örnekler de menkıbelerden seçiliyor), kişileri büyümenin, umudu kişilere ertele-

DİPNOTLAR

1-Nazım Hikmet, *Benerci Kendini Niçin Öldürdü*, Adam Yay. s: 85

2-Aziz Paul hakkında kısa bilgi: Aziz Paulus (Saul olarak da bilinir), Tarsus'ta doğdu. Roma vatandaşı ve Yahudi'ydi. Çocukluğunda İbrani ve din eğitimi gördü. Birçok kez Kudüs'e gitti. Paul ile İsa'nın aynı tarihlerde Kudüs'te bulunmalarına karşın hiç karşılaşmadıkları sanılır. Başlangıçta Hristiyanlığın en büyük düşmanıydı. Bir Şam yolculuğu sırasında İsa'nın hayaliyle karşılaşınca Hristiyan oldu. İsa'nın oniki havarisinden biri olarak kabul edilir. İsa'dan sonra Hristiyanlığın en büyük savunucusu ve örgütçüsü sayılan Aziz Paul, 'ikinci adam' olarak bilinir. Yeni İncil'in 27 kitabından en az 14'ünü Aziz Paul yazmıştır. Kendisinden sonra gelen Hristiyan dinbilimcileri Agustin, Aquinas, Luther ve Calvin'i derinden etkilemiş olan Aziz Paul, Roma İmparatorluğu'nun Doğusuna yaptığı üç misyoner geziden sonra Kudüs'e döndü. Tutuklandı ve yargılanmak üzere Roma'ya gönderildi. İ.S. 64'de Roma yakınlarında idam edildi.1988'de bir mülteci dergisinde bir yazı okumuştum. Yazıda oldukça 'entelektüel' bir dille, geleneğin önde gelenlerinden bir kişi, Aziz Paul'e gönderilerek eleştiriliyordu. Eleştiriden çok sövgü, teşhir ve kişiyi bitirme amacı güdüldüğü açıktı. O yazıyı tekrar bulamadım. Ancak zamanla bu benzeştirme -

menin bireysel ve kitlesel sorumsuzluğunu, sorumluluğu günah keçilerine yükleyerek sıfırlamaya kalkıyorlar. Kendisi yapamayan, başkasından bekliyor. Kendisi "m ü k k e m e l" o l a m a y a n, "mükkemel"i, kahramanları yaşayan kişilerden seçilmiş efsanelerde arıyor. Ne var ki, politika nankördür; aradığını bulamayan toplum savaşçısı, bayraklaştırdığını cehennemin dibine yollamakta beyis görmeyecektir. "Hoşça git!"

Ne kadar kolay!.. Öyle ya kısmetin her yeni talibine bir esbab-ı mücibe lazım!

Söylemek gerekiyor; kişilere programlanmış güven, halk güdülenmesidir. Güven, temelini ideallerde bulmadıkça, tersyüz olmaktan kurtulamayacaktır! 70'li yıllarda efsane kişilere duyulan güven, 80'li yıllara dayanamadı.

gönderme- tiplene bahse konu kişi ile nerdeyse özdeşleşti. Buna şimdi de o zaman da karşı çıktım. Hem gerçek Aziz Paul'e, hem de benzeştirilen kişiye haksızlık bu... Benzeştirme üzerinde geriye doğru gidildikçe, İsa'nın kim olduğu kuşkuyla yer veremeyecek ölçüde açık ve kesin olarak belirlidir. Bu da, imzasız yazı sahibinin savunduğu görüşlere nasıl yaklaştığının kanıtı olmaktadır...Yazıyı yazan kişinin kafası bu sürede ne kadar değişti, bilinmez. Ama ben, kişilerle uğraşmanın yanlış olduğunu düşünüyorum. Kişileri 'bitirmek' kimseye bir şey kazandırmaz. Olsa olsa şunu gösterir; görüşlerin savunusunun yapılamadığını... Ancak görüşlerini savunamayanlar kişilere saldırır. Bir de şunu gösterir, kişilere güven ve sempatinin, güvensizlik-antipati ve nefrete dönüşebileceğini...

Bu yazı, benzeştirilen kişiyi hedef almıyor. Zamanla yaygınlık kazanmış olan Aziz Paul'lük kategorisine yöneliktir.

3-Yer Demir Gök Bakır'ın baş kişisi... Taşbaş, umutsuzluk zamanlarında çıkıyor ortaya. Çıkıyor, çıkarılıyor!.. Umutlar tükenince, işler umut tanrısına kalır! Umudun tanrısının sihri değneği kimin omuzuna değerse, yeni zamanların Mehdi'si olur! Araştırıldığında, Taşbaş'ların soyu ana tarafından mutlaka İbrahim'e, baba tarafından Muhammed'e dayanıyor; dünyaya uzak olan tanrıya yakın duru-

Zaman dayanıklı yapıların inşaatında, kişilere güven değil, kollektif emek ve alimleri kullanılıyor. 70'li yıllarda efsanelerden ve efsane kişilerden hareketle eyleme katılım, 80'li yıllarda ideallere inançsızlık ve güven bunalımı içinde ağacın dibine düşüyor.

Hüseyin yazdı, ben üstüne basıyorum: Yüksek frekanslı koşullar çağında, yüz metre on saniyenin altında koşuyor artık; günümüzü, yıldızlara bakarken önündeki çukuru görmeyen "Tales"ler değil, Stephan Hawking'ler karşılıyor.

Kararsızlığı mülteciya'da bırakın! Duyuyor musunuz, şimdi zamanın ardına takılmak değil, zamanın önüne geçilmekten söz ediliyor...

Ocak 90- Mart 91

yor!.. Halktır, gözü görmek istediğini görüyor. Entrikeyle başlayan somutluk kazanınca hesap tersine döner. Ama Taşbaş'ın direnci de bir yere kadardır. Kırılıyor. Direnci kırılan Taşbaş, umut olmayı kabullendiğinde, tragedyasının gereğini de üstlenecektir. Ancak tragedyası olanlar gereğini de üstlenebiliyorlar.

4-Tek çıkış yolu, şakağına bir kurşun sıkmak değil, olmuyor! Yakıştırılmak isteneni daha baştan redderek, arkadan gelenlere, kendi yollarını kendilerinin bulmalarını önermek ve çekilmek gerekiyor.

5-Aziz Paul, bir tip-durum-olgu-kategoridir. En süzülmüşünden, en kaba taslağına kadar, derece derece birçok Aziz Paul'e rastlamak şaşırtıcı olmasın. Aziz Paul, konuşan ve fakat yapmayandır. Sıfır noktasında praxis, yüksek hızda teori. Teori pratik bir değer taşımadığından, ancak, kendi yüreğinde de sürgün bir akademisyendir.

Yürümek gerektiğinde durup, ayağa kalmak gerektiğinde oturan, konuşmak gerektiğinde susup, bağırarak gerektiğinde fısıltıyla konuşandır. Ya/ya da, "yürüdüğün zaman yürümeyle yetin", der bir Zen ustası, "oturduğün zaman oturmakla yetin. Ama sakın kararsızlığa düşme!"

Aziz Paul, kararsızlık durumudur.

Aziz Paul, kendini yüksek düzeyde sabırlılık örneği gösterir. Oysa, ancak onun sabrı Eyüp sabrı kadar dinseldir.

KADINLARIN KURTULUŞU

8
MART
ÖZEL
DOSYASI

BİR BÖLÜCÜNÜN KALEMİNDEN

Kadın hareketinde abece

"Neden kadın hareketi" sorusunun yanıtını bulmamız için, biz de size soruyoruz. Neden öğrenci hareketi? Neden Kürt hareketi? Neden demokratik mücadele?

Sibel SEZER

"Kadınlar; uyanın, harekete geçin, savaşın!" (Klara Zetkin)

Klara'yı duyalı, duyup da harekete geçeli, henüz on yıl bile olmadı ülkemizde. Hele sosyalist kadınlarda bu süre, beş yılın bile altında. Değil geniş kitlelerce, henüz sosyalist çevrelerin önemli bir kesiminin dahi anlayamamış olmak ve dahası, toplumsal muhalefeti "bölücü" unsurlar olarak görülmek; "neden" diye sorduruyor. *Bir* diyoruz yanıt olarak; kendimizi ifadedeki öz yetersizliklerimiz. *İkincisi*; tarihsel anlamda yeniliğimiz. *Üçüncüsü*; demokratik mücadeledeki genel tıkanıklık. *Dördüncüsü*; bir dönemler ulusal harekete duyulan tepkinin benzerliğiyle, sol çevrelerin 'yeni'ye duydukları karşı tavır alış geleneğinin kadın alanındaki uzantısı. *Beşincisi*; bozulmaması yeğlenen egemenlik ilişkisinin varlığı.

Ve işte bir kez daha; Neden varız? Neden kadınlar da kendi örgütlülüklerini yaratmak zorundalar? Biz kez daha, abecesiyile!

Ne kadar devrimciyiz

Statükolar, hareketin mutlaklığı

gereği, görelî ve geçicidirler. Devrimciler de anti-statükoculukları ile devrimcidirler zaten. Kendilerinin, çevrelerindeki, dünyadaki süregidenin Habil ile Kabil'idir devrimciler. Hem de yalnızlık, hem de rahatsızlık, hem de ölüm pahasına! Doğru nereden ve nasıl gelirse gelsin, süregideni sorgular, eşitsizliği, insan dışlıkları görür ve varolanın anti-tezini, yani insanlığı kavrayıp, ona ulaşmak için mücadele eder. Dedik ya, çoğu kez canını, kanını ortaya koyarak..

Demokratik mücadele de süregidene tepkinin kitlesel boyutunun ölçüsüdür. Bütünü kökten değiştirmenin olmazsa olmazı ise, siyasal mücadeleyi şart koşar. Ancak siyasal mücadelenin kitlelerle kan bağına sağlayan damarların kendisi demokratik savaşımdır. Yığınlar demokrasi mücadelesi verirken, kendi öz deneyimleri ile politikleşir, siyasal kimlik kazanırlar. Yine bu yolla yığınlar, çağlar değişse de baki kalacak o anti-statükocu, sorgulayıcı, devrimci gözlemlere kavuşur. Her sistemde, her türlü sömürünün karşısında olabilmenin yığınsal öğretmenidir demokrasi mücadelesi. Kendi somut talepleri için mücadele eden kitleler, kendi özgürlüklerini sağlayabilmek için,

başkalarının da özgürleşmesi gerektiğini görürler.

Kadın hareketi; niçin?

"Neden kadın hareketi" sorusunun yanıtını bulmanız için, biz de size soruyoruz, neden öğrenci hareketi? Neden Kürt hareketi? Neden demokratik mücadele?

Özgül sorun, özgül örgütlülüğü haklı kılar. Yani kurumlaşmış sömürü türleri, kuramsal mücadele araçlarına gereksinir. Ki bu yüzden demek, sendika, komiter, odalar... vardır. Ve kuşkusuz-taleplerindeki ve eylemlerindeki demokratik içerik oranınca- devrimcidirler. Öyle ise, demokrasi mücadelesi veren kadın hareketine, neden "bölücü" sıfatı reva görülmektedir?

Kadın hareketine anti-patinin "devrimci" kılıfları: "Yeşiller, kadın hareketi vb. '80 sonrası depolütasyon sürecinin getirdiği sapmalar-dır."

"Kadın örgütlülükleri, devrimci mücadeleyi böler."

"Konuyu, kadın-erkek sorunu olarak değil, insanlık sorunu olarak görmek lazım."

Ve daha niceleri. Şimdi her üç önermeyi de ayrı ayrı yanıtlayalım.

İlk önermede, felsefi bir yanlış

var. Evet, gerçekten Türkiye'de kadın hareketinin uyanışı, '80 sonrasında gerçekleşti. Ancak olaya neden-sonuç ilişkisi açısından bakacak olursak;

a- '80 sonrasındaki siyasal mücadelenin gerilediği dönem, kadınların siyasi yaşamdaki yerlerini sorguladıkları bir tarihsel süreç olarak, feminist hareketin ortaya çıkışına *vesile* olmuştur.

b-Feminist hareketin ortaya çıkışı, marksist kadınların kendi kadınlık durumlarını sorgulamalarında *vesile* rolü oynamıştır.

Vesile ise, bir fenomenin, bir hareketin ortaya çıkışında, ancak hızlandırıcı veya yavaşlatıcı etkiyle sahip olabilir. Yani, marksist kadınlar, feminist hareket ortaya çıkmasaydı da - belki biraz gecikmiş olarak, ama mutlaka- kendi kadınlık durumlarını sorgulayacaklar ve bağımsız bir kadın hareketi içinde yerlerini alacaklardı.

İkinci önermedeki "bölücülük" ithamına analogik bir yanıt-soru: Kadın özgürlükleri, devrimci hareketi bölerse, öğrenci olmalarından doğan sorunları etrafında örgütlenmiş bir öğrenci hareketi de böler mi?

Üçüncü önermeye, bir başka analogi; konunun insanlık sorunu değil de Türk-Kürt sorunu olarak görülmesinden dolayı mı Kürt hareketi destekleniyor? Evet, biz de konuyu, insanlık sorunu olarak

görüyoruz. Zira kadın sorunu, özel mülkiyete dayalı toplumların yarattığı bir sorundur. Kadınların gerçek kurtuluşu da toplumsal bir devrimle, nihai olarak da sınıfsız topluma geçişle mümkündür. Yani bu sorunun çözümü, sınıf savaşımına bağlıdır. Ancak kadın sorunu, sınıf sorununa birebir eşitlenemez. Bu perspektifle bağımsız kadın hareketinin marksist kadınları olarak siyasi mücadele içinde biz de varız diyoruz. Hem de erkek yoldaşlarımızla birlikte, ancak kadın kimliklerimizle ve edilgen rollerimizden sıyrılmış olarak. İşte bu yüzden bugünden hem demokratik hem de siyasi mücadelenin içindeyiz. Ve bu iki mücadele biçimini, birbirinin antenatifi olarak değil, garantörü olarak görüyoruz. Kaldı ki sosyalizm hedefli bir savaşım da ana biçimin siyasi mücadele olduğu bilgimiz dahilinde.

Bağımsız kadın hareketi

Bağımsız kadın hareketi (BKH) ilk iki sözcüğünün yeniliği ile muhafazakar duvarlara çarpıyor hala. 'Niçin kadın hareketi' sorusu, yukarda yanıtlandı. Şimdi de 'neyden ve niçin bağımsız'?

Kadın hareketinin bağımsızlığı, örgütsel ve politik bağımsızlığı ifade ediyor. Örgütsel bağımsızlık, zira demokratik bir hareketin kitleleşip, egemenler karşısında bir

güç haline gelmesi, ezilmiş sınıf ve tabakaların yığinsal katılımını gerektirir. Siyasi örgütlenmelerin, emir-komuta zinciriyle işleyen alt organları olma durumunda ise, öncelikle 'demokratik mücadelenin' demokratikliğine hanel gelecek, bunun yanı sıra ülkemiz koşullarında hareketin kitleleşmesi önünde önemli bir engel yaratılmış olacaktır. Politik bağımsızlık derken, kadın kurtuluş politikalarının yine kadın kurtuluş savaşçıları tarafından belirlenmesinden söz ediyoruz. Bağımsız kadın hareketi, kendi gündemini yine kendisi oluşturmali ve ittifak politikalarını da yine bu gündemle kendisi belirlemelidir. Tersi, güdümlülüğü getirecektir.

Bağımsızlık sözcüğünün bir anlamı daha var, kadın kurtuluş savaşçıları için. Tarihsel kadın ezilmişliğinin sexizmi (cins ayrımcılığı) yaşamın her alanına nüfuz ettirdiği *erkek-egemen değerlerden* bağımsızlık! Nasıl ki ezilen sınıflara saldırının baş kaldırışı, *sınıf bilinci*; ezilen uluslara saldırının başkaldırışı, *ulus bilinci*; adını alıyorsa; ezilen cinsiyete saldırının başkaldırışı da *cinsiyet bilinci* adını almaktadır. Ve cinsiyet-kadınlık bilincine sahip olmanın önkoşulu da, kendinden başlayıp tüm toplumdaki erkek-egemen değerleri açığa çıkarmak ve onlarla bireysel-örgütlü olarak mücadele etmektir.

Bağımsız kadın hareketi, bugün

kendi sorunlarına sahip çıkmaları için kadınları sokağa dökerken, bir yandan da geniş kadın kesimlerini politize ederek düzeni sarsmayı ve siyasi mücadeleyi desteklemeyi amaçlamaktadır. Ancak iktidarın el değiştirmesi BKH'nin ortadan kalkmasını gerektirmez. BKH, proletarya diktatörlüğünde de sosyalist demokrasinin gereklerinden biri olarak tarihsel misyonuna devam edecek, bir yandan iktidarı denetleme organlarından biri olurken, öte yandan da anti-sexizmin sosyalist toplumdaki rolünü garantörü üstlenecektir.

BKH'de kimler var

Bağımsız kadın hareketine, feminal mücadeleye şöyle veya böyle katkıda bulunmuş ve düzenle çelişkisi bulunan tüm kadın çevreleri dahildir. Nasıl ki Kürt hareketine marksist - leninist güçlerden reformist gruplara dek, tüm Kürt çevrelerini katıyorsak; kadın hareketine de, feministlerden marksist kadın yapılanmalarına dek, tüm kadın çevrelerini katmak gerekir. Zira düzenli çelişkisi bulunan tüm kadın yapılanmaları, demokratik bir muhteva taşır. Demokratik nitelikli bağımsız bir kadın hareketinde varolmanın gereklerinden biri budur.

'Niçin papatyalar değil' sorusunun yanıtı da, papatyaların düzenle çelişmek bir yana, egemenlerin kadın cinsinin düzenin bayrağını taşıyor olmasıdır. Papatyaların varlık nedeni, bir yandan seçmen sayısının yarısını oluşturan, hem de potansiyel patlayıcı kadınlara, haklarını koruyormuş edasıyla şirin görünmek; öte yandan ise, kadını aşağılayan sexist kurumları reorganize etmek, kökleştirmektir. Örnek; 'imam nikahlı' kadınların, 'belediye nikahı'na kavuşturulması. Egemenlerin, sarsılıyor diye ödlerinin patladığı aile kurumunu daha da sağlamlaştırma ve nikahsız birlikteliklere 'gayri meşru' damgasını kuvvetlendirmek kaygısından başka bir şey değildir.

Her bir demokratik kadın yapılanmasının da BKH içindeki

konumu, kadın hareketine katkıları oranındadır. Bu bağlamda, adına kadın sözcüğü olmasının dışında bir siyasi çevrenin kadın komisyonu olmanın ötesine geçemeyen kadın yapılanmalarının kadın hareketine katkısı, kadınları politize edip siyasal yaşama çekmesiyle sınırlıdır.

BKH sosyalist mi, demokratik mi

Kadın hareketinin öneadına ilişkin, iki kez var: İlki, devrimci kadınların kendi adıyla çağrılması gerektiğini iddia ederek, *sosyalist kadın hareketi* tanımlamasının bu gün var olana denk düştüğünü savunuyor. Demokratik önismenin, burjuva kadınlar ile sosyal demokratların tercihi olacağı ve sosyalist yerine demokratik kavramının, bir adım geriye kabullenmek anlamına geleceği ise, tezin kuvvetlendirici önermeleri.

Devrim perspektifinin demokratik mücadeleyi değerlendirmede yansımaları hem kaçınılmaz, hem de tutarlılık gereğidir. Demokratik mücadeleden beklentilerimizi sıraladık. Şimdi ise, bu beklentilerin verdiği taraflılıkla, 'niçin demokratik kadın hareketi' sorununun yanıtlayalım.

Adlandırma; gerektirdiği muhtevayı, dahası gündem, politikaların niteliği, hedef kitle, mesaj ve sloganları, ittifaklar politikası gibi alt başlıkları dahi -çerçevesel anlamda da olsa- belirler.

Sosyalist kadın hareketinin bağımsız bir gündemi olamaz. Sosyalist örgütlerin gündemine bağımlılık ise, kadın kitlelerin geriliği de gözönüne alındığında, 'kadınlara rağmen kadınlar için' bir çalışma programını getirecektir. Bu da bugün devrimci örgütlerin henüz aşamadığı marjinalite durumunu katmerleştirecek, kadın hareketini kitlelerden izole edecektir. Demokratik kadın hareketi ise, oluşturmalarının belirlediği bir gündem ile en geniş kadın kitlelerini somut talepler etrafında hareketle geçirme olanağına sahiptir. Özlenen, komünist kadınların bu hareket içinde kitlelerin nabzını

elinde tutabilecek politikalarla kadın hareketine öncülük etmesi ve kadın yığınları anti-sexizm orijiniinde ayağa kaldırıp, devrimin bir kaldıracı haline getirmesidir.

Ancak gerek somut koşulların elverişsizliği, gerekse iradi yetersizlikler nedeniyle diyelim ki sosyalist feminist kadınların yönlendirdiği bir kadın hareketi de demokratiktir. Ve sosyalist kadınlara düşen, kendi politikalarına ters düşmemek koşuluyla, bu harekete tüm güçleriyle destek vermektir.

Sosyalist kadın hareketinin örgütsel bağımsızlığı olamaz. En çok, birden fazla sosyalist örgütlenmenin kadın komisyonlarının güç ve eylem birliğini ifade eder. Nihayetinde siyasi bir platformdur. Siyasi platformlar ise kaulımcıların örgüt/partilerin ideolojik ve politik sınırlarına tabidir. Demokratik kadın hareketi, kendi kitlelerinin yönlendiriciliğindedir. Kitleleri ise *objektif* olarak devrimden çıkarı bulunan tüm sınıf ve katmanlardan kadınlardan oluşur.

Ancak demokratik kadın hareketi, sosyalist örgütlülüklerin kadın komisyonlarını oluşturmalarına, dahası güç ve eylem birliği yapmasına engel değildir. Aksine bugün, her mesleki, demokratik ve siyasi örgütün kendi kadın komisyonunu oluşturmaya hayati bir önem taşımaktadır. Zira yaşamın tepeden tırnağa her noktasına yayılmış ataerkil değerlerle, ancak demokratik kadın hareketinin menbaları niteliğindeki örgütlerin özgül kadın komisyonlarını yaygınlaştırmak yolu ile mücadele edilebilir. Can alıcı nokta, sosyalist kadınların toplamına dair bir hareket ile demokratik bir kadın hareketinin içeriği, talepleri ve (olası) nihai hedefleri arasındaki farklılıkların gözden kaçırılmasıdır.

Sosyalist kadın örgütlülüklerin varlık nedeni ise, öncelikle o parti-örgüt içindeki kadın üyelerin kadın olmalarından doğan sorunlarını çözmektir. Her örgüt ve partide süregiden erkeğin üstünlüğü imajını, kolektif çalışma ve etkinliklerle silme görevi üzerinde yükselen kadın örgütlülüğü, yalnızca

kadınlardan oluşmalıdır. Kadınlara inisiyatif sahibi olabilme alışkanlığı kazandırmalı, onlara, çalışmalarının her noktasında seyrircilikten eylemci müdahaleciliğe dönüştüren özel bir eğitim sürecini kapsamalıdır.

Burada -konumuzla direkt ilgili olmasa da- diğer nokta, sosyalist örgütlerin sexizm konusundaki "demokratik" yetersizlikleri oluyor. Göreceli olarak belli ilerlemeler kaydedilmiş olsa da sosyalist kadınların "potansiyel ev hanımları" olarak görülmesinin altında yatan nedenler hala yokedilememiştir. Kaldı ki eşit olmayanlara eşit muamelelerin eşitsizliği sürdürmek anlamına geldiği savının kabul gördüğü devrimci yapılanmalarda, tarihsel köleliğin bir sonucu olarak geri konumda bulunan, kadınlara yönelik daha titiz bir teorik ve pratik eğitim süreci zorunludur. Yapılansa, "sen de çalış sen de kazan" mantığı ile kadınların varolan gerilikleri üzerinde bir levazım ordusu yaratmak olmuştur.

Sorunun özü nerede

BKH'nin devrime azami katkısı, marksist kadınların öncülüğünde, başta emekçi kadınlar olmak üzere en geniş kadın kitlesinin sexizm özgülünde, düzene örgütlü başkaldırıları ile gerçekleşecektir. "Başta emekçi kadınlar olmak üzere" diyoruz. Zira tabanını köy ve kent emekçi kadınlarının oluşturmadığı bir kadın hareketi, entellektüel tartışma birlikteliklerinden, düzeni sarsıcı bir güç olma aşamasına varamaz. Ki bu, sexizmin sınıfsal özünden kaynaklanmaktadır. Marksist kadınların, diğer

kadın çevrelerinden farklı olarak üstlendikleri görev, talep ve eylemlerinde cinsiyet özgülünün birincilliğini gözardı etmeksizin, ancak yaşamsal önemi gereği sorunun ve kurtuluşun sınıfsal özünü vurgulamak olacaktır.

Feministler 'tu kaka' mı

Feminizm, gerçekten kadının kurtuluşunu sınıfın kurtuluşundan bağımsızlaştıran, perspektifini yalnızca kadının erkek-egemen değerlerle mücadelesine oturtan bir hareket. Politikasını, cinsiyet özgülüne oturtması doğal ve olması gereken bir nokta. Ancak perspektifindeki kısa erimlilik, onu, kadını ikincil konuma iten sınıflı toplumların değil, somut saldırgan durumundaki erkek cinsinin karşısında olmaya itiyor. İşte feminizmin perspektif kısırlığındaki sapmanın öz anlatımı: "Bizce kadınların kurtuluşu, sadece kadınlar tarafından ve sadece kadınlar için erkeklerin toplumsal, politik ve ekonomik düzeydeki iktidarlara karşı yürütülecek iktidar mücadelesinin eseri olacaktır." (Blz. *Feminist*, sayı: 5 Mart 89, s: 10.)

Feministler kadınları, kurtuluş için elele mücadeleye çağırırken, özgülün içinde bulunduğu bütünün sınıfsal özünü gözardı ettiklerinden dolayı, kadın hareketinde bir sapmadır. Ancak bir yandan kadınların uyanışında mecburi bir durak olan cinsiyet bilincini vermeleri açısından, öte yandan ise, ("438. madde", "milli aile karama-meleri" gibi somut durumlarda yaşandığı üzere) demokratik taleplere sahip olduklarından, niyetleri

öyle olmasa bile düzenle çelişen bir konumları vardır. Ve marksist kadınların ideolojik bir mücadele verme zorunluluklarıyla birlikte, bağımsız kadın hareketi içinde- dir. Kadın kurtuluş savaşçıları "feminist"likle itham edip, feministlere de merak etmeden, araştırmadan

bilmeden saldıranlara sosyalist bir dergiden kısa bir yanıt: "Feministlere bilimsel temellerde karşı çıkmak, sosyalizme yönelttikleri yanlış eleştirileri ayıklayıp ortaya koymak, bütünsel sistematik bir toplum projesinden yoksun olduklarını kanıtlamak ile onları ahlaksız ilan etmek arasında sosyalist bakış açısından epeyce fark vardır."

Nereden nereye

Kadın hareketinin kısmen ve tedricen de olsa, geline noktada belli bir kazanımı olduğu açık. Hiç değilse birçok sol çevre; "kadınlar kahlmadan devrim olmaz, devrim olmadan kadınlar kurtulmaz" şiarından başka şeyler söylemeye başladı kadın sorununa dair. Hatta sayfalarında, bağımsız kadın hareketi savunuculuğu yapan sosyalist dergilerin sayısı bile arttı. Ancak abartmamak gerekiyor. Devrimci olmak, kendini "sosyalist" olarak adlandırmakla bitmiyor, başlıyor ancak. Ve kadın sorunu da, sosyalist çevrelerin hala en az devrimci olduğu konulardan biri.

Programına anti-faşist, anti-empyralist, anti-şovenist prensiplerinin yanına *anti-cinsiyetçi* prensibini de ekleyen kitle örgütlerinden, kitlesinin özel kadın örgütlenmesine önyargılı muhalefetine rağmen -8 Mart dolayısıyla da olsa- "bağımsız kadın hareketi"ni tartışan yapılanmalara kadar, kadın hareketinin kazanımlarından nasibini almış çevreleri görüyoruz.

Yıllardır kadın sorununa dair şöyle de eziliyor, böyle de geri bırakılmış diye naralar atan, ancak "durum tespiti"nden öteye gidemeyen sol dergiler, kadın politikaları üretmekteki kısırlıklarının ünlü "kadınlar katılmadan devrim olmaz, devrim olmadan kadınlar kurtulmaz" şiarı ile daha fazla geçiştiremiyorlar. Kadın hareketi soruyor; siz, kadının kurtuluşu için, bugünden ne diyor, daha da önemlisi ne yapıyorsunuz?

... AZ İLERDE 8 MART

İnsanın ırmağa benzeyen yanı akıp duran kanı mı

Mehmet ÇETİN

Otuzsekiz günlük hava harekatının ardından kara savaşı..

Az ilerde 8 Mart!

*

Şairin dediğince yeryüzümüzün hali;.. ölüm bakıyor tüm pence-relerden ve tarihin şimdisi yine sağanak-kan günleri.. sığınaklarda kadın çılgınlıkları çocuk ölüleri .. ve biz, omuzbaşında yaşıyoruz ölümün!

Çarpışmadayız, savaştayız,
dinliyorum çevremi-yazık!

Ölümler görüyorum her yanda,
vadilerde, yamaçlarında
tepelerin

Aydınlık bir bakış, bir sevinç
çılgılığı bilinmiyor burada*

Ve ilkilere ayrılmaya varıyoruz ki nicedir susuyormuşuz bir ölümün omuzbaşında. Bir utancı mı anımsatıyor bu suskunluk.. bir utancı; insanın, çılgılık katılığı ve kanı kanıksayışı olan savaşı, ve insanın insana olan yabancılaşmasının en katlanılmazı, en kanlı olan savaş çılgınlığını..

Ardısıra değil, orta yerinde bir haksız savaşın, sabahlıyoruz ölümlerimizin yanıbaşında, ve sanki el koymuşlar da sesimize, susuyoruz..

İşte 'sakin davranmak ve memnun olmak için yeterli neden var' diyebiliyor Arens katili.. ya ekinlerden, ormanlardan, kuşların kanadı - çocukların çılgılığınan, geçip gitmiyor mu bu yangın.. ya-nıyor işte yeryüzü yanıyor, okyanus bile... biroktaüç milyon asker boğaz boğazaymış.. ölecekler! Ve vahşi bir ayı kadar yırtıcıymış Vietnam, Grenada, Panama işgali deneyimli, birleşik vahşet güçleri başkomutanı.. ilkilere ayrılmaya

varıyoruz ki susuyormuşuz omuz başında ölümün!

Az ilerde 8 Mart!

*

İşte, başımızı kaldırdığımızda gözgöze geldiğimiz, o, dağa çıkan bir halkın onursuzluğu reddeden güzelliği ve acılı sesi bir kızkardeş Poxos mıntukasında, üç metreyi bulan kar kalınlığı altında ölü bedenini arıyor kardeşinin.. ovuçluyor da sonsuz beyazlığı ulaşmaya çalışıyor toprağa düşmüş, öldürülmüş gerillanın gülce solan bedenine.. donuyor elleri.. ayakları donuyor da kangren oluyor parmakları ve yine de arıyor kardeşinin bedenini, arıyor ve sürdürüyor ısrarını parçalanmış çılgılıyla..

Nasıl da izliyor birbirini çılgılık ve parçalanış!

Ve az ilerde 8 Mart..

*

Az ilerde, tarihin bu entemas-yonal gülümseyiş günü kadınlar, çılgılıklarını da alıp yanıbaşlarına, cesetlerini aramaya çıkıyorlar ölümlerinin. Tarihin şimdisi sağanak - kan günleri, dağbaşlarında ölüm sığınaklarda kadın çılgılıkları çocuk ölümleri.. ve az ilerde işgal orduları yakıcı, yıkıcı ve küstah bir kuşatma altında ölüm yağdırıyorlar yukardan aşağıya, bir uçtan diğer uca.. yanıbaşında ölümhali gibi halimiz! Oysa, yangının orta yerinde anne çılgılığının en dokunaklı en çaresiz yerinde yine çocukların incecik iniltileri..

Susuz tarla kuşları gibi ölmek
değil mi bu, suçsuz!

*

Ölüm: senin için yaşamıyorum demişti oysa Guillen.. demişti ve yine de sabahlıyoruz omuzbaşında!

İnsanın ırmağa benzeyen yanı akıp duran kanı mı olacak?

İşte, bir daha kış bitti, ama hala

yer yok güllerin iklimine
bu savaş çılgılığında
ey en acı yalan
düş yakamdan
barış yok!

Az ilerde 8 Mart, ve kadınlar; daha mı ateşkessizler.. yürüyüp geliyorlar işte tarihin bu entemas-yonal gülümseyiş gününe; yenilgi-lerden çıkıp geliyorlar, tarih dışına atılmışlıklarından, giyotinden, toplama kampları ve intihardan, kendi bedenlerine ve aşklarına yabancılaşmaktan, Peruşka olup ölmekten, öldürülen sevgililerin bedenlerini aramaktan ve ölümlerini özlemeye tutsak edilmekten.. çıkıp geliyorlar dövüşkenliğin ve inceliğin en çok kendilerine yakıştığı tarihin şimdisine, kar altında cesedini ararken öldürülmüş gerillanın sufle veriyorlar yine:

Yansızlık hüner değil!

Bunu da haber geçsin Reuters!

*

Çocuğun gördüğü düş.. ananın gördüğü düşken barış, 'otuzsekiz günlük hava harekatının ardından kara savaşı..' yani insanın insana yabancılaşmasının en katlanılmazı en kanlı olan bu savaş çılgınlığının ortayerinde, bu çokuluslu vahşet güçleri katliamının yanıbaşında.. ne mi yapıyoruz; sanki el koymuşlar da sesimize, susuyoruz.. susuyor ve yaşıyoruz ölümün omuzbaşında.. susuyor ve durup bu çılgılık katılığının bu kanlı çılgılığın kıyısında soramıyoruz kendimize bile;

İnsanın ırmağa benzeyen yanı akıp duran kanı mı?

25 Şubat '91

*L. Kassak

8 MART İÇİN DERLEME

İdeolojik, biyolojik, sınıfsal, kurumsal, ekonomik...

Kaygımız, materyalist tarih ve toplum bakış açısıyla sorunu irdelerken, *ayrıntı sapmaları* en az sınırında tutmak. Politika ışığında bir sorgulama; ama, marksist-leninist bir formasyona dayanarak! Kadın sorununun, geçmişteki ve bugünkü somut nitelik ve biçimini saptamanın, başka bir yolu yok.

Hüseyin ŞİMŞEK

İnsanlık tarihi boyunca, kadın-erkek ilişkileri kendinde bir olgu olarak ele alınırsa, *biyolojik* ve *fiziksel* bir görünüm kazanabilir. Ancak bu, yanıltıcı olur. Çünkü genel anlamda kadın-erkek ilişkisi bir yana, 'cinsellik' bile, insan yaşamının o geniş ortamında, çok köklü bir yere oturur. Ketti Millet'in tanımlamasıyla, "kültürü meydana getiren davranış ve değerlerin yüklü olduğu bir mikrokozmos gibidir". (1) Dolayısıyla, cinsler arasındaki ilişkiyi *politika* ışığında incelemek gerekliliği, bugünün değil, yüzyıllar öncesinin bir kabülüdür.

İncelemeyi tamamlanmış saymak, bir 'olanaksız'ı, 'olmuş farzetmek'ten çok farklı bir şey değil. Çünkü, asıl önemli sorun şu; *nasıl bir politika* ışığında inceleme?! Nitekim, öncelikle *iki cinsin* ve bununla beraber, *farklı sınıfların* yaklaşımı, hep değişik olmuştur.

Cinsellik, politik nitelik taşıyan bir sınıflamadır.

Kaygımız, materyalist tarih ve toplum bakış açısıyla sorunu irdelerken, *ayrıntı sapmaları* en az sınırında tutmak. Politika ışığında bir sorgulama; ama, marksist-leninist bir formasyona dayanarak! Kadın sorununun, geçmişteki ve bugünkü somut nitelik ve biçimini saptamanın, başka bir yolu yok. Bu 'yol'un şartlarından biri ise şu: bizden önceki marksist-leninistler ve yaşanan sosyalist kuruluşların, bu alandaki teori-pratiğine, *eleştirel* bir

yaklaşım! En çok da ruhbilimsel ve felsefi temelin zayıf bırakıldığını belirlemek gibi.

"Sorun"dan sözediyoruz. Bu, 'politika üretiminin gerekliliği' gibi bir anlama gelir. Öyleyse, üretimin amacını net koymak gerekiyor; cinslerin, gerek tarihteki, gerek bu günkü gerçeğini, nesnel yapılarına en uygun yöntemle açıklamak! Bu, bir anlamda, "güçlülük ilişkisi"nin bütün çıplaklığıyla orta yere serilmesidir. Genel sol'daki geleneksel ve basit politikalarla hesaplaşmak, bunda başarılı olmanın şartlarından biridir. Farklı bir ifadeyle, *varolan ideolojik çerçeveleri zorlamak*, gerekli ve kaçınılmaz bir durum. "Güç"ün, insan ilişkilerini nasıl yozlaştırdığını, iktidar ve aile içi güçlülük ilişkisi arasındaki bağları, -sosyalistleri ve yaşamış sosyalizmleri de kapsayacak temelde açıklamak ancak böyle olasıdır.

Derlemenin sacayakları

Derlememizin, öncelikle sac ayaklarını belirlemeliyiz. *Politika* kuramının, bu sorundaki *özgül* konumundan başlanabilir. Bunu, *cinsel politika* olarak vurgulamak, yanlış olmayacaktır. Fakat, 'özgül olan'a, genelin çerçevesini belirleyerek gitmeliyiz. Nasıl? Politika, toplumda kesin çizgileri olan kesimler arasındaki bağıntı ve karşılıklı ilişkidir. Yani onların, *birlik ve çatışmasının* temel bir biçimidir. 'Kesim'den kastımız ne? Sınıflar, cinsler, ırklar, kast ya da tabakalar! Bu nokta önemli. Çünkü, erkek-egemen süreçte, kadınların ezilme-

sinin böyle sürekli ve değişmez *görünmesinin* başlıca nedenlerinden biri, onların politik yapılarda temsil edilmeyiş ya da yeralmayışlarıdır. Anaerkil dönemin deformasyon süreci açısından, bu bir sonuçken, yeni (ataerkil) dönemin "değişmezliği"nin nedeni oldu.

Hal böyle olunca, kadınlar bütün güçleriyle, politikanın dar anlamda (toplantılar, başkanlar, üyeler, parti, dernek ve kollardan kurulu dar/kısıtlı alan olarak) kullanılmasına karşı çıkmak durumundadır. Sorunu böyle koyunca varılan noktalardan biri şu: *Kadın-erkek ilişkisi* ya da *cinsellik*, (özellikle de "cinsel yaşam" tanımlamasıyla bir statü olarak ele alındığı tarihten beri) *politik bir sınıflamadır*. Cinsler kategorisinin dün ve bugünkü somut durumları, en açık ve yeterli biçimde, politik niteliği yakalanarak vurgulanabilir. Aksi durumda, Weber'in ifadesiyle, "bir ezme ve ezilme tarihi" olan cinsler tarihini anlamak olası değildir.

Dünden bugüne, "güç"ün zoru ile öylesine bir "iç sömürü" yaratılmıştır ki her türlü sınıf ayrılığından *daha keskin*, *katı* ve *uzun süreli*dir. "Güçlü olmak", erkeğin çok yönlü egemenlik biçimleri anlamına eşdeğer bir olgu. "Güç", ezmeyi talep eder ve baskı biçimleri olarak yaşanır. Yine Weber'in yaklaşımıyla belirtelim: Toplumsal otorite yoluyla baskı biçimi; yani ailede reis, toplumda cümle egemen yargı ve yürütme organları! Bir başka ve temel baskı biçimi, ekonomik mallar üzerindeki denetimdir.

İdeolojik sarmalama

Kadının, erkek-egemen toplum-
larda ideolojik olarak kuşatıldığı
alanlar; toplum içindeki yer ve
durum, cinsel rol ve ruhsal yapısıdır.
Bu alanlar arası, sayısız dolaylı ve
dolaysız bağ vardır. Dahası, bunlar
erkek-egemen kumpasın birbirinden
kopmaz halkalarıdır.

Erkek-egemen toplumda, kadına
erkek egemenliği ya "gönüllü des-
tek" (entellektüel zor da denebilir)
ya da baskıyla (fiziki zorla) kabul
ettirilir. *Gönüllü destek* tanımı,
yadigarabilir. Oysa gerçekten de
kadının beşikten başlanarak, erkekçi
ideolojiyle eğitilip şartlandırılması,
gönüllü bir destek oluşturur. Farklı
bir deyimle, kadının ataerkil tutuma
göre "toplumsallaştırılması" da bir
gönüllü destek kanalıdır.

Kadının ruhsal yapısı, ataerkil
toplumca tanımlanan cinsel
sınıflama çizgileri içinde gelişir.
Neden? Çünkü, egemen cinsin, ih-
tiyaçları ve buna bağlı olarak olu-
şan değer ölçütleri bunu gerektiri-
yor. Cinsel sınıflamanın, bir alt
başlığı '*cinsel rol*'dür. Cinsel rol
dendiğinde, erkek-egemen ideoloji;
yatak, ev işi ve çocuk bakımı sı-
ralar. Böylece bir insan olarak ka-
dının yaşamdaki rolü, hem ol-
dukça kısılmış, hem de erkeğin
hizmetine sunulmuş olur. Yani,
kadının *insanlığının* budanması!
Ya da yarımınsan! Bunun tersi de
en az bir o kadar doğrudur; erkek
de bu haliyle yarımınsandır.

gülüştü aşk sesi ırmak diye katılsın
ağzımıza
ey yarımınsan, tek sesli şarkından
artık usan

Anlaşılabacağı üzere, şair Meh-
met Çetin'in bu çağrısı, bir erkek
olarak, "yarımınsan" dediği erkeği!
Kadının insanlığının sınırlandırılması
en açık olarak, ona biçilen cinsel
rolle ortaya çıkar. Yatak, ev işi ve
çocuk bakımı... Bunlar, genel hay-
vansal eylemlerdir. Çünkü bütün
hayvanlar çiftleşir, yavrular ve
yuvalarına bakar.

Erkek-egemen ideolojinin, icra
alanları olarak; toplumdaki yer ve
durum, ruhsal yapı ve cinsel rolü
vurguladık. Bu alanları sırasıyla;

siyasal, psikolojik ve toplumbilim-
sel diye de sıralamak olası.

Biyolojik dayanak olgusu

Yukarda, erkek-egemen siste-
min ideolojik yaklaşımının, temel
belirleniş alanlarına değindik; siya-
sal, psikolojik ve toplumbilimsel
olmak üzere. *Din*, eski çağlardan
beri, erkek-egemen ideolojinin
biçimlerinden biri olageldi. Elbette
tanrıçalar da varsayıldı! Ama onlar
daha çok o sonsuz mistik deryada,
"garnitür" konumdadır.

Sözü, *bilime* getireceğiz. Dini
anışımız şundan; erkek-egemen
ideolojinin yönlendirmesi altındaki
bilim de, -daha çok eskiden ve bir
ölçüde bugün de hala- cinsler
ayrımını, *biyolojik temellere* da-
yandırır. Erkek-egemen toplum-
da, yığınların tutumunu belirle-
yen başlıca iki faktör; erkekçi din
ve bilimdir! Bu yüzden, ele aldığımız
sorun özelinde, erkekçi ideolo-
jiden her uzaklaşma bilimin kurtulu-
şunda bir adımdır. Nitekim
günümüzde, nesnel bilimsel araş-
tırmalar, cinsel ayrımın hiç de bi-
yolojik kökenli olmadığını, kesin-
likle kanıtlamakta. Bu, bilimin
batıl inançlardan kurtuluşudur.

Burada, kilit olgulardan biri
olarak, "*kültür*" çıkıyor karşımıza.
Onu, doğayla basit bir işbirliği
yapma işlevi ile sınırlayacak mıyız?
Böyle yaparsak, cins eşitsizliğinin
'biyolojik kökeni' zorlu sorununun
içinden çıkmayız. Nedeni açık; er-
keğin, bedenene daha güçlü ve kuv-
vetli olmasını nereye koyacaksınız?
Bu, memeli hayvanlarda
yaygın -ikinci derecede de olsa-
bir cinsel özellik değil midir? Ya
bu *ikinci dereceden* özelliğin
kökeni? Biyolojik değil mi?

Bu sorular karşısında bocala-
mamak için, örneğin; daha güçlü
ve kuvvetli bir beden yapısı, bir öl-
çüde biyolojik kökenli ise de; ye-
tişme, beslenme, beden eğitimi
gibi kültürel faktörlerin desteğini
gözden kaçırmamak gerek. Daha da
önemlisi, barbarlığını aşma sürecini
boyutlandıran insanın, politik
ilişkileri, bu (biyolojik) kökene da-
yandırılmaz. Gerçekte bunu,

"çağdaş insan"ın bir üstünlüğü ola-
rak koymak da kesin bir doğru ola-
maz. Coulanges, *Antik Site*'de,
Roma ailesinde, "kocanın ya da
babanın otoritesi, neden olmak
şöyle dursun, başlı başına bir so-
nuçtur... ailenin temeli üstün güç
değildir" der. Oysa Roma hukuku
tarihçileri, Roma aile temelinin
"kan ya da duygusal bağ" olmadı-
ğını, bu temelin erkeğin gücü oldu-
ğunu ileri sürdü. Peki, erkek otori-
tesinin kaynağı ne? Erkeğin
bedensel yapısı değil, *kan ve duy-
gusal bağ* da değil, ama ne? Cou-
langes, "bu otorite dinden türe-
tilmiş" diyor. Fakat bu bulmacanın
boş karesini bitirmeye yetmiyor.
Önceki oluşumlara göre, *din* de
bir *sonuçtu*. Nasıl oldu da ataerkil
otoriteyi elde etti?

Bunlara karşın, günümüzde açık
olan birçok nokta var. Erkeğin po-
litikadaki üstünlüğü, fiziksel
gücüne dayanmamakta. Fiziki güç
üstünlüğü, biyolojik olmayan bir
değerler sisteminin kabulünün
boyutlarından sadece biri olarak
işlev görür. En kötümser yaklaşım
ile insanlığın bugün vardığı uygarlık
düzeyi, (teknik, silah, bilgi vb.) ba-
kımından böyledir. Çünkü artık bi-
lekler, fiziki güçle bükülmüyor. Ki
bundan, en çarpıcı olarak Koroğlu
sözütti; "üfek icat oldu mertlik bo-
zuldu".

Bilindiği gibi, insanlık tarihinde
ataerkil "varolmuş ilk düzen" ola-
rak kabul görmez. Ataerkillik ön-
cesi bir toplumsal biçim olarak,
anaerkillik vurgulanır. Bir teze
göre, *kadının üstünlüğüne* dayalı!
Bir başka teze göre, "*dengeli*" bir
toplum biçimiydi vs. Görüleceği
üzere, bu oluşumların kökenlerine
dair, kesin kanıtlar -en azından
henüz- yok. Dolayısıyla, tezler ke-
sinlik kazanmış değil. Önce anaer-
killik vardı ise, kadın otoriteyi er-
keğe nasıl *kaptırdı*? Erkek
bedenen hep güçlü idi ise, neden
kadının *otoritesinden* geçmek
durumunda kaldı? Yoksa erkek, *fi-
ziksel üstünlüğünü* yeni değerler ve
yeni bilgiler yoluyla *zamanla* mı
kazandı.

Bilimsel bilgiyi zorlayarak
dogmalara dönüştürme çabaları,

süpekülasyon üretimine yönelmek durumundadır. Bugünkü biyogenital bilgi ve bulgular, kadın ve erkekler arasında *doğuştan* bir ayırım olup olmadığını, kesin olarak koymaya yetmemektedir. Bunun çözümünün yakın bir gelecekte de olanaklı görünmediği de bugünün bir gerçeği. Dolayısıyla toplumsal yer, cinsel rol ve ruhsal yapı alanlarındaki ayırımın, fiziksel kökenli olduğu savı kanıtsızdır. Bu ayırımın *kültüre bağlı* olarak geliştiği ise, *daha kanutlu* bir bilmsel bilgidir. Öte yandan, cinsler arasında biyolojik olarak bir ayırım varsa dahi, kadın ve erkeğe eşit davranılmadığı bugünkü koşullarda bunu öğrenmek olanaksızdır.

Ataerkillik, egemen yapı olalı beri, *evrensel* bir durum. En büyük destekçisi erkekçi din! Erkek-egemen ideolojisi, süreç içinde oluşturulan bir değerler sistemi olarak sürekliliğini sağlıyor. Cinsel kimliğin belirlenmesi üzerinde, belirleyici bir rol oynamaktadır. Erkekçi kültürün ve olanakların yarattığı ortamda oğlan çocukta *saldırganlık* beslenir. Kızlarda ise, *saldırgan itiler içe döndürülür*. *Edilginlik*, temel "kadıncıl erdem" sayılır. Böylece şu gerçekle karşı karşıya kalırız; iki cinsin *ruhsal* yapısındaki *temel* ayırım; erkekte *saldırganlık*, kadında *edilginlik*tir.

Bu noktada sonuç olarak; kadın ve erkek arasındaki biyolojik farklar, erkek-egemen toplumlarda olduğu gibi, çelişkili ve birbirine karşıt niteliklere yol açacak farklılıklar değildir. "Zihinsel güç düzeyinde de, duygusal davranış biçimlerinde de ayrılıklar ve ben-zemezlikler, kadın-erkek arasında değil, bir insanla öteki insan arasında, kişilikler arasında ortaya çıkıyor." (2) Ataerkillik, insanın doğal yapısındaki farklılıkları da kullanarak, süreç içinde sistemleşmiş bir sonradan üretimdir. Erkek-egemen toplumlarda, her doğan çocuk bu sistemi kendi şahsında yeniden yeniden üretir.

Temel kurum aile

Cinsler olgusunun, toplumbi-

limsel açıdan, temel halkası tartışmaz olarak ailedir. Aile, ataerkilliğin *aynası* ve *temel* bağlantı noktası konumundadır. Hatta, aile ataerkil toplumlarda "devlet içinde devlet" statüsü taşır. Bireyi, topluma *uyarlayan* bir aracı olarak, sistemin politik vb. faktörlerinin yetersiz kaldığı yerde *denetim* görevi üstlenir. Sistemin devamını sağlar.

Ailenin etkin fonksiyonu daha da geniştir. Örneğin, aile kendi içindeki bireyi, düzene uydurmakla sınırlı kalmaz. Genel bir kural olarak, aile reisleri *yönetim kanallarıdır*. Böylece aile, reisler aracılığı ve inisiyatifiyle, ataerkil devlet, hükümette temsil hakkını kullanır. Şöyle bir zincirleme olarak formüle etmek gerekirse; aile, toplum, devlet!.. Dikkat edilirse, *kadının önemi* ilkinden sonuncuya doğru gitgide *azalır*. Bu üç kurumun birbirine bağlantısı, tüm ataerkil toplumların genel gerçeğidir. Diğer bir genel geçer gerçek ise, bu bağın dinle besleniyor olmasıdır.

Başka toplumlara ve zamanlara gitmeye gerek var mı? Yaşadığımız "laik demokratik" topluma bakalım. "Medini Kanun'da, tam bir erkek-egemen ideoloji etkindir. Ailenin reisi erkektir, kadın kocasının "rızası"nı almadan dışarda bir işte çalışamaz, kocasının onayı olmadan kadın mirasını reddedemez vb. Sayımlarda, erkek aile reisi olarak kaydedilir. Vergilendirme, pasaport vb işlemlerde de aynı uygulamalar! Mülkiyet, babadan oğula geçer.

Kadın soyundan gelen akrabalara, mülkiyet hakkı tanınmaz.

Modern burjuva toplumlarda yukarıda sıraladığımız ailevi olgular daha incelenmiş ve perdelenmiş olarak, varlığını sürdürür. Mao'nun bu durumu tanımlayan özlü bir değerlendirmesini anmak gerekir: "Eşit olmayan kişilere, eşit yasalar uygulanırsa varolan eşitsizlik daha ince bir biçimde sürdürülmüş olur. Bu nedenle, biz, bugüne kadar ezilmiş, baskı altında tutulmuş olan kadınlara, daha fazla hak tanımalıyız ki erkeklerle eşitlik yönünde daha ciddi adımlar atılsın." Öte yandan söz konusu ailevi olguların, kapitalizmin *ihtiyaçları* yönünde *rasyonelleştirilmesini* vurgulamak gerekiyor. Bu bir bakıma, *burjuva demokratik kadın hareketinin maddi temelidir*. Burjuva ataerkil düzendeki değişimin unsurlarından biri "boşanma"nın aldığı yeni konum. Anımsanacağı üzere, daha önceki köleciler, feodal gibi ataerkil toplum yapılarında boşanma hakkı *yalnızca erkeğe* aitti. Kadınlara boşanma hakkının tanınması ancak 20. yüzyıl içinde gerçekleşebildi. Kadının vatandaş olarak kabulü, mülkiyet hakkının tanınması, boşanma halleri için getirilen çeşitli koruyucu haklar vs.

Bütün bunlar kuşkusuz, kadın mücadelesinin önemsenerek kazanımlarını oluşturur. Fakat bütün bunlarla beraber ve çelişkili olarak, modern burjuva toplumlarda da ataerkil aile, feodal bir takım

özelliklerini *sürdürür*. Erkek, karısının ev işleri ve "karılık" ödevlerini yerine getirmemesini, boşanmak için yeterli bir gerekçe olarak kullanabilir. Ancak, kadın ev ve kocalık ödevlerini yerine getirmede için, boşanma talep edemez. Kocasını, *geçindirme* yükümlülüğünü yerine getirmese, kadın boşanabilir. Bunun anlamı şudur; "*ekonomik garantileri*" karşılığında kadın ev ve "karılık" ödevlerini yerine getirme sorumluluğu gibi bir kumpasa alınmıştır. Dolayısıyla, -toplum biçimleri birbirlerine yerlerini bırakırken- ataerkil aile *yeni* biçimler kazanarak; kurumlaştığı ilk zamanlardan günümüze, temel taşlarını *koruyarak* kendini taşımıştır, yarınları da yelken açabilmektedir.

Ataerkil ailenin, kurumlaştığı ilk zamanlardan bugüne gelinene kadar geçirdiği dönüşümleri anlamak, zor olmasa gerek. Bugün kesinliğe en yakın kanıtlar, ataerkil ailenin, insan yaşamının belli bir döneminden sonra ortaya çıktığı yönündedir. Yani ilk aile biçimi, bu değildir. Araştırmalar, anaerkil ailenin ortadan kalkış sürecindeki ataerkil filizlenmeyi ortaya çıkarmakta. Bu süreç yeryüzündeki değişik toplumlarda değişik biçim ve zamanlarda yaşanmıştır. Ataerkil ailenin ilk ve en aşırı biçimi olarak, toplumbilimciler Roma'daki "patria potaste"e dikkat çekerler. Henry Maine'ye göre, bu aile biçiminde evin reisi olan en yaşlı erkek, kölelerini ve çocuklarını öldürme "hakkı"na bile sahipti. Ai-

lenin unsurları olarak; canlı cansız "mallar"dan, yani "karı", çocuklar, köleler, toprak vs sıralanır. Maine'nin tersine, John Mc-Lennon "patria potaste"nin, "yerel geçerliliği ve evrensel olmadığı"na dikkat çeker. Ki bu doğrudur. Nitekim, aynı dönemde (yazı öncesi devirlerde) Afrika ve daha başka yerlerde yaşayan topluluklarda anaerkil aile yapısı hüküm sürmektedir. Mao, "ilk önce erkekler kadınlara tabiydi, sonra işler zıddına dönüştü ve kadınlar erkeklerle tabi oldu. Tarihin bu aşaması bir milyon yıldan fazla zamandır sürdüğü halde henüz sonuca ulaşamamıştır" der. (3)

Marksist teori-pratiğin, komünar toplumun bir gereği olarak aile kurumuna karşı konumlanışını, doğru kavramak, hala önemli sorunlarımızdan biri durumundadır. Farklı bir ifadeyle; *üreme* ve *toplumsallaştırma* ailenin iki işlevi. Bu iki işlevin ille de aile kurumu kapsamında oluşmasının, zorunlu biyolojik hiçbir nedeni de yoktur. Dolayısıyla, devrimci çıkışlar bu *işlevleri* aile kurumunun *dışına* çıkarmayı amaçlar. Kurumun temel fonksiyonlarına vurmadan, bu hal-kada herhangi bir devrimci değişim gerçekleştirilemez. Birer ekonomik birleşme olan "evliliklerin", birer şirket gibi ekonomik varlık gösteren "evler"in üstesinden gelinemez.

Yaşadığımız sosyalist deneyler, bu açıdan sorgulanmaya muhtaçtır. Burada sadece geçerken, Mao'dan bir yaklaşım örneği sunmak, yararlı olacaktır. Mart 1958'de yaptığı konuşmada; "... ilkel komünizmin son döneminde ortaya çıkan aile ilerde ortadan kalkacaktır... Tarihi olarak aile bir üretim birimi, tüketim birimi, gelecek neslin iş gücünün üretilmesi birimi, çocukların eğitilmesi birimi" demektedir. Mao'ya göre sosyalizme göre evrilmekte olan 50'ler sonunun Çin işçileri, artık aileyi bir üretim birimi olarak görmüyordu. Köylü aileleri ise, bütünüyle olmasa da genellikle "üretim birimleri değildir" artık. Çünkü köylü aileler, bir ölçüde ve sadece ek üretim yapmaktadırlar. Memur ve asker aileler de artık daha az üretimcidir. Sadece, tüketim ve

işgücü yedeklerinin yenilenmesi birimidir. Temel eğitim birimi de okuldur. Yani aileyi kurumlaştıran fonksiyonlar birbir gideriliyor.

Mao, sosyalizmde ailenin belli bir işlerliğini koruyacağına vurgu yaparken, gelecekte üretimin gelişmesine zararlı olabileceğine dikkat çekiyor. "Gelecek", "herkese ihtiyacına göre" ilkesinin geçerli olduğu dönem, yani komünar toplumdur. Maddi dayanakları, buna bağlı olarak manevi fonksiyonları giderilen bu kurum, sönmek zorundadır. (4)

Ailenin işlerliğini, -sosyalizm aşaması boyunca bir yana- bu günden tümüyle/ tüm toplum için yadsımak, ütöpik bir beklenti olur.

Sınıfsal açıdan çelişiklik

Ataerkil toplumdaki kadın-erkek ayrımını sınıfsal bazda ele aldığımızda, sorun biraz daha çetrefilleşir. Sınıflı toplumlarda bireyin yeri, sınıfının ekonomik, toplumsal, kültürel vs. koşullarına bağlıdır. Dolayısıyla, sömürücü yönetici sınıftan bazı kadınların, sömürülen/yönetilen sınıfın erkeklerinden "daha yüksek" bir yerde bulundukları bir gerçek. Fakat bu yalınkat bir gerçek olarak kavranırsa, nesnel durum tek yanlı alınmış olacaktır. Çünkü, sınıfsal konumları ne olursa olsun, erkeklerin, zengin ya da okumuş kadınlar üzerinde egemenlik kurabildikleri de ortada.

Her derde deva zorlama formülasyonlar yerine, nesnel olguları karmaşıklık ve çeşitlikleriyle ele almalıyız. Somut yaşamdan bunu birçok örnekle kanıtlamak olası. Ezilen sınıf erkeği, kadın üzerindeki otoritesini, *erkeklik gücüne* dayanarak korumaya çalışır. Oysa, ezilen sınıfın kadını ekonomik yönden üretici oluşuyla, erkeği hiç olmazsa ekonomik yönden gücü *paylaşımına* zorlar. Ezen sınıfta, erkekçi üstünlük kurma çabası daha yumuşaktır. Çünkü ezen sınıf erkeği, esasen egemenliğe sahip olduğundan, erkeklik gücünü daha az devreye sokar.

Sınıfsallığı, burada daha çok

ekonomik etken temelinde irdelemek istiyoruz.

Kadının üzerindeki ekonomik baskı, erkek-egemen toplumlarda en belirleyici faktördür. Kölecil ve feodal dönemde, kadına para kazanma ve para kazanma hakkı ve hukuki kişilik tanınmazdı. Dolayısıyla, kadının ekonomik varlığı olanaksızdı. Kadın hak ve özgürlüklerinde, bir dizi reform geçirmiş burjuva toplumlarında, durum farklılaştı. 1970'li yıllara gelindiğinde, ileri burjuva toplumların çoğunda, kadınların üçte ikisi çalışır durumdaydı. "Kadınlara özgü işler" ve "ücret karşılığı olmayan işler" vs. olsa da... Nitekim aynı dönemde, ileri kapitalist Batı ülkelerinde kadınların yüzde 33-40'ı, dışarda çalışmaktaydı. Geri kalan, üçte ikisi ise, "piyasa iş gücü"nin dışındaydı. Sovyetler Birliği, bu konuda kapitalist ülkelerden olumlu/daha ileri bir düzeydeydi.

Ekonomik varlık, gücün paraya dayandığı kapitalist ülkelerde, büyük önem taşır. Buna bağlı olarak, ücretlendirme de büyük önem kazanır. Kadınlara verilen ortalama ücret, erkeklerin ortalama ücretlerinin yarısı kadardır. Buna ABD Çalışma Bakanlığı'nın 1966 istatistiklerinde görmek olası. Ortalama yıllık gelir istatistiklerine göre; beyaz erkek 6.704, beyaz kadın 3.991, beyaz ırktan olmayan erkek 4.277 ve beyaz ırktan olmayan kadın 2.816 dolar kazanmaktaydı.(5) Okuyucuya anımsatalım ki; karşılaştırmadaki kadınlar, kendi ırklarındaki erkeklerden daha yüksek öğrenimliydi. Önemli diğer bir nokta da şu; ataerkil burjuva toplumlarda kadına açık olan işler, küçük bir azınlık dışında, yalnız düşük ücretli değil, "mevki sağlamayan" işlerdir de.

"Modern" kapitalist toplumlarda kadının, yedek işgücünü oluşturur. Bu olgunun önemli bir boyutu; kadınların savaş ve ekonomik "kalkınma" dönemlerinde işe alınıp, barış ve ekonomik bunalımlarda işten ilk çıkarılanlar arasında olmasıdır. Gorbacov'un, kadınlara "eve dön" çağrısını anımsıyalım.

Gorbi, Papa ile hemfikir olarak, "analık ve aile görevlerini" kadınların esas işlevi olarak belirliyordu. Çünkü, SB'de bunalım boyutlanıyor.

Bu arada 70'ler öncesi ile 70'ler sonrası, kadının toplam çalışan nüfus içindeki oranının aynı olmayışı doğaldır. Çünkü günümüz sanayi kapitalist birimlerinde, "adaleli erkek imgesi" daha az geçerlidir. (6) 1974'ten sonra, kadın iş gücünün başat olduğu sektörlerde bir genişleme kaydedildi. ABD'de. Kapitalist pazarda, erkek işgücünü itme, kadın iş gücünü çekme eğilimi olgunlaşmaktaydı. Üretim teknolojisi -her gün biraz daha- ucuz kadın emeğini kullanmaya uyarlanmaktaydı. Kadınlar böylece, emperyalist Amerikan sermayesinin ahtapot kollarına tutsak. Babbage ilkesi, kadın ve çocuklar için işletilmektedir. Yani, üretimi asgari ücretle gerçekleştirmek! Kapitalist, "kalifiye erkeğin daha yüksek maliyetli emek süresi yerine; kalifiye olmayan kadın ve çocukların daha düşük maliyetli emeğini kullanma ilkesi"ni benimser. Bugün tekeli kapitalizmin ürünü, büro işleri ağının yükü kadınların omuzlarındadır. Büro ücreti, kol işi kategorilerine giren işlere ödenenin çok altındadır. Bundan sonra, hizmet ve perakende işler gelir.

Bugün toplam iş gücünün yüzde 45'i kadındır ABD'de. (Oysa 70'lerden önce kadınların üçte ikisi çalışmaktaydı. Bu da toplam iş gücünün bir hayli altında kalır.) 2000'li yıllarda tekeli kapitaliz-

min, düşük ücretli kadın ağırlıklı bir iş gücü kullanması, yaşamsal bir olgudur. ABD sermayesinin Meksika sınırında, Pasifik ülkeleri, İrlanda ve Karayipler başta olmak üzere, dünya ekonomisinin merkez-kaç alanlarındaki girişimleri, bugünden ortada. Düşük ücretli kadın iş gücü kullanan elektronik ve tekstil işkolları, sigorta şirketleri, bankalar, bürolar vs. vs.

Birkaç paragraf önce, Gorbi'nin kadınlara "evine dön" çağrısına değinmiştik. Ataerkil burjuva toplumda din, ruhbilim, reklamlar vb. etmenlerle egemen ve orta sınıftan "analar"ın çalıştırılmasına karşı çıkılır, engellenir. İşçi sınıfından kadınların çalışması ise, "zorunluluk" olarak kabul görür. "Nafaka meşruyeti!" Ya da fabrikalara ucuz emek, memuriyette "düşük mevki" gerekliliği! Önemli bir nokta; kadının, erkek karşısındaki olumsuz, eşitsiz konumunu kaydettikten sonra, değişik sınıflardan kadınlar arasındaki eşitsizliği belirlememek sorunu eksik koymak olur.

İşçi ve köylü kadınların, çalışma koşulları daha ağır, sömürü daha oranı yüksektir. (Ki, Türkiye'deki istatistiki son bilgiler, çalışan kadınların yüzde 75'inin tarımda istihdam edildiğini ortaya koymaktadır.) İşçi ve köylü kadın, aynı anda iki işkolunda çalışmaktadır. Çünkü ev işlerini ve çocuk bakımını omuzlarından alacak, hizmet kurumları ya yoktur, ya da çok yetersizdir. Nitekim, "çocuksuz evli bir kadının yaptığı en az iş, haftada 15-20 saati kapsar; ufak çocukları

olan bir kadın ise, haftada en az 70-80 saat çalışmaktadır." (7)

Platonik istismar ve romantizm

Batı ile Doğu ikilemindeki farklılıklara da geçerken değinelim. Batıda romantik ve platonik aşk, ataerkilliği bir ölçüde yumuşattı. Tabi şovalye tavrı, kadının ezilmesini belli ölçülerde hafiflettiği gibi, aynı zamanda bu haksızlığı gizleme işlevi de görür. Dolayısıyla, egemen sınıf erkeğinin bir oyunu olduğu doğrudur. Bu arada, platonik aşk tarihçi ve ozanların faaliyetleri, kadınların hukuki-ekonomik durumlarını pek etkilememiştir. Kendine köle gibi bağımlı kıldığı kadını yüceltme oyunu oynadığı için, "platonik aşklar tam bir anormalliklerdir". (8) Ya da Hugo Beigel'in deyimiyle, platonik aşklar; "erkeklerin mutlak iktidarları içinden seçip kadına yönelttiği bir lütuftur". (9)

Platonik ve romantik aşk, Batı kültürünün ataerkilliğini biçimledi. Başlıca işlevi, "olağanüstü erdemler" yükleyerek kadını çok kısıtlı bir davranış alanına hapsedmektir. Victorian döneminin ilginç bir özelliğini anımsatalım. Erkek, "erdem"i kendi yaşantısı için gereksiz görür. Ama yine erkeğe göre, bunu birileri üstlenmeliydi. Ve erkek, açık açık "vicdan rahatlatmak" için, "erdemli yaşam sürmeyi" kadına yükledi.

Burada andığımız platonik aşk ve romantizmin, devrimci romantizm (Mao) ile bir ilgisi yoktur. Ataerkil romantizm, erkeğin istismar etme özgürlüğüne hizmet eden bir duygusal yönetim aracı olduğu için reddedilmelidir. Bilinen bir şey; kadının cinsel eyleme girmesinin hoşgörülmediği tek durumu odur. Ataerkil romantizmi, iki taraf için de çekici kılan budur.

İşçi erkek, davranışını süreç içinde yenilemiş ve geleceğin toplumu için geçerli bir niteliğe kavuşturmuştur. Burada, genel devrimci ve marksist aydınların, sınıfa bilinç taşımasının büyük rolü söz konusu. Yoksa bilinçsiz işçilerde ya da emekçilerde, erkekliğe aşırı övgü ve güç kullanımı daha da be-

lirgindir. Bir zamanlar Aristoteles, halk sınıflarından birinin sahip olabileceği kölenin kadın olabileceğini söylerken, bu doğruyu vurgulamıştı. Davranışı, sınıf bilinci ile belirlenmeyen bir işçi, karısını parasız bir hizmetçi gibi kullanır. Kapitalist ve bürokrat kesim ise, kadından bazı "ruhsal lüksler" elde ederek, onu, cinsel ayırımı yumuşatıcı bir tampon olarak kullanır.

Sömürge haklar gibi

Kette Millett, kadınların durumunu, sömürge halklara benzetir. Bu yazımızda son olarak bunu kısaca açalım.

Kadın, ekonomik özerkliklerini sanayi devrimiyle elde etmeye başladı. 70'lerden sonra; fabrikalarda, bürolarda, bankalarda düşük ücretle çalışanların büyük bir bölümünü oluşturur oldular. Fakat, kadınlar bugün de teknolojiye/üretim dolaysız katılmaz. Ev işi, çocuk bakımının zaten "piyasa değeri" yoktur. Sermaye öncesi bir üretimdir bu. Lenin, "kadın tüm haklarına sahip olduğunda bile, tüm ev işleri ona bırakıldığında, haksızlığa uğramış olacaktır. Birçok durumda ev işleri bir kadının yapabileceği en üretken olmaktan uzak, en köleleştirici olanlarıdır. Ayrıca önemsiz olup, hiçbir şekilde kadının gelişimine katkıda bulunmaz" der. (Gelin de bunu Gorbilere anlatın!) İş yerinde çalışan kadın ise, üretim sürecine, erkek meslektaşından daha çok sahip olamamakta, denetleye-

Çocukluk boyunca cinsel kimliği belirlenen nedir? Ataerkil ailenin, eğitimcinin ve genel kültürün uygun gördüğü..

memekte. Hatta ürettiğini kavrasını istenmez. Teknolojiden uzak tutulur. Makina üretimi, onarımı ve elektronik aygıtların yapımı ile uzay araçları teknolojisine sahip kadın sayısı ortada. Ataerkil sistem, kadınları sistematik olarak bilgisiz bırakır.

20. yüzyıla kadar, ataerkil burjuva toplumlarında, okuma-yazma bilen çok az kadın vardı. Yüksek öğrenim yolları ise, kadınlara kapalıydı. Bütün öğrenim düzeylerinin kadınlara açılması, erkeklerin aynı konudaki konumuna göre ele alınırsa, aslında yakın zamanlıdır. ABD'de 1920'den sonra, üniversiteler erkeklere verdikleri dereceyi kadınlara da vermeye başladı. Bu gelişme diğer Batı ülkelerinde, daha sonraki yıllara rastlar. Japonya'da ise, kadınlara üniversiteye girme olanağı, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra tanındı.

DİPNOTLAR

- 1-Kette Millett, *Cinsel Politika*, s: 44
- 2-Dr. Jale Başar, *Cumhuriyet*, 6 Mart 1991
- 3-Mao, *Yayınlanmamış Yazılar*, s: 178
- 4-Age, s:64
- 5-Kette Millett, *Cinsel Politika*, s: 72
- 6-Bkz. *İnsancıl* sayı: 5, Ruth Berman'dan çeviren Sibel Özbudun
- 7-Margaret Benston, *Kadın Özgürlüğünün Ekonomi Politikası*.
- 8-Maurice Valency, *Aşka Övgü*
- 9-Katte Millett, *Cinsel Politika*, s: 67

KADININ MÜCADELE TARİHİNDEN

Bizim Klara

1, Doğu Halkları Kurultayı, 7 Eylül 1920'de Bakü'de yapıldı. Kurultay'a Türkiye'den katılanlar arasında Naciye adlı bir kadında vardı. Naciye, Kurultay boyunca birkaç kez söz alarak konuştu. Onun kadınlarla ilgili olan Kurultay konuşmasını, kadın kurtuluş savaşçılarını anarak yayımlıyoruz. Bu metin, Koral Yayınlarınca yayınlanan *Bakü 1920 Birinci Doğu Halkları Kurultayı* adlı kitapta yer almaktadır. Okuyucu, konuşmanın 1920'de yapıldığını akılda tutarak okumalı ve muhasebe yapmalıdır.

Doğu'nun kadınlarının şu anda başlattıkları hareket, toplumsal hayat içinde kadının rolünün narin bir bitkinin veya nazik bir taş bebегin rolünden öteye gidemeyeceğini savunan düşüncesiz feministlerin baktığı gözle dikkate alınmamalıdır; bu hareket şu anda tüm dünyayı boydan boya aşan genel devrimci hareketin önemli ve zorunlu sonucu olarak görülmeli. Doğu'nun kadınları yalnızca bazılarının çoğunlukla sandığı gibi peşesiz sokağa çıkmak hakkını elde etmek için mücadele etmiyorlar. Doğu'nun kadını için onun bunca yüksek ahlaki ülküsü ile peşe sorununu, en son plandadır. İnsanlığın yarı nüfusunu oluşturan kadının eğer erkeklerin rakibi olarak kalırlarsa, eğer onlara hak eşitliği uygulanmazsa, insan toplumunun ilerlemesi elbette ki olanaksızdır; Doğu toplumlarının geri kalmış durumu bunun söz götürmez bir kanıtıdır.

Hayatın yeni biçimleri

Yoldaşlar, emin olunuz ki toplumsal hayatın yeni biçimlerini gerçekleştirmek için harcayacağınız tüm çabalar ve çekeceğiniz tüm acılar, ne kadar içten olursa olsun tüm istekler, eğer siz eşinize, çalışmanızdaki gerçek yardımcınızın olması gereken kadına başvurmadığınız takdirde kısır kalacaklardır.

Savaşın yarattığı özel koşulların sonucu olarak Türk kadını türlü toplumsal görevlerin yerine getirilmesine koyulmak için evini ve aile topluluğunu terk etmek zorunda kalmıştır. Fakat Türk kadınlarının savaş sırasında o zamana dek erkeklerin bulundukları yerleri işgal etmeleri ve yük hayvanlarının bile aşı-

mayacağı yolların bulunduğu Anadolu'nun bazı bölgelerinde, kadınların sırtlarında birliklere ayrılan cephane ve gereçleri taşıma olayı, siyasal ve toplumsal eşitliğe ilişkin bir devrimde kadın tarafından ileriye doğru atılan bir adım olarak nitelendirilmemelidir. Kadınların yük hayvanlarının yerini doldurarak toplumsal bir başarı kazandığını ileri sürenlerin kanıtına gelince bunun üzerinde duma ya bile değmez. 1908 Devrimi'nin başlarında kadınlar lehine bazı gelişmeler olduğunu yadsıyıyoruz ama bu, herkesçe bilindiği gibi yetersiz ve öngörülen amaçlara ulaşmakta güçsüz gelişmelerin önemini büyütmemek gerekir.

Kadınlar için başkentte ve diğer bazı kentlerde birkaç ilkokulun veya yüksek okulun açılması; kadınlara özgü bir üniversite yaratılması, yapılması gerekenlerin binde birini bile oluşturmaz. Siyaseti zayıfın güçlü tarafından sömürülmesine ve ezilmesine dayanan Türk hükümetinin kadınlar için daha radikal ve önemli ölçülerde kararlar alması zaten beklenemizdi.

Fakat İran, Buhara, Kivo, Türkistan, Hindistan'da ve diğer müslüman ülkelerinde kız kardeşlerimizin, bizimkinden daha kötü bir durumda olduklarını da biliyoruz. Ama kurbanı olduğumuz haksızlık, geri kalmış ve çöküş içerisindeki Doğu ülkelerinin de tanık olduğu gibi, cezasız kalmıyor. Şunu bilin ki yoldaşlar, kadınlara yapılan kötülük hiçbir zaman cezasız kalmamıştır ve kalmayacaktır.

Doğu Halkları Kurultayı'nın sona ermesi yaklaştığı için Doğu'nun değişik ülkelerindeki kadınların durumunu zaman yokluğundan gözlerinizin önüne semeyeceğim. Fakat devrimin büyük ilkerini yurtlarında yayma görevini yük-

lenmiş olan delege yoldaşlar unutmasınlar ki halklarına mutluluk götürme çabaları kadınların gerçek yardımını olmaktan kısır kalacaktır. Çünkü onlar ayrıca erkeklerin zorbalığına karşı da savaşıyorlar. Siz Doğulu erkekler eğer geçmişte olduğu gibi kadının kaderine kayıtsız kalırsanız, emin olun ki ülkelerimizi ve kendinizi büyük bir tehlikeye atıyorsunuz. O zaman biz haklarımızı kazanmak için diğer ezilenlerle birlikte ölümüne bir savaşa girişeceğiz. İşte kadınların kısaca belli başlı hakları:

Eğer kendi özgürlüğünüzü istiyorsanız, haklarımıza kulak verin ve bizimle etkin bir işbirliği içine girin.

1-Haklarda tam bir eşitlik.

2-Kadınlar için erkeklerinkiyle aynı ölçüde genel ya da mesleki eğitim. Bütün meslekler, ayırım gözetilmeden kadınlara da öğretilmeli ve kadınlar her işletmede çalışabilmeli.

3-Evlilikte, kadın-erkek arasındaki haklarda eşitlik. Çokeşli evliliğin kaldırılması.

4-Kadınların bütün yönetici kadroları ve bütün yasal işlemlere kısıtlamasız kabul edilmesi.

5-Bütün kent ve kasabalarda kadın haklarının koruyucusu kurulların örgütlenmesi.

Bütün bunlar bizim vazgeçilmez haklarımızdır. Bize bütün bu hakları tanıyan, bize ellerini uzatan komünistler, bizim kişiliğimizde, kadınlarda, en sadık omuzdaşları bulacaklardır. Hala cehalet içinde olabiliriz. Hala aşmak zorunda olduğumuz uçurumlar olabilir, fakat biz korkusuzuz zira biliyoruz ki gün doğumuna erişmek için geceyi aşmak gerekir.

DEVİRİMİZİN SORUNLARI

DEMOKRATİK DEVİRİMDEN SOSYALİZME

Ekim'in özgüllüğü ve yeni tip demokratik devrim

Geçen sayıda, bu kuşak altında, "teorik gündemimizin belirleyici halkası" başlığı altında, demokratik devrimden sosyalizme ilerleyişin sorunlarını çeşitli altbaşlıklar altında irdelemiştik. Ayrıca bir sonraki (yani bu) sayıda Ekim Devrimi'nin özgüllüğünü, toplumsal gelişmenin birbirine bağırtılı iki koşulu olarak nesnel-öznel olgularını, yeni tipte demokratik devrimi ve un-surlarını tartışacağız demiştik.

Latif BAYKAN

Açık kalmış bir ülke olan Rusya'da Ekim'e kadar olaylar pek özel bazı tarihsel etmenlerle, kitlelerin kendiliğinden eylemi, sıçrayış halinde gelişti. Rus devrimci mücadelesi; çok sınırlı olan parlamenter ve sendikal mücadelenin dışında, propaganda ve ajitasyondan politik grevlere, sokak gösteri ve silahlı çatışmalara dönüşerek gelişti. Bu mücadele biçimleri arasındaki geçişler, öylesine hızlı ve etkin oldu ki, bu gelişmeyi sıçrayışlar halinde bir gelişme olarak nitelemek, doğru ve yerindedir.

Ekim'in özgüllüğü

Rusya'da türdeş bir bütün oluşturmeyen soylular sınıfı, sayısal bakımdan 1 milyonu bulmaz. Bu, bir yandan Çarlık'ın diğer yandan da kapitalizmin görece zayıflığının göstergesidir. Bu durum, çalışan nüfus içinde sınırlı bir toplumsal ağırlığa sahip olan işçi sınıfının demokratik devrimden sosyalist devrime geçişini önemli ölçüde kolaylaştırmıştır.

Ekim Devrimi'nin bir hayli olan kendine has özgüllüğünü, kimse yadsıamaz. Bazıları için bu, her devrimde üş aşağı beş yukarı

görülebilir özgüllükler olarak anlaşılırken, bazıları da haklı olarak bu devrimin olağanüstü farklılıklara sahip olduğunu ileri sürer. 1905 Devrimi'nin koşullarını Rus-Japon Savaşı hazırladı. Emperyalist paylaşım savaşı, Şubat Devrimi'ne yolaçıp, Rusya'yı hızla sosyalist devrime itti. Genel olarak devrimlerin kaderini savaşa bağlamak, onunla özdeş kılmak elbette doğru değildir. Ancak, 1. Emperyalist Paylaşım Savaşı tüm ilişkileri öylesine altüst etti ki, on yıl (1914... 24) başta olmak üzere, tüm dünyayı devrim anaforu içine çekti. Bu savaş Rusya'yı özel olarak nasıl etkiledi? Bu anlaşılardan Ekim Devrimi'nin özgüllüğü, ayırt edici özellikleri yeterince kavranamaz.

"Birincisi, devrim ilk emperyalist dünya savaşıyla bağlantılıdır. Böyle bir devrim, savaşın kendisinden ileri gelen özellikler veya değişiklikler göstermek zorundadır. Çünkü dünya böyle bir durumda böyle bir savaşı hiç görmedi." (26)

Savaşın doğrudan cereyan ettiği alanın dışında kalan ülkeler dahi bu çevrimin dışına çıkamadı. Hindistan, Çin vb. ülkeler emperyalist savaşla birlikte geleneksel yollarının dışına itildi. 'Uygur' ülkeler ile Doğulu ülkeler arasında kalan

Rusya'da savaş, 'gerçekten ayırt edici özellikler gösterdi, göstermek zorunda'ydı.

En zengin ülkelerin burjuvaları dahi savaş yüzünden bugüne dek sürdürdükleri 'normal' burjuva ilişkilerini onarmada yetersiz kaldı. Rusya gibi çelişmelerin çok keskin olduğu ve savaşın yıkımının dev boyutlara ulaştığı bir ülkede savaşın sonuçları daha yıkıcı ve daha radikal biçimlere büründü. Rusya kaçamayacağı iki karşıt alternatif arasında buldu kendini.

"Savaşın olağanüstü hızlandırıp ve kapitalizmin bunalımını olağanüstü ağırlaştırdığı şu sırada, savaşın halkı yokolma ya da sosyalizme doğru, tam zamanında, azimle yürümek ikilemi karşısında bıraktığı şu sırada..." (27)

Fazlaca karışık olmayan koşullar içinde başlasa da her devrim gelişme seyri içinde, her zaman ortaya çok karmaşık sorunlar çıkarır. Rus Devrimi, çok karmaşık koşullar içinde, savaşın bitiminden hemen önce, o korkunç yıkımdan sonra başladı. "Savaş bizi üç yılda bir otuz yıl ileri götürdü" derken tam da bu olağanüstü koşulların yarattığı olağanüstü değişiklikten ve o güne kadar karşılaşmamış özelliklerden söz ediyordu Lenin. Bu koşullarda Rus Devrimi'ni sosyalist devrime doğru ilerletmek

macera değil, başka bir seçeneğin kalmadığı bir zorunluluktur. Artık gün, herşeyin örgütlenme düzeyi ve sarsılmaz irade tarafından belirlendiği gündür. O gün, Rusya'nın nesnel ekonomik koşullarının sosyalizm için uygun olmadığını ileri süren 2. Enternasyonal uzantısı 'okumuş' beyefendilerine, ama kendisini ilk emperyalist savaş sırasında yaratılmış bir devrimlilik durumunda bulan bir halk için ne diyelim? O halk durumun umutsuzluğundan etkilenemeyebilir mi idi? En azından sonraki uygarlık gelişimine uygun koşulları sağlama bağlamak için kendisine biraz olasılık sunan bir savaşıma atılması görünmedik bir şey miydi? (28) Böyle bir ikilem karşısında Rusya'nın nesnel koşullarını tartışmak; tarihten, marksizmin devrimci yaratıcı özünden bihaber olmaktır. Rusya'da sorun, artık sosyalizm için asgari bir vasat kabul edilen uygarlık düzeyi tartışmalarının ötesine geçmiş ve dışına taşmıştır. Artık gelecekteki zorlukları bir tarafa bırakarak, devrimci proletarya cürretini göstermeli. O büyük sıçrayış için yaşlı kıta artık hazırdır.

Siyasal iktidarın fethiyle sosyalizmin başlatılması arasında bir mesafenin olduğunu herkes bilir. Bu mesafenin boyu; hem ülke hem de uluslararası koşullar tarafından belirlenir. Rusya öylesine hızlı ve karmaşık bir süreç yaşadı ki, neredeyse aynı günlerde söylenmiş iki sözü altalta yazdığınızda, ikisinden biri bugün, anlamsız gibi görünür. Sosyalizmin siyasal öncüllerine sahip ancak sosyalizme doğrudan doğruya geçebilecek kadar uygar olmayan bir ülkede, bütün bunlar bizi şaşırtmıyor. Örneğin; 7 Nisan 1917'de Bolşeviklerin görevlerini sayarken, '... doğrudan görevimiz, sosyalizmin başlatılması değildir' derken, 11 Eylül 1917'de '... ve sosyalizme doğru mutlak olarak zorunlu olan (introduction) acil bir hale gelen ilk adımlar atılabilir; şimdi sınıf siyasetimizi belirleyen ilke budur' denmesine bugün şaşırıyoruz. Olmuşu, yaşanılıp tüketilmiş anlamak; olmakta, yaşanmakta olanı anlamaktan, her

zaman daha kolaydır. Bunun için 'en sonu, Rusya'nın bugünkü yaşamında başta gelen olay köylü ayaklanmasıdır' derken, aynı anda sosyalizm için ilk adımlar atmak zorunluluğundan söz edilmesine şaşırıyoruz.

Troçkistler, Rus Devrimi'nin olağanüstü (demokratik devrimin tamamlanış biçimi ve Ekim Devrimi) yanlarını değil de birçok devrimde görülen olağan yanlarını önplana çıkarırlar. Troçki'nin dahi 'Rus Devrimi'nin hayli kendine özgü karakteri vardır' demesine rağmen! Bunda şaşılacak bir şey yoktur. Ne kadar güçlü kanıtlar getirseniz getirin, onlar için, Rus Devrimi'nin öyle fazlaca ayırtedici ve kendine özgü yanlarının olduğunu kabul ettiremezsiniz. Çünkü Troçki, 20. yüzyılda, çözülmemiş demokratik görevlerin çözümüne proletaryanın önderlik etmesinin onu kaçınılmaz olarak iktidara getireceğini çok önceden söylemiştir! Bunun dışındaki her şey, onlar bakımından, teferruattan ve boş gevezelikten ibarettir.

Örneğin Mandel; devletin çöküşü, konseylerin ortaya çıkışı, ikili iktidar koşulları, reformistlerin etkinliğinin hızla azalması, Sovyet iktidarı ile burjuva iktidarı arasındaki çatışmanın silahlı ayaklanma noktasına kadar olgunlaşmasını; Rus Devrimi'nde olduğu kadar 1917-23 Alman Devrimi'nde de, 1936-37 İspanya, daha embiryonik bir biçimde 1974-75 Portekiz Devrimi sürecinde, yeniden bulunabileceğini ısrarla savunurken; ne savaştan ne de savaşın yarattığı o güne kadar görülmemiş değişikliklerden, bu değişikliklerin Rus Devrimi ile doğrudan ilişkisinden bahseder. Ona göre, Rusya'yı Avrupa'dan ayıran en temel özellik, işçi sınıfının çalışan nüfusa oranla azlığı ve Rusya'nın geniş bir köylü hinterlandına sahip oluşudur.

Troçkistler, Lenin'in Rusya'nın o günkü koşullarında demokratik devrim aşamasının zorunluluğunu savunmasına bir itirazlarının olmadığını, Troçki'nin de bu duruma işaret ettiğini, problemin

esasının Menşevikler'den 'farklı' olmasına karşın, kaba aşamacı bir devrim teorisi ve taktiğini savunmasına karşı olduklarını söylüyorlar. Onlara göre, Lenin'in asıl görmediği, görmek istemediği, 'büyük dahi'nin yıllar önce tüm yönleriyle ortaya koyduğu ünlü tezde gizlidir! Öyle ki, on yıllar önce Rusya'da Çarlık'ın yıkılışını ve sonrasını nasıl bir uluslararası koşullarda olabileceğini görmüş, bu kaçınılmaz gelişmeyi formüle etmiştir.

Troçki ne diyordu:

"..... Oysa Troçky, Rusya'da demokratik devrimden sosyalist devrime 'kesintisiz geçiş' olmadığı, 20. yüzyılda çözülmemiş olan burjuva demokratik görevlerin çözümüne proletaryanın önderlik etmesinin kaçınılmaz olarak onu iktidara getireceği öngörüsüne bağlıyordu."(29)

Troçky ve troçkistlere göre, 20. yüzyılla birlikte burjuva demokratik görevlerin çözülmemiş olduğu ülkelerin tümünde, bu devrime, proletaryanın önderlik etmesi, onu kaçınılmaz olarak iktidara getirecektir.

Tarih göstermiştir ki bu olanak 1914'e kadar, Rusya için dahi mümkün değildi. 20. yüzyılın başlamasıyla birlikte bu olanak; tüm ülkeler için hemen doğmuş olsaydı, Lenin'in Rus burjuva devrimi için söylediklerinin tümünü, boşa harcanmış ve anlamsız bir girişim olarak görmek gerekirdi.

Troçkistler ve onların utangaç yandaşları; tarihi, 'zaman tüneli'nden geçirip yargılamayı pek seviyorlar. Onlar, Şubat'tan çok önceleri, Bolşevikler Sovyetlerde yeterli bir güce ulaşmış olsalardı, sosyalist devrimin tarihini daha öne almak mümkün olurdu diyorlar. Troçki'nin bugünkü utangaç yandaşlarından tek farkı, bu süreci, Yirminci Yüzyıl ile birlikte hemen başlatıyor olmasıdır.

Troçkistler, Türkiye dahil tüm sömürge, yarı-sömürgelerdeki devrimci sosyalistleri, asgari program ile azami program arasına bir Çin Seddi çekmekle suçlarlar. Onlara göre bu ülkelerde, içinden

geçilmekte olan devrim sürecini demokratik görevlerin ağır bastığı bir süreç olarak nitelemek; bu suçlamaların başlıca ve biricik gerekçesidir. Onlara göre, 20. yüzyılla birlikte artık demokratik devrim sürecinden geçmekte olan bir tek ülke dahi kalmamıştır. Geçmişten kalan ve çözüm bekleyen tüm sorunlar, bunların tamamı ayrı bir devrim gerektirecek yoğunlukta olsa da, sosyalist devrimin geçerken çözeceği sorunlardır. Onlar, Lenin'in 1917 Nisanından sonra bir sosyalist devrim için artık objektif bir şart aramadığını, verili iktisadi gelişmişlik düzeyi ile bilinç ve örgütlenme düzeyi arasında kurduğu cinsten bir bağ, bir ilişki aramadığını, bundan vazgeçtiğini, Türkiye solunun ise hala bunu anlamamakta direndiğini ileri sürüyorlar. Biz daha önceki sayıda, bu değişikliğin koşullarını ve sunduğu yeni olanakları yeterince incelediğimizden, üzerinde yeniden durmayacağız.

Troçkistler öylesine 'idealist'tir ki, onlardaki bu idealizm; siyasal tartışmalarda kendini, aşırı iradecilik olarak gösterir. Pratik siyasal faaliyetin içinde görülme de, lafzında fazlaca iradecidirler. Bu, teorik tahlillerde kendini, nesnel gerçekliğin yerine subjektif niyetlerin geçirilmesi olarak gösterir. Gelin, bir iddialarını birlikte inceleyelim: Troçkistlere göre, "asgari program ile azami program arasında bir Çin Seddi konulduğu içindir ki feodal toprak mülkiyetinin tasfiyesi, ulusal sorun vb. demokratik talepler bütün doğrudan devrimci önemlerini kaybettiler.

"Başka bir ifadeyle işçi sınıfının ve köylülüğün yürüttüğü mücadele iktidarın proletarya tarafından ele geçirilmesiyle sonuçlanmadığı için bu demokratik talepler gerçekleşmedi."(30)

Birinci olarak; asgari program ile azami program arasında bir Çin Seddi çekenler yok mudur? Elbette vardır. Tartışmanın esası bu değil. Troçkistlere göre; bugünkü dünyada herhangi bir ülkede, iki ayrı devrimci sürecin varlığını ileri sürmek, otomatik olarak iki program arasında

Troçkistler, SB'de ve Çin'de birçok sorunu "Stalinist bürokrasi" ile açıklamayı alışkanlık haline getirdi.

bir Çin Seddi çekmektir. Bunun doğru olmadığını herkes bilir. Bu yüzden de burada, bunu tartışmaya gerek yoktur. Gelelim esas iddiaya; nesnel gerçeklikleri ile devrimci bir öz taşıyan ya da taşımayan herhangi bir talep iki program arasında bir Çin Seddi çekmekle ya da çekmemekle ne varolan devrimci özünü yitirir, ne de devrimci bir öz kazanabilir. Olsa olsa, bu olgular doğru ele alınmadıkları ve doğru devrimci bir yöntemle çözülmelikleri için, devrimci özlelerini yeterince ve yararlı bir biçimde ortaya koyamazlar. Örneğin, Menşevikler; iki devrim arasında bir Çin Seddi çektiler diye Rusya'daki demokratik talepler, bütün doğrudan devrimci önemlerini kayıp mı ettiler?! Devrimci güçler, devrimci bir öz taşıyan bir dinamiği devrim için harekete geçirirken karşı-devrimci güçler bu olguların kendisinde varolan devrimci özü boşalup, kendi sınıf çıkarları için kullanmaya çalışırlar.

İkinci olarak; bir talebin gerçekleşmemesi, o talebin varsa devrimci özünü yokedebilir mi? Yukarda da görüldüğü gibi devrimci mücadele sonucunda, işçi sınıfının iktidarı alamaması, bunun sonucu olarak devrimci bir öz taşıyan taleplerin gerçekleşmemesi bu taleplerde varolan devrimci özün yitirilmesine neden olmuş mudur? Onlara göre, 1925-27 Çin Devrimi'nde, proletaryanın iktidara gelişi Stalinist bürokrasinin manevraları ile engellendiği için,

devrimci bir önem taşıyan yarı-feodal toprak mülkiyeti bu yüzden doğrudan devrimci önemini yitirmiştir! Neyse ki Çin Devrim sürecini ve bu devrimin temel itici dinamiklerini herkes bilir. Bilmesine bilir de, bu bakış açısıyla 1927'den sonra Çin'de olup bitenleri açıklamak mümkün olmaz. En 'mantıklı' açıklama, daha doğrusu insanlara bırakılan tek seçenek, işçi sınıfı iktidarı alamadığı için doğrudan devrimci önemini yitirmiş bu talep, bu nesnel olgu, Mao adlı bir faninin ihtirası ile yeniden devrimci önemi sahip bir talep haline getirilmiştir! Bu örneği, yenilgiye uğramış tüm devrimlere uygulayabiliriz. Ancak, böyle bir şey yaparsak karşımıza, kapkara bir tablo çıkacağını da şimdiden bilmeliyiz.

Görüldü ki Rusya dahil tüm sömürge, yarı-sömürgelerde bitirilmemiş demokratik devrimlere işçi sınıfının önderlik etmesiyle kaçınılmaz olarak onun iktidara gelme süreci, Troçkistlerin iddia ettiği gibi, 20. yüzyılla birlikte hemen başlamamıştır. 1. Emperyalist Savaş'ın yarattığı olağanüstü değişiklikler, Rusya dahil bitirilmemiş demokratik devrimlere işçi sınıfının önderlik etmesiyle tüm yarı-sömürge (yeni sömürge)lerde kesintisizce sosyalizme geçiş için daha önce koyulan asgari uygarlık düzeyi kriterini bertaraf etmiştir.

Nesnel-özel

Toplumsal gelişmenin birbi-

riyle bağlantılı iki koşulu! Herhangi bir tarihsel dönemi ve tarihsel dönemi içerisinde belirli bir ülkenin ayırtedici özelliklerini toplumsal gelişmenin birbiriyle bağlantılı bu iki koşulundan ayrı ele almak ve çözümlmek mümkün değildir.

"İnsanlar varlıklarının toplum-sal üretiminde, zorunlu, kendi bilinç ve iradelerinden bağımsız, belirli ilişkilen kurarlar." (31)

Bu zorunlu ilişkinin niteliği ve biçimi, maddi üretici güçlerin belirli bir aşamasına uygun düşer. Bu ilişki, özdeşlik ilişkisi olmayıp karşılıklı kendi dışındaki maddi üretici güçler tarafından belirlenen bir nesne değildir. Öyle olsaydı, üretim ilişkisi, insanların maddi ve manevi üretiminde birbiriyle kurdukları ilişki olmaktan çıkıp, insanın 'dışında' ona rağmen bir ilişki olurdu.

Eski toplumun rahminde oluşan yeni üretici güçler, daha ileri ve yeni üretim ilişkilerinin kurulabilmesi için maddi ve düşünsel araçları ortaya koyar. Henüz, eski ilişkilerin baskın olduğu ortamdaki insan, her zaman ona karşı ve onu aşan düşünceler geliştirir ve eyleme geçer. İlk önceleri küçük bir azınlık tarafından ileri sürülen bu fikirler yığınları etkilemeye başladığı anda maddi bir güç haline gelirler. Egemen ve yıkıcı sınıfların tarihsel ve siyasal rolleri bu ilişkiler tarafından belirlenir ve bir ölçüde sınırlanır. Uygunluk denilen şey; nesnellik olarak ifade edilen iktisadi ve gelişmişlik düzeyi ile bu fikirler arasındaki uygunluktur. Bu uygunluk, her zaman yeni olanın, gelişmekte olanın muştası ile darbelenir. Ve bu süreç, yeni bir uygunluk ilişkisi kuruluncaya kadar her hücrelerinden kemirilir.

Kapitalizm koşullarında en devrimci üretici geç olan proletarya, üretme gücü ve fonksiyonu ile toplumun öznesi, sömürülen bir sınıf olarak da nesnesidir. Bu antagonezma, ancak bir toplumsal devrimle giderilebilir. Proletarya, tarih sahnesine çıktığı andan itibaren başlayarak bu zinciri kırmak için, bütün enerjisiyle en önde savaşmış

ve yeni bir dünya için kendisini eğitmiştir. Toplumsal ilişkilerde nitel bir değişim olmadan da insanların değiştirici öznel durumuna gelmesinin biricik yolu devrimci sınıf mücadelesi pratiğidir.

"Koşulların ve insan faaliyetinin değiştirilmesinin ya da kendi kendine değişmesinin üst üste çakılması, ancak ussal olarak ve devrimcileştirilen pratikle kavranabilir ve anlaşılabilir." (32)

Koşullarla insanı karşı karşıya koyanlar; koşulları değiştirenin insanın kendisi olduğunu unuttular. Oysa, koşulların-ilişkilerin değiştirilmesi eyleminde insan değiştirirken değişir ve değişerek değiştirmeye devam eder. Önemli ve aslolan; dünyanın sadece değişik biçimlerde yorumlanması değil de değiştirilmesi ise, değiştirme eyleminin kapsamı verili gerçekliğin bir bölümünü değil, bütünü değiştirmeyi içerir. Böyle olunca, devrim zorunluluğu, devletin yıkılması zorunluluğu ile sınırlandırılmaz. Bu değiştirme eylemi, toplumun iktisadi ve siyasi ilişkilerinin köklü bir değiştirilmesi ile toplumun kurucu öğelerinden olan kültürel manevi değerlerin yeniden şekillendirmesini de kapsamak zorundadır.

İnsanın dönüştürülmesini iktisadi ve siyasi ilişkilerin genel bir dönüşümünün basit bir uzantısı olarak gören mekanik materyalizmin aksine;

"....Yığın içinde bir komünist bilincin yaratılması için ve gene bu işin kendisinin de iyi bir sonuca götürülmesi için insanların yığınsal bir değişikliğe uğraması zorunlu olarak kendini ortaya koyar. Böyle bir biçimde değişikliği ise ancak pratikteki bir hareketle, bir devrimle yapılabilir, bu devrim demek ki yalnızca egemen sınıfı devirmenin tek yolu olduğu için zorunlu kılınmamıştır, ötekini deviren sınıfa eski sistemin kendisine bulaştırdığı pislikleri süpürmek ve toplumu yeni temeller üzerinde elverişli bir hale getirmek olanağını ancak bir devrim vereceği için de zorunlu olmuştur." (33)

Değiştirme-değişme ilişkisinde

değiştirilmeden koparılmış, değiştirme eyleminden önce değişmek sürecini başa koyanlar; bu idealist arınma (katıksız)ı başa koyanlar, toplumu; biri topluma üstün iki kısma bölerek, kitlelerin devrimci hareketine ambargo koymaya çalışırlar.

Bir devrimin olabilmesi için sadece nesnel koşulların uygunluğu yeterli değildir. Bu nesnel koşullara uygun düşen öznel koşulların da yeterli olması, bir devrimin birinci ve temel taşıdır. Nesnellik üzerinde yükselen öznellik; hem onun tarafından belirlenen, hem de onu aşan bir özelliğe sahiptir. Örneğin, bir devrim durumu olmadan, devrim olamaz. Her devrim durumu da devrimle sonuçlanamaz. Genel olarak bir devrim durumunun belirtilerini açıkladıkdan sonra, nesnel ile öznel etmen arasındaki ilişkiyi Lenin şöyle koyar:

"İstemin dışındaki bu nesnel değişiklikler olmaksızın, yalnız tek tek gruplar ve partiler değil, tek tek sınıflar da, genel bir kural olarak devrim yapamazlar. Bu nesnel değişikliklerin hepsine devrimci durum denir.

"Bir devrim ancak yukarıda belirtilen nesnel değişikliklerin yanında öznel bir değişikliğin de, yani bir buhran döneminde bile itilip düşürülmedikçe hiçbir zaman yıkılmayan eski hükümeti yıkacak (ya da yerinden uzaklaştıracak) kadar güçlü bir devrimci sınıfın devrimci yığın savaşı vermeye yetenekli olması halinde yıkılabilir." (34)

Bir devrimci sınıfın, devrimci yığın savaşı verme yeteneğinde olması demek, o sınıfın bilinç ve örgütlülük düzeyinin bu işi kotaracak kadar gelişmiş ve olgunlaşmış olması demektir. Bu, nesnel etmenin tamamen koparılmış, onunla ilişkisi kesilmiş, kendi başına varolabilecek bir öznel durum değildir.

Troçkistler Lenin'in; *İki Taktik*'te, 'ayrılmamacasına' vurgusuyla altını çizdiği nesnel ve öznel koşulların birlikteliğinden daha sonra vazgeçtiğini ileri sürerler. Oysa Lenin, *İki Taktik*'te Rusya'nın iktisadi gelişmişlik düzeyi (bir

Lenin, devrimde sınıfın bilinç ve örgütlenme düzeyini suböktif bir şart olarak koydu.

objektif şart) ile proletaryanın geniş yığınlarının bilinç ve örgütlenme düzeyinin (subjektif şart) işçi sınıfının hemen ve tam kurtuluşunu imkansız kıldığını ve subjektif şartın o günkü Rusya'nın nesnel şartlarıyla doğrudan ilintili olduğunu ileri sürüyordu. İddiaların aksine daha sonraki yazılarında da Lenin, bu düşüncesini korumuştur. Ancak değişmiş yeni bir nesnellik temelinde kurdu bu ilişkiyi. Çünkü 1. Emperyalist Paylaşım Savaşı Rusya'yı, 1905'ten farklı bir nesnellığe taşımıştı. O 1916'da, Rusya'da sosyalist bir devrimin başlayabilmesinin temel şartını, yığınların devrimci bir ruhla eğitilmesinde görür. Bu eğitim belirli bir dönemi kapsayacak ve bu süre olayların gelişimi tarafından belirlenecektir. Şubat Devrimi'nden önce, sosyalist devrimin başlaması için 5-10 yıldan daha fazla zamana ihtiyaç olduğunu söylerken; Şubat Devrimi'nden hemen sonra, ülkenin bir sosyalist devrim için hazır olduğunu söylemesinin sebebi, bu kısa süre içerisinde vukuu bulmuş devasa değişiklikler yüzündendir.

İki devrimin, proletaryanın hazırlık ve yoksul köylülerle birleşme derecesiyle değil de herhangi başka bir şeyle birbirinden ayırmak; marksizmi bayağılaştırma olacaktır. Birçokları bunu, nesnel gerçekliğinden koparılmış, ondan bağımsızca oluşabilecek gerçeklik, bir düzey olarak anlama yanlışlığına düşüyor. Bu, nesnellikten koparılmış bir öznelliklidir. Lenin'e böyle soyut bir 'devrimci realizm' atfetmek, onu yüceltmek değil bayağılaştırmaktır.

Yeni demokratik devrim

Rus Devrimi'ni incelerken, yeni tipte demokratik devrim ile Rus burjuva demokratik devrim arasındaki esasa ilişkin bazı farklılıkları belirlemiştik. Şimdi de yeni tipte demokratik devrimin önemli ayırıcı yanlarını belirleyip, hem bu devrimdeki yeni niteliği, hem de bu devrimin kendine has özelliklerini görelim. Böyle bir yazıda, bu çok boyutlu ve tek tek ülkelerin sunduğu özgül zenginlikleri bir tarafa bırakmak zorundayız. Şimdilik sorunun sadece öze ait kısmıyla yetineceğiz.

Hangi tarihsel ve de siyasal gelişmeler; demokratik devrim sürecinden geçmekte olan sömürge, yarı-sömürge(yeni sömürge)lerin devrimlerini, eski burjuva demokratik devrimler sınıflamasından çıkarıp, proleter dünya sosyalist dünya devriminin bir parçası haline getirmiştir.

"Ne var ki, 1914'teki 1. Emperyalist Dünya Savaşı'nın patlak vermesinden sonra, 1917'deki Rus Ekim Devrimi'nin sonucu olarak yeryüzünün altıda birini kaplayan topraklar üzerinde sosyalist bir devletin kurulmasıyla, Çin'in burjuva demokratik devriminde bir değişiklik meydana geldi.

"Bu olaydan önce Çin burjuva demokratik devrimi, eski burjuva demokratik dünya devrimi sınıflamasına giriyordu ve bunun bir parçasıydı.

"Devrimci güçlerin mevzilenişi açısından ise bu devrim proleter dünya sosyalist devrimin parçasıdır.

"Neden? Çünkü 1. Emperyalist Dünya Savaşı, ilk muazaffer sosyalist devrim, Ekim Devrimi, dünya tarihinin bütün gidişini değiştirmiş ve yeni bir çağ başlatmıştır." (34)

Değişen dünyanın değişmiş ilişkilerini açık ve net bir biçimde betimleyen bu özlü leninist tahlile ekleyecek fazla bir şey yok.

Yarı-sömürge(belirli bölgeleri zaman zaman sömürgeci işgal altında kalmış) yarı-feodal bir ülke olan Çin Devrimi, hangi aşamalardan geçecektir?

"Çin Devrimi, kendi tarihi süreci içerisinde iki aşamadan,

birinci olarak, demokratik devrim, ikinci olarak sosyalist devrim aşamasından geçmek zorundadır. Ve tabiatları gereği bunlar iki ayrı devrimci süreçtir. Buradaki demokrasi eski sınıflamaya dahil olan eski demokrasi değildir; tersine yeni sınıflamaya giren, yeni demokrasidir." (36)

1842 Afyon Savaşı ile başlayan Çin burjuva demokratik devrim süreci, 1. Emperyalist Savaş ve özellikle de Ekim Devrimi'nin zaferiyle eski sınıflamadan çıkıp yeni sınıflamaya, eski tip burjuva demokratik devrimden, yeni tipten demokratik devrim sürecine girmiştir. Bu devrim, kesintisizce sosyalizme geçecektir.

Devrimin önderliği

Dünya ölçeğindeki bu nitel değişiklik, işçi sınıfı sömürge, yarı-sömürge ülkelerin içinden geçmekte olduğu demokratik devrimin tartışmasız önderi olmuştur. Artık işçi sınıfının çalışan nüfus içerisinde, toplumsal ağırlığı ne kadar sınırlı olursa olsun, kesintisizce sosyalizme geçiş hedeflenmiş ise, bu olanak, bu devrime işçi sınıfının önderlik etmesiyle gerçekliğe dönüşebilir.

Bu ülkelerde, kapitalist gelişim düzeyi görece çok geri olsa da çok geniş bir alana yayılmış bir köylü hinterlandına sahip olsa da işçi sınıfı, bu devrimde önderliği başka hiçbir sınıfla paylaşmaz. Bu sınıflardan bazıları içinden geçilmekte olan devrimin temel güçlerinden birisi olsa da.

Bu yeni durum, 1905 Rus burjuva demokratik devriminde ortaya çıkan ayaklanmada önderliğin işçi sınıfı ile devrimci küçük-burjuvazi arasında paylaştırılması olasılığı ve olanağını tümten ortadan kaldırmıştır. Kısacası, o dönemin Rusyasındaki köylülüğün bağımsız bir siyasi rol oynama ihtimali ve imkanı yokolmuştur. Artık, binde bir de olsa bu şansını yitirmiş olan köylülük; ya işçi sınıfının ya da çeşitli burjuva kliklerin, birinin ya da birkaçının önderliğini kabul etmek zorundadır. Birçok

sömürge önderliği burjuvazinin ele geçirmesiyle, bu demokratik anti-sömürgeci devrimler güdük kalıp, burjuva sınırları aşamamıştır. Çoğunlukla burjuvazi, feodal güçler ve emperyalistlerin bir bölümü ile birleşerek siyasal bağımsızlık sınırında durmuş ve aşağıdan gelen tüm demokratik talep ve davranışları acımasızca ezerek, siyasal tekelini kurmuştur.

Devrimin biçimi

Sömürge, yarı-sömürge (yeni sömürge) ülkelerde işçi sınıfı önderliğindeki yeni tipte demokratik devrimin kesin zaferi, nasıl bir iktidar biçimine yolaçacaktır?

"Devrimin birinci adımı ya da aşaması, kesinlikle, Çin burjuvazisinin diktatörlüğü altında kapitalist bir toplumun kurulması değildir ve olamaz da; devrimimiz, Çin proletaryasının önderliğinde, Çin'in bütün devrimci sınıflarının ortaklaşa diktatörlüğü altında, yeni demokratik toplumun kurulması ile sonuçlanacaktır. O zaman devrim, Çin'de sosyalist bir toplumun kurulacağı ikinci aşamaya doğru ilerletilecektir." (37)

Önceden görüldüğü gibi, *İki Taktik*'te ileri sürülen muhtemel sonuçlar ile Çin gibi geri bir ülkede dahi ortaya çıkacak olan sonuçlar; temelden farklıdır. Yeni değişiklik yüzünden hem iktisadi hem de siyasal olarak daha gelişkin olanın lehine değil de, daha geri bir konumda olanın lehine sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Birinci olarak; proletaryanın önderliğinde Çin demokratik devriminin kesin zaferiyle oluşacak toplum, burjuvazinin egemenliği altında bir kapitalist toplum (hızla kapitalist ilişkilerin geliştiği bir toplum) olmayacaktır. Eski tipte burjuva demokratik devrimin aksine, yeni tipte demokratik devrim; anti-kapitalist bir öze sahiptir.

İkinci olarak; bu devrimden kesintisizce sosyalizme geçmek hedefleniyorsa, işçi sınıfı önderliği hiçbir sınıfla paylaşamaz. Bu önderlik, bazılarının iddia ettiği gibi ideolojik önderlikle de

sınırlandırılmaz. Bu devrimden sosyalizme kesintisizce geçişin yegane güvencesi, bu devrime, işçi sınıfının hem ideolojik, hem örgütsel ve hem de siyasal olarak önderlik etmesiyle sağlanabilir.

Yeni demokratik cumhuriyet; ne klasik burjuva diktatörlüğüne, (ve onun siyasal biçimlerinden birine), bundan çok önemli farklılıklar gösterse de, ne işçilerin-köylülerin devrimci demokratik diktatörlüğüne, ne de proletarya diktatörlüğüne benzeyecektir. Bu; proletarya diktatörlüğünün özgül biçimi dediğimiz proletarya diktatörlüğü öncesi bir biçim olacaktır. Bu iktidara, bu özgül karakteri veren şey; iktidarın yönetici sınıfının işçi sınıfı olmasıdır. Bu devrimde, önderliği paylaşmayan işçi sınıfı, iktidarı paylaşırken yöneticiliği de elinde tutmak zorundadır.

Böyle bir devletin rejimi, işçi sınıfı yönetiminde ve işçi sınıfının devrimdeki müttefiklerinin birliğine dayanan demokratik halk diktatörlüğüdür. İşçi sınıfının önderliği ve yöneticiliği altında, demokratik merkezîyetçiliğe dayalı bir diktatörlük. Mao, Çin'de bu ilişkiyi şöyle tanımlar: "Devletimiz, rejimi, işçi sınıfı yönetiminde ve köylü-işçi birliği esasına göre kurulmuş bir halk diktatörlüğü olarak anlar." (38)

Çin gibi nüfusun yüzde 80-90'nını köylülerin oluşturduğu, toprak devriminin, demokratik devrimin özlerinden birisi olduğu yarı-feodal bir ülkede başka bir ittifak biçimi mümkün değildi. Yeni tipte demokratik devrim sürecini tamamlamamış ülkelerin hepsinde bu diktatörlüğün biçimi ve biçimleniş bir ve aynı olmayacaktır. Proletarya diktatörlüğünün dahi, ülkelerin tarihsel, toplumsal, kuramsal, kültürel farklılıklarından doğrudan etkilenmeden tek bir biçim altında kendini varedebileceğini ileri sürmek budalalık iken, özde toplumsal ve siyasal koşulların geriliğinin bir sonucu olan bu geçiş iktidarının ülkeden ülkeye çok daha büyük farklılıklar göstermesini reddetmek körlük olur. Bu devlet

biçimi, yarı-feodal bir karaktere özgü olmadığı gibi, onunla da sınırlı değildir. Şu ya da bu farklılıklarla, tüm sömürge, yarı-sömürge ülkelerin geçmek zorunda olduğu bir biçimdir.

"Öyleyse bu süre zarfında bütün sömürge ve yarı-sömürge ülkelerde üçüncü bir devlet biçimi, yani yeni demokratik cumhuriyet kabul edilmelidir. Bu biçim, belli bir tarihi dönem için gereklidir ve bu yüzden bir geçiş biçimidir; ama gene de zorunlu bir biçimdir ve bundan vazgeçilemez." (39)

Bu gerçeğin bilinmesine rağmen halen kimileri, bu devlet biçimini Mao'nun Çin'in yarı-feodal yapısına dayandığını, bu biçimin yarı-feodal özellik taşımayan ülkelerde geçerli olmadığını ileri sürebiliyor. Oysa durum doğrudan sömürge, yarı-sömürge(yeni sömürge)lik olgusundan, bu ilişkinin belirleyici kutbunu oluşturan emperyalizmden kaynaklanmaktadır.

Bu devrimin kesin zaferi ile kesintisizce sosyalizme geçiş, Lenin'in *İki Taktik*'te önerdiği geçişten kesinlikle farklıdır. Buradaki siyasal demokrasi, sınıf mücadelesinin keskinleşerek sosyalist devrim için zora dayalı bir devrimin aracı değil, iktidarın yönetici sınıfının elinde sosyalizmi doğrudan kurmanın bir aracı olacaktır. O günkü Rus gerçeğinin özlü bir çözümlemesi olan *İki Taktik*'in formülasyonları ile yeni tipte demokratik devrimleri izah etmeye çalışınlar; iki devrim arasındaki özsel farkı anlamayanlardır.

Bu yanlış bize daha çok siyasal demokrasinin kapsamı içindeki devrimci demokratik muhtevalı talepleri, siyasal iktidarın fethi sorunuyla karşı karşıya kalmak biçiminde tezahür ediyor. Ücretli emeğin, özel mülkiyete karşı mücadelesinin belli başlı aşamaları vardır. Bu aşamalar arasındaki tarihsel ve mantıksal farkı belirlemek ve buna uygun politikalar üretmek, devrimci sosyalistlerin taktiklerinin özünü oluşturur. Yeni tipte demokratik devrim ile sosyalist devrimi bu açıdan ayıran en temel fark; siyasal demokrasinin

POLEMİK

SEÇENEK'İN ELEŞTİRİSİNDE TUTARSIZLIK

Kaypakkaya'nın parti anlayışı

tam bir gerçekleştirimi; devrime bağlıken, ikincisinde devrimin zaferi için geniş emekçi yığınların bu mücadeleye çekilmesine hizmet eden talepler durumundadır.

"Proletarya, demokrasi aracılığı ile, yani demokrasiyi tam uygulayarak ve savaşının her adımını, en karalı bir biçimde formüle edilmiş demokratik isteklerle ilişkilendirerek zafer kazanabilir. Böyle yapmaksızın başaramaz." (40)

Geniş tarihi ölçek içerisinde belirleyici olan yığınların devrimci mücadelesi ise ve işçi sınıfının kurtuluşu kendi eseri olacağı; işçi sınıfı, bu alanın içinde en önde zorundadır. İşçi sınıfının en ileri unsurlarını ideolojik olarak kazanmadan yığınların bilinç ve örgütlülük düzeyini yükseltmeden, işçi sınıfını açık sınıf mücadelesi yoluyla burjuvazinin tümüne karşı hazırlamadan sosyalist bir devrim hayaldir. Lenin, "kim sosyalizme siyasal demokrasi dışından, başka bir yoldan varmak istiyorsa, kaçınılmaz olarak, hem ekonomik hem de siyasal anlamda saçma gerici sonuçlara varır" (41) derken, kastettiği budur. Siyasal demokrasinin sınıf mücadelesini daha açık ve daha doğrudan bir hale getirdiği ne kadar doğruysa, işçi sınıfının ve emekçi yığınların ufkunu, bununla sınırlamak da bir o kadar yanlıştır.

Genel olarak, işçi sınıfı en yalın haliyle bir sınıf hareketi olarak kendini ortaya koyması, burjuvazinin en ileri bölüntüsünün siyasal iktidarı ele geçirip devleti kendi gereksinimleri için bütünü ile dönüştürmeleriyle doğrudan bağlantılıdır. Çağımızda artık, devrimci demokratik muhtevalı talepleri ve bunun gerçekleşmesini böyle bir iktidar koşullarına hapsedmek cinayettir. Ülke gerçekliğini bir tarafa bırakarak, bir devrimin kapsamını oluşturan, bütün bu talepleri sosyalist devrim için, basit bir prelüt saymak da en iyimser ifadeyle devrimden yüz çevirmek olur.

NÖT: Sonraki sayıda, yeni tipte demokratik devrim ile geç kalmış Rus burjuva demokratik devriminin karşılıklı konumlanışını kısaca özetleyip; Türkiye'de demokratik devrim sürecini tahlil edeceğiz.

Mao düşmanlığı, öyle bir noktaya ulaştı ki, Mao'nun olmadığı bir çorbaya kaşık sallamak olanak dışı kalıyor. Ona eleştiri adına söylenenler, gerçekte karalamalar üzerine oturmaktadır. Mao mu, yoksa *Seçenek* çevresi mi? Kim, kimin yakasını bırakmıyor?

Nesimi ŞAHAN

Seçenek, akşam sabah Mao'ya dua etmelidir. Yanlış denilen herhangi bir görüşün kaynağını göstermek, *Seçenek* için çok kolaydır. Çünkü, dünyanın Çin adlı ülkesinde, Mao adında biri var. Yani, "bütün kötülüklerin kaynağı ve başımıza olmadık belalar" açan adam! Bu durumda olumlu olumsuz, ama yanlış gördüğümüz düşüncelerin kaynağı olarak "Şeytan"ı göstermenin hiçbir mahsuru yoktur.

Mao düşmanlığının boyutu

Mao düşmanlığı, öyle bir noktaya ulaştı ki, Mao'nun olmadığı bir çorbaya kaşık sallamak olanak dışı kalıyor. Ona eleştiri adına söylenenler, gerçekte karalamalar üzerine oturmaktadır. Mao mu, yoksa *Seçenek* çevresi mi? Kim, kimin yakasını bırakmıyor? Sorunun yanıtını, kendilerine bırakmak en iyisi. Ancak görünen odur ki, Mao korkusu bu çevreyi öylesine korkutmuş ki; sokakta her gördüğünü polis sanıp köşe bucak kaçan tiplere benziyorlar. Böyle bir tutumla, Mao ve ÇKP'nin teori ve pratiğinin sağlıklı biçimde değerlendirilmesi, doğal olarak olanaksızdır.

Seçenek, Kaypakkaya'nın parti anlayışını eleştirirken elleri titre-

mekte ve birçok şeyi birbirine karıştırmaktadır. Belki de bu, yine Mao'nun etkisidir! Bir yandan, İ. Kaypakkaya'nın leninist parti anlayışını doğru kavradığını söylerken, diğer yandan, "leninist anlayışı kavrayamadı" demektedir. Yani, komünist parti sorununu esasta doğru kavradı, ama leninist anlayışı kavrayamadı! *Seçenek*, bir türlü "ne şiş yansın ne kebab" mantığından vazgeçemiyor. Mao acımasız bir saldırıyla karşı karşıya kalıyor. Ancak, bunu yapan aynı *Seçenek*, Kaypakkaya'ya gelince, kollama ve korumacı bir tutumla karşımıza çıkabiliyor.

Kaypakkaya'nın Maoculuğu "kötü"

İ. Kaypakkaya'yı eleştirilerinde, *Seçenek*'in belirgin tavırlarından biri şu: Ah bir de Mao'dan etkilenmeseydi, tam leninist olacaktı. Ama Mao'dan etkilendi. Maocu oldu! Kaypakkaya'nın Maoculuğu, gerçekten bu arkadaşları kötü durumlara düşürüyor. Çünkü Kaypakkaya'nın ideolojik, teorik, örgütsel yaklaşımlarında, Maoculuğun bulunmadığı bir bölüm göstermek çok zordur. Dolayısıyla, onun görüşlerinde Maocu olan yanları ayıklamaya çalışmak, iğne ile kuyu kazmanın da ötesinde bir şeydir. Böyle olduğu içindir ki on yılı aşkındır ayıklaya ayıklaya bit-

rilemiyor.

Eleştiri noktamızı somutla-
yalım. Öncelikle, Seçenek'in Kay-
pakkaya'yı olumladığı noktalara
bakalım.

"İ. Kaypakkaya, proletarya par-
tisi ve temel özelliklerini doğru
kavramış; oportünizm ve revizyo-
nizmden arınmış, hizipçiliğin
varlığıyla bağdaşmayan marksist-
leninist teoriyle silahlanmış,
demokratik merkezîyetçilik ilke-
sine göre işleyen leninist parti
öğretisini savundu.

"Komünist partisinin, işçi
sınıfının öncü müfrezesi, işçi
sınıfının partisi olduğunu, köylü
partisi asla olmadığını; işçi ve
köylü adlandırmasıyla komünist
partinin tarif edilemeyeceğini, işçi-
köylü partisi fikrinin proletarya-
nın bilincini bulandırma oldu-
ğunu söylemiştir, açık ve netür bu
nokta." (1)

Görüldüğü gibi, İ. Kaypak-
kaya'nın parti sorununu ileri bir
düzeyde kavradığı söylenmektedir.
Şimdi de Seçenek'in, önce "doğru"
dediğini, sonra kendi kendisini
yalanlayarak nasıl reddettiğine
bakalım.

"Halk savaşı stratejisinde, ordu
gibi parti de esas olarak kırlarda,
köylülerin silahlı mücadelesi içinde
olacaktır.

Maocu halk savaşı stratejisini
savunmanın vardırıldığı bu nokta,
Kaypakkaya'yı parti konusunda,
Maocu yönde sapmaya götürdü..."
(2)

Kaypakkaya'nın, -Maoculuğun
etkisiyle- girdiği bu "sapmaya"
dikkat edelim. Ki, bu "sapma"nın,
"temel özelliklerini doğru kavra-
mış" belirlemesini, nasıl tersine
çevirdiğini göreceğiz.

"Ancak, bunların yanında,
Maoculuğun güçlü etkileri nede-
niyle, proletarya partisinin ülkemiz
kırlarında, kırsal alanı esas alan bir
çalışma içinde ve silahlı mücadele
sürecinde oluşturulacağı sonucuna
gitti. Komünist partisinin, işçi sınıfı
hareketiyle komünist hareketin
birliği olduğu şeklindeki leninist
anlayışı kavrayamadı." (3)

Bunun üzerinde durmadan önce,
Mao'ya ilişkin bir-iki noktayı

anımsatalım.

Leninist anlayışı ve Mao

Mao, leninist parti anlayışının
dışında bir anlayış ortaya koymu-
yor. Leninist parti anlayışını,
bütünlüğü içinde ve kendi dene-
yimleriyle zenginleştirip, geliştiri-
yor. Mao'nun parti konusunda yan-
lışları varsa, söylediği ile uygula-
maları bütünlüğü içinde ortaya
konulmalıdır. Mao'nun söylediğini
eksik ve yanlış kavrayarak;
kendi açısından sonuçlar çıkaran
biri ya da birilerinden hareketle,
Mao'yu yargılamaya kalkmak tek
kelimeyle gülünçtür.

Seçenek, ne söyleyeceğinin
şaşkınlığını yaşıyor olmalıdır. Eğer,
leninist parti anlayışı, "işçi sınıfı"
ve "komünist hareketin birliği"
üzerine oturuyor ise; Kaypakkaya
da bunu, tersten kavramışsa, bu
demektir ki onun parti anlayışı
anti-leninisttir. Bazı doğrulardan
sözetmiş olabilir, ancak Kaypak-
kaya'nın düşüncesine damgasını
vuran, leninist parti anlayışı
değildir! Meram bu, neden açıkça
söylenmez ki?

Esas çalışma alanı kırlar, parti-
nin silahlı mücadele içerisinde
inşası vs. Dahası da var; onu da
biz söyleyelim.

"Devrimin temel gücünün köy-
lüler olduğu yarı-sömürge yarı-
feodal ülkelerde, proletarya parti-
sinde kaçınılmaz olarak çoğunluğu
teşkil ederler. Bunu reddetmek,
gerçekte devrimin temel gücünün
köylüler olduğunu reddetmektir."
(4)

Leninist parti anlayışı; devri-
min temel gücünün köylülük
olmasını, kırsal kesimin çalışmada
esas alınmasını, parti inşasının
silahlı mücadele içerisinde
gerçekleşeceğini ve partinin üye
bileşiminde köylü kesiminden
gelenlerin çoğunlukta olacağı vs.
saptamalarına her koşulda karşı
ise, Kaypakkaya'nın parti anlayışı
anti-leninisttir. Bunun lami-cimi
olmaz!

Seçenek, "mirasa sahip"
çıktıyorum diyerek, böylesi
ızdıraplara girmemeli ve bundan

kurtulmalıdır. Parti sorununu meka-
nik olarak ele alan Seçenek, her
ülkenin ekonomik ve sosyal durumu
gibi olguları kabul etmiyor. Esas
çalışma alanı kırlar, partinin
inşasının silahlı mücadele içinde
gerçekleşeceği saptamasını görür
görmez, ayağa fırlayıp; "işçi sınıfı
hareketi ile komünist hareketin bir-
liği"nin gerçekleşmeyeceği gibi bir
sonuca varıyor. Oysa sorun, yapı-
lan tespitlerin nesnelliği ifade edip
etmediğidir. Çünkü partinin
çalışma alanları ve inşa süreci
ülkenin ekonomik ve sosyal durumu
ile içinde bulunduğu koşullarla ilgili
bir olaydır.

Seçenek, İbrahim Kaypakkaya'yı
çelişkiden arındırmıyor, tersine
anlaşılmaz hale sokuyor. Kaypak-
kaya, partinin nasıl inşa edileceği
sorusuna verdiği yanıt; Türkiye ve
Medya'nın sosyo-ekonomik tahlili-
nin bir sonucudur ve partiyi de
mücadelenin canlı bir organizması
olarak düşünmektedir. Şöyle
söylemektedir:

"Demokratik halk devrimin
özü toprak devrimidir. Toprak dev-
rimi, proletaryanın önderliğinde
halk savaşı yoluyla başarıya ulaşır.
Halk savaşı, özünde bir köylü
savaşıdır. Proletarya partisi, yoksul
ve orta köylülere dayanarak köylük
bölgelerde silahlı mücadeleye
girişmeli, buralarda kurtarılmış
alanlar yaratmalı, bu kurtarılmış
alanları uzun süreli savaş içinde
genişleterek buralardan büyük
şehirler kuşatılmalıdır ve en
sonunda büyük şehirleri de zaptet-
mek suretiyle ülke çapında siyasi
iktidarı ele geçirmelidir. Proletarya
partisi ve halk ordusu bu uzun
süreli savaş içinde adım adım inşa
edilmelidir." (5)

Parti denilen aracın özgülde
nasıl bir gelişme seyir izleyeceği
bir sonuçtur. Sonucun nedeni ise
ülkenin içinde bulunduğu durum,
devrimin niteliği, görevleri vs.dir.
Yaptığımız alıntıda açıkça
görüleceği gibi Kaypakkaya, teo-
rik tespitleri ve bunun uygulayıcısı
olan partinin işlevini doğru
kavlıyor. Kaypakkaya'nın durum
değerlendirmesi, devrimin niteliği
ve görevleri, devrimin yolu vb.

MART'TAN KISA KISA

MEMUR EYLEMLERİ SÜRÜYOR

Gerçek demokrasiyi biz kuracağız

Kapıkulu olmayı kabul etmiyorsak, insanca yaşamak, insanca çalışmak istiyorsak, açlık, baskı ve zulüm istemiyorsak, sendikalarımıza sahip çıkalım

partinin nasıl bir süreçten geçerek inşa edileceği bir bütünlüktür. Örneğin partinin bileşiminde, çoğunluğunun yoksul ve orta halli köylülerin oluşturacağını söylemesi, partinin yanlış kavrayışının bir sonucu mu? Hayır! Türkiye ve Medya'nın ekonomik ve sosyal yapısına ilişkin değerlendirmesinin bir sonucudur. Eğer Kaypak-kaya'nın, Türkiye ve Medya tahlili doğru olsaydı, partiye üye olacaklar için de proletaryaya ne kadar öncelik tanımaya yönelik çaba serfetsek de parti bileşiminde önemli bir değişiklik olmayacak. Zira sınıfın parti içindeki niceliksel yeri, bir yönüyle emek cephesindeki oranıyla ilgilidir. Şüphesiz ki proletaryanın diğer emekçiler içerisinde sayısal durumunun ötesinde proletarya partisinin örgütlenmesinde özel bir öneme sahip ve örgütlenmemizde başta dikkat edeceğimiz husustur. Kaypak-kaya da proletarya içinde örgütlenmenin özel bir öneme sahip olduğu net olarak görülür.

Seçenek'in tutarsızlığı, İbrahim Kaypak-kaya'nın tutarlılığıdır. Kaypak-kaya'nın siyasi tespitlerinin bütünlüğü içinde devrime önderlik yapmanın bir aracı olarak partiyi düşünür ve ele alır. Seçenek ise, ülke tahlilinin bütünlüğünden koparıp, leninist parti anlayışının merkezine "esas çalışma alanları"nı oturtmakta ve bundan hareketle Kaypak-kaya'nın, leninist parti anlayışını kavrayamadığı sonucuna varıyor. Materyalist anlayıştan uzak, toplumsal yapı içinde emekçilerin durumunun dışında bir parti düşünüyor. Kaypak-kaya, Türkiye tahlili (genel çerçevede Medya'yı da dahil ediyor) değiştirildiği an, Seçenek'in parti konusunda Kaypak-kaya'ya getirdiği eleştirilerin ayakları da tamamen yerden kesilmektedir.

Yanlışın kaynağı başka

Seçenek'in eleştirisinin kaynağı leninist parti anlayışı değildir, E. Hoca'nın, Mao'ya ve ÇKP'ye yönelik eleştirisinin Kaypak-kaya

27 Mart 1991 tarihinde 2000 kadar memur, İstanbul Belediye Sarayı önünde toplanıyor; "sendika hakkımız söke söke alırız", "örgütlenme hakkımız engellenemez" sloganlarıyla yürüyüşe geçiyor. Yürüyüş, "demokratik Türkiye'nin "demokratik polisleri"nce joplarla engelleniyor, kalabalığı savunmasız yakalayan polis 6 memuru engelleniyordu. Memurlar joplara karşı direnirken binada bulunan memurlar da saksılarla çarpışan arkadaşlarına destek veriyordu. "Sendikal mücadeleimiz engellenemez", "baskılar bizleri yıldırılmaz", "mühürleri sökeceğiz" sloganları, Belediye Sarayı'nın duvarlarında yankılanırken, memur mücadelesinin

katlanarak yükseleceğini müjdeliyor.

Çapa Tıp Fakültesi sağlık emekçilerinin yürüyüşü.

(Fotoğraf: Komün)

somutunda devamından ibarettir. Leninist parti anlayış bütünlüğünden koparıp kabalaştırarak proletaryanın temel güç olup olmamasına, kırların esas alınmasını da proletaryayla bütünleştiremeyeceğine indirgeyen anti-diyalektiktir. Sorunu ülke gerçeğinden hareketle sosyalizm, komünizm perspektifiyle ele almayı bir yana bırakan Seçenek, bu biçimci yaklaşımın doğal sonucu olarak, "nicelik her şeydir, niteliğin önemi yoktur" sonucuna varıp konaklıyor.

DIPNOTLAR

1-Seçenek, sayı: 4, s: 31-32

2-Agy. s: 31

3-Agy. S: 32

4-İ. Kaypak-kaya, Seçme Yazılar, s:

400

5-Agk. s: 269

28 Mart 1991'de de Tüm Sağlık-Sen ve Sağlık-Sen tarafından, 27 Mart'ta yapılan saldırı kınanıyor, baskıların örgütlenme çabalarını engelliyemeyeceği bir yürüyüş ve basın açıklaması ile diktatörlüğe iletiliyordu.

Çapa Tıp Fakültesi'nde sağlık emekçilerinin, "baskılar bizleri yıldırılmaz", "sendika hakkımızı söke söke alırız", "demokratik Türkiye'yi biz kuracağız", "mühürü sökeceğiz" vb. sloganlar ile tamamlanan yürüyüşün bitişinde, mühürlü bir kapının temsili maketi yakılıyordu. Dağıtılan bildiride; "bir yandan demokrasi havariliğine soyunan siyasi iktidar, diğer yandan, kendi yasalarını da çiğneyerek, kendini yargının üzerinde görerek sendikalarımızın kapısına mühür vurdu. Kapıkulu olmayı kabul etmiyorsak, insanca yaşamak, insanca çalışmak istiyorsak, açlık, baskı ve zulüm istemiyorsak, sendikalarımıza sahip çıkalım" dendi.

Nispeten olumlu bir rol

II. hamlenin esas hattının marksist-leninist olduğunu göstermekte. Ama onun durum değerlendirmesi, taktik çizgi, örgütlenme ve çalışma tarzına bakış gibi, birçok konuda hataları da sözkonusudur. II. hamlenin politik çizgideki hatalarını acımasızca ortaya koyarken, ideolojik alanda Partinin marksist-leninist zeminde yeniden ayakları üzerine dikilmesinde oynadığı ve onun asıl yönünü oluşturan olumlu özelliğine de gereken değeri vermek şarttır.

İsmail ONUR

Arnavutluk Emek Partisi'nin (AEP'nin) Mao'yu, onun marksizm-leninizme katkılarını reddetmesi, başta parti önderlik kademesinde olmak üzere, saflarımızda ciddi kayışlar ve kafa karışıklığı yarattı. Esas halde olmasa da, bu kayışların öncülleri, I. hamle döneminde mevcuttu. O dönem, partiyeye damgasını vurmayan bu hatalar, zamanda giderek büyüdü. Parti, neredeyse bir yol ayrımına geldi. Ya marksizm-leninizmin Mao ile ulaştığı seviye savunulacak, ya da ortayolcu-merkezci güzergah derinleştirilerek, anti marksist-leninist bir yola girilecekti. II. hamle, böyle bir konjonktürde yapıldı. Bu atmosfer ve önemine geçmeden, I. hamle dönemindeki bazı problemlere kısaca işaret edelim. Sonraki gelişmelerin kavranması açısından gerekli bu.

Enternasyonal boyutta tavır

I. hamle, genel olarak olumlu bir rol oynadı. Partinin, marksist-leninist bir güzergahta tutulmasında büyük işlev gördü. Öte yandan, kuruluş döneminin hatalarına işaret

eden özeleştirisinde, diğerlerinin yanı sıra, enternasyonalizm sorununda da hatalı eleştiride bulundu.

"Proletarya enternasyonalizminin görevlerini doğru olarak kavrayıp yerine getirmemek, uluslararası alanda kendini marksist-leninist parti olarak tanıtan TİİKP'nin teşhir ve tecrit meselesini küçümsemek, marksist-leninist partilerle ilişki kurma, onları destekleme, onlardan destek isteme meselesini küçümsemek.

"Partimiz uluslararası komünist hareket içinde, oportünizme karşı mücadelede üzerine düşen görevleri tam olarak yerine getirmemiştir.

"... Biz Türkiye devrimi için mücadele ediyoruz. Bizim proleter dünya devrimine katkımız budur şeklindeki bir düşünce pratiğe yansımıştır."

Özeleştiride, bu hatalardan dolayı partinin milliyetçilikten etkilendiği söylenmekteydi. Bu eleştiri haksızdı. Proletarya enternasyonalizmi, her ülkede aynı içeriğe sahiptir. Ancak, her dönemin somut koşullarına göre, çeşitli biçimler alabilir. Nihai amaca yönelik olan yürüyüşte, içinde bulunulan kesitin ortaya çıkardığı somut görevlere göre biçimlenir. Kuşkusuz, özü

değişmez. Bu evrensel öz unutulur da biçim buna tabi kılınmazsa, milliyetçi sapmaya düşülür.

Proletarya partisi, her halkadaki veya dünyanın şu veya bu konjonktüründeki objektif ve subjektif koşulların tahlillerinden yola çıkarak, nasıl bir biçim alması gerektiğini saptar. Genel görevlerin yanı sıra onlarla baği içerisinde, özel görevlerini de belirlemelidir. Çünkü, içeriğine göre değil ama, biçimine göre proletaryanın burjuvaziye karşı mücadelesi her bir konjonktür ve parçada özgül biçim alır. Halklar, ülkeler, uluslararası farklılık sözkonusu. Bu farklılıklar, ortak amaç doğrultusunda, proleter dünya devrim mücadelesinin değişik koşullarda farklı biçimleri gerektirir. Dünya çapındaki örgütlenmenin yanı sıra, proletaryanın bulunduğu her ülkedeki örgütlenmesi zorunluluğuna da söz konusu farklılıklar yolaçmaktadır. Emperyalist zinciri, bulundukları halkada koparma görevi, proleter dünya devrim seyrinin çağımızda dayattığı bir gerçektir. Proletarya, "benim ülkem" yaklaşımı ile değil, dünya devriminin hazırlanması ve ilerletilmesinde "benim katkım" yaklaşımıyla ele alır. Bu yaklaşım zincirin en zayıf halkalarda

koparılacağı gerçeğini reddetmez, gerekli kılar. Dünya proleter devrimine gerekli katkıyı sağlarken, diğer yandan da ortak amaçlar için, dünyanın değişik parçalarında sürdürülen kavganın her yönlü desteklenmesinde de titiz olmak zorundadır. Bulunduğu parçadaki kavgasını dünya mücadelenin çıkarlarına tabi kılmak, bütünü çıkarlarını esas almak, bununla çatıştığı zaman, parçanın çıkarlarını feda etmek zorundadır. Peki, öncü kuruluş döneminde bu genel çizgi ile ters olan bazı tutumlar mı göstermiştir? Bizce hayır.

Dünya proleteryanının bir parçası olarak Türkiye'de proleterya ilk kez Ekim Devrimi'nin tayin edici etkisiyle Mustafa Suphi TKP ile sahneye çıktı. Kuruluştan kısa süre sonra esas olarak Kemalist hareketin değerlendirilmesi konusundaki hataları ve buna yol açan uyanıksızlığı yüzünden ağır darbelerle yenilen TKP'de yönetimine Şefik Hüsnü ve ekibi geldi. Bu ekibin çizgisi hataları aşmanın değil, sistemleştirme ve revizyonizmi oturtmayı ifade etti. Sonrası TKP'nin gidişi daha da kötüleşti. Rusya'nın emperyalist ülke haline gelmesinden sonra devrimci olan her yanını yitirdi. Suphi'den sonra, marksist-leninistlerin en baş görevi proleterya enternasyonalisti olmanın *mihenk taşı* proteryanın marksist-leninist partisinin yaratılması idi. Uluslararası proleterya ve onun dünya çapında ki sınıfsız toplum mücadelesine yapılacak en büyük katkı buydu.

M. Suphi sonrası, Türkiye proleteryanının ve bir kolu olduğu, dünya proleteryanının, Türkiye parçasında 50 yıldır müfrezeyle sahip olmaması durumuna son veren Kaypakkaya önderliğindeki öncünün kuruluşu büyük tarihsel, ideolojik öneme sahiptir. Bu öncü, genelde marksizm-leninizmin, özel olarak da Mao'nun katkılarıyla ulaşmış olduğu seviyenin ve bu seviyenin Proleter Kültür Devrimi derslerinin *esas anlamda rol oynadığı bir kuruluş olarak* gündeme geldi. O dönemler, tüm proleteryanın en güçlü enternasyo-

nal bağı olan ideolojik birliğinin somut anlamı; her türden revizyonizm ve oportünizme karşı, marksizm-leninizmin nitel seviyede geliştirilmesini ifade eden Büyük Proleter Kültür Devrimi'nin dersleriyle gerçek anlamda silahlanma idi. Kaypakkaya önderliğindeki öncü böyleydi. Böyle bir öncünün yaratılması, enternasyonalizmin lafta değil, pratik olarak da savunulduğu ve gereklerinin yerine getirildiğinin kanıtıdır. Sorunun özü görülmeyip, o dönem komünist partileriyle ne kadar ilişki kurulup kurulmadığına bakılarak hüküm verilmesi yanlıştır. Kaldı ki ilişki kurmaya karşı olan bir tavır alış da sözkonusu değildi. Zira kuruluş sürecinin çok yönlü zorlukları hesaba katılırsa, bu kolayca görülecektir.

AEP'e tavır, Mao'yu savunma

Mao'nun katkılarıyla silahlanmış bir güzergahta yürümek ne demek? Bu yürüyüşün bir parçası olarak, genelde revizyonizme ve oportünizme, özelde Türkiye'de onun bir parçasını oluşturan TİİKP revizyonizmine ve diğer ekollere karşı, marksist-leninist bayrağı yükseklerde tutmak ne demektir? Kaypakkaya'nın TİİKP'ne karşı amansız eleştirisiyi uluslararası planda küçümsemek, basit bir coğrafya oyunu oynamak demektir.

I. hamle önderliğinin, AEP karşısında sarsılmasına şaşmamak gerekiyor. AEP, 1977 Temmuz tarihli *Devrimin Teori ve Pratiği* adlı makalesinde, doğrudan olmasa da ÇKP'yi *Üç Dünya Teorisi* bağınında eleştirmeye başladı. AEP, bu haliyle UKH içindeki yeni saflaşmada, etkili bir rol aldı. Ama AEP'in tavrı, yalnızca modern revizyonist *Üç Dünya Teorisi*'nin reddi ile sınırlı değildi. Bu tavır, gizli de olsa Mao'yu reddetmenin tohumlarını taşımaktaydı. Bu tavır Türkiye'deki öncünün 1978 Şubatı içinde yapılan I. hamlesinin desteğini kazandı.

I. hamlenin, *Üç Dünya Teo-*

risi'ni reddetmesi, tarihi öneme sahiptir. Bu tavrıyla, hatalarına rağmen, parti uluslararası çapta marksist-leninist saflarda yer aldı. I. hamle öncesi, bir bölgemiz (YD-FL) Almanya'daki GDS, WBK ile Avusturya'daki AMLP ile ilişki halindeydi. Bu ilişki, I. hamle sonrası geliştirilip 'kardeşlik' seviyesine çıktı.

Daha sonra AEP yönetiminin, suskunluğunu bozup, Mao'ya açık saldırıdığına, 1. önderliğin Enternasyonal Büro sorumlu kademesi, buna çanak tuttu. 1978 Aralık ile 1979 Şubat'ı arasında yurtdışında AEP'i destekleme kampanyaları düzenlendi. Kampanya, AEP'in saldırılarına ve böylece yurtdışı parti çevresinin kafasını bulandırmaya hizmet etti. Parti safalarında, bu kaçışa ciddi bir muhalefet sesi de yükselmedi.

I. hamlenin gerçekleşmesinden yaklaşık altı ay sonra, yani 1978 Ağustos'u öncesi toplanan Almanya Komünist Partisi/ Marksist-Leninist ise, Mao'ya azgın bir saldırı başlattı. Aslında AKP/ML, AEP'nin sesiydi. Öncünün o dönemdeki önderliği buna ciddi bir tavır almadı. Aksine Avusturya MLP ile yapılan ortak açıklamada, AEP saldırılarına karşı, merkezci bir pozisyona düşüldü. 1978 Ekim ayında, Tiran'da AEP'çi partilerin temsilcilerinden oluşan, "Bilimsel Konferans" yapıldı. Bu konferans, aynı zamanda Mao'nun reddiydi. Bunu takiben, E. Hoca'nın kötü ünlü *Emperyalizm ve Devrim* adlı kitabı yayınlandı. Bu saldırılar, o dönem Çin'de iktidarını pekiştiren Deng kliğinin saldırılarıyla elele yürüdü. Türkiye'deki öncü de bu tahribattan nasibini aldı. I. MK, 1979'daki 6. Toplantısı'nda AMLP ortak açıklamasıyla dile getirdi.

"Uluslararası marksist-leninist hareketin içinde bulunduğu bu günkü durum bizim partimiz içinde, bugün marksist-leninist hareketin temel sorunları haline gelen Mao-AEP, Stalin, 1957-60 Deklarasyonları, 1963 Polemikleri, Kültür Devrimi, ÇKP değerlendirmesi konularında tartışmanın acil bir

sorun olarak gündeme alınmasını...
çözülmesini gerektirmektedir." (I.
MK, 7. Toplantı Sonuçları)

Bu tutum, partinin marksist-leninist çizginin ideolojik açıdan ve esasta askıya alınmasının bir kanıtıydı. Öyleki Mao-AEP çatışması, 1957-60 Çinli marksist-leninistleri ile Sovyet revizyonistleri (dahası UKH'in) referans noktası olan 1963 Polemikleri ve marksizm-leninizmin nitel gelişmesinin pratiği olan BPKD noktalarında tavır takınılamamakta.

Bu kafa karışıklığına, 1979 Kasım'ında FÜ karşı çıktı. Yayınladıkları mektupla, önderlik içinde mücadeleyi kızıştırdılar. Bu mektup, önderlik içinde yalpalaayan kesimin marksist-leninist safta yer almasını sağladı.

Ve önderlik çoğunluğu, AEP'in Mao'ya yönelttiği eleştirileri red etti. AEP'i eleştiren broşürü yayınladı. Bu tavır parti saflarında, oportünizme karşı mücadelede coşku yeşertti. Önderliğin hatalarının gerçek nedenlerine inmesi de sözkonusu tavır, merkezci kliği sarstı. Bu sarsıntıya, önceki tutumun gerçek temsilcisi YD ve yandaşı GDS, AMLP, WBK direndi!

YD Bölgesinin revizyonist çizgisi

Revizyonist çizginin hakim olduğu YD Bölgesi ile kafadarları AMLP, WBK, GDS grupları öncünün 8. Toplantısı'nda alınan "AEP'nin revizyonist parti olduğu" kararının geri çekilmesini istediler. 9. Toplantı, bu isteği reddetti. 8. Toplantı'nın kararını sürdürdü. Ancak tüm bu olumluluklara işaret ederken, sorunun özünün yine de yeterince bilince çıkarılmadığının altını çizmek istiyoruz. O dönem yapılan özeleştiride hatanın nedeni olarak, "tecrübesizlik, gerilik ve AEP'nin geçmiş tarihi, marksist-leninist yapısına duyulan saf güven" gösterilmektedir. Oysa sorunun temelinde, marksizm-leninizmden sapma yatmaktaydı.

Bu dönemlerde önderlik, fonksiyonunu yitirmiş, öncü saflarında çoğunluğun güven duymadığı bir

kademe haline gelmişti. Diğer faaliyetler gibi enternasyonal faaliyet de kendiliğindenci bir hal aldı. Bilindiği gibi bu kesitte (1980 sonbaharı) uluslararası planda "Marksizm-leninizm-Mao Düşüncesi"ni savunan güçler, enternasyonal bir konferans gerçekleştirdiler. Konferans sonrası yayınlanan, 'ortak açıklama' ile marksist-leninist güçler, her türden modern-revizyonizme karşı, - o koşullar açısından değerlendirildiğinde-tarihsel önemi büyük olan ileri mesafelere ulaştılar.

Çin'de devlet ve parti iktidarının kapitalist yolcular tarafından gasp edilmesi ve ardından AEP'nin ihaneti, UKH'de derin bir krize yolaçmıştı. Bir avuç marksist-

II. hamle, 12 Eylül askeri faşist diktatörlüğünün azgın saldırılarının yoğun olarak sürdüğü, devrimci durumun gerilediği, devrimci dalganın düştüğü, devrimci hareketin ciddi darbeler yediği, yenildiği bir dönemde gerçekleştirildi. 1981 Şubatında gerçekleştirilen II. hamle döneminin UKH durumuna, kısaca işaret etmiştik. Yine bu durumun öncü saflarında yarattığı, tahribatı da kısaca ortaya koymuştuk. Dünya ve ülkenin tüm bu atmosferi dikkate alınmadan, II. hamlenin doğru değerlendirilmesi olası değildir.

Parti, II. hamlenin gündeme geldiği ortamda, ciddi bir yol

TIKKO GERİLLALARI:II. hamle, mücadele biçimleri konusunda doğru bir çiz-

leninistin cereyana göğüs gererek ileri atılmalarının bir adımı olan, 1980 Sonbahar Konferansı'na parti temsilci gönderdi. YD çizgisinin savunucusu olan temsilciye haklı olarak, yetki verilmedi. Zira sözkonusu konferansta görüldü ki temsilci, öncüyü değil kendi çizgisini temsil etti.

II. hamle dönemi

ayrımındaydı. Ya marksist-leninist yolda yürünecek, ya da revizyonist güzergaha girecekti. Konferans'ın gündemine alınan konular, yaşamsal önemdiydi. Konferans;

a-Mao klasik mi?

b-Sosyalizm.

c-Stalin.

d-Demokratik halk devrimi, demokratik halk iktidarı...

Bu gibi temel sorunları da,

diğer sorunların yanısıra gündemine aldı. Revizyonist-troçkist kırması çizgi, Mao-sosyalizm gibi sorunların, daha doğrusu parti azami programının askıya alınmasını savunuyordu. Bu, marksizm-leninizmi askıya almak, partiyi askıda sallanan bir cesede dönüştürmektir.

Bu dönüm noktasını gerçekleştiren II. hamle;

a-AEP revizyonizminin Mao şahsında, marksizm-leninizme yönelttiği eleştirileri mahkum etti.

b-Anti marksist-leninist çizgi tarafından önerilen, ÇKP'nin modern-revizyonizmine karşı yürüttüğü mücadelenin belgeleri olan 1960-63 Polemikleri'nin ve Mao'nun, Stalin'e yönelttiği eleştirilerin askıya alınmasını reddetti.

Mao ve önderliğindeki ÇKP'nin, modern revizyonizme karşı sürdürdüğü mücadele, 1963'te *Uluslararası Komünist Hareketin Genel Çizgisi Üzerine Bir Öneri* adıyla (25 maddeli mektup) sistemli bir hat biçiminde, dünya komünist hareketine sunulmuştu. Bu hat, modern revizyonizmin kapsamlı olarak mahkum edilmesi ve SB'inde gündeme gelen burjuva darbenin, çok yönlü tahlilinde, dünya marksist-leninistlerine güçlü silahlar verdi. Söz konusu belgeler bugün de UKH için, temel düzeyde önem taşımaktadır. Öneri ve polemiklere sahip çıkmak, onları olduğu gibi ve kaba biçimde tekrar etmeyi gerektirmediği gibi, ikincil de olsa içinde bulunan hataları görmezden gelmeyi de gerektirmez.

c-II. hamle, modern revizyonizme karşı donanımlı bir marksist-leninist kuşak yetiştiren ve etkileriyle dünya çapında yeni bir devrimci kabarığa yolaçan, yeni komünist partilerin kuruluşuna kaynaklık eden, BPKD'ne sahip çıktı. Bu devrimle Çin'de restorasyon, bir on yıl için de olsa önleildi. Mao'nun söylediği gibi, eğer tekrar edilmezse, iktidara yine burjuvazi konacaktır. Bunun doğruluğu, yine bizzat Çin'de yaşanan restorasyonla kanıtlanmış bulunmaktadır. ÇKP 9. Kongresi'nde Mao şöyle

diyordu:

"Büyük zaferler kazandık. Ancak yenilen sınıf mücadele edecektir. Bu insanlar hala çevremizde ve bu sınıf hala mevcuttur. Dolayısı ile nihai zaferden söz edemeyiz. Uyanıklığımızı kaybetmemeliyiz."

II. hamle, BPKD bayrağına sarılmıştı. Sınıf mücadelesinde doğru bir rotada kalmak için bu geleneğin önemini görmeliyiz. Bu gün bu zemine basarak, UKH'nin önünde duran ciddi sorunları çözerek teoriyi ilerletmeliyiz.

d-II. hamle hataları tam bilince çıkaramamış olsa da, Partinin I. MK dönemindeki problemlerini açığa çıkarmada nispeten olumlu bir rol oynamıştır. II. hamle, programatik görüşleri tartışmayı gündemine almamış, bunun bir kongre sorunu olduğu düşüncesiyle hareket etmişti. O tarihsel kesitte bu konunun tartışılmasını bir yönüyle anlayabiliyorken; diğer taraftan, gerçekleştiren bir takım görüşlerimizin algılanmamış olmasının sonraki başarısızlıkta oynadığı ciddi rolün de altını çizmek istiyoruz.

Mücadele biçimleri

e)II. hamle mücadele biçimleri sorununda; mücadele biçimlerinin objektif olduğu, icat edilemeyeceği, koşullarda gündeme gelebilecek köklü değişikliklere bağlı olarak ikincil olan biçimlerin öne çıkabileceği, proletaryanın devrimi ilerlettiği oranda mücadelenin her tür biçimini kullanmakta ustalaşması, hareketi donuk gören ve dolayısıyla onu tek bir biçime bağlayan tek düzeliliği aşması gerektiğini belirterek, teorik alanda doğru bir karar aldı. Ancak, bu anlayış bilince çıkarılmış değildi. Dolayısıyla resmi bir karar almanın ötesinde, Partiye yön verme misyonunu oynayamadı. Türkiye ve Medya arasındaki derin iktisadi, siyasi, sosyal, ulusal farklılıklar II. hamle tarafından da kavranmadığı için, bunun mücadele biçimleri noktasında somutta nasıl yansıtacağı cevaplanamadı. İki ülke için, her bir somut dönemde ve her zamanki gibi, aynı mücadele

biçimleri, askeri strateji, çalışma tarzı ve örgütlenme biçimlerinin geçerli olduğu düşüncesiyle hareket edildi. Bu yanlıştı.

f- II. hamle, Türkiye- Medya somutu açısından değil, demokratik devrim ve demokratik halk iktidarı ve bu mücadelede sınıfların mevzilenişi sorularına teorik alanda ve genelde doğru yanıtlar verdi. (Bu konuda Partinin her iki alan için aynı başçelişki ve burdan kaynaklanan aynı görevlerle yüklü; daha doğrusu devrimin özünü toprak devrimi olarak değerlendiren anlayışı baştan itibaren yanlıştı. Komünarların soruna yaklaşımını, dergimizin ilk sayısında ortaya koyduk. Medya'nın tartışma konusu olduğu, seksiyon örgütlenmesine gidilmesi, Türkiye'nin ekonomik yapısının yeniden değerlendirilmesi gerektiği eğilimleri, II. hamle döneminde de vardı.)

En temel özelliklerine dikkat çektiğimiz bu gerçekler, II. hamlenin esas hatunun marksist-leninist olduğunu göstermekte. Ama onun durum değerlendirmesi, taktik çizgi, örgütlenme ve çalışma tarzına bakış gibi, birçok konuda hataları da söz konusudur. II. hamlenin politik çizgideki hatalarını acımasızca ortaya koyarken, ideolojik alanda Partinin marksist-leninist zeminde yeniden ayakları üzerine dikilmesinde oynadığı ve onun asıl yönünü oluşturan olumlu özelliğine de gereken değeri vermek şarttır.

II. hamle ve AEP

II. hamle AEP'nin Mao'ya saldırı güzergahıyla, anti marksist-leninist bir çizgi izlediğini, doğru olarak ortaya koydu. Diğer taraftan AEP'nin artık iflah olmaz ve yozlaşmış olduğunu söylemenin erken olduğu, araştırılması gerektiği biçimindeki muğlaklığı da aşamadı. Gerçekten de yozlaşma ve restorasyon, bugünün sorunu değil, süreç sorunudur. Fakat, AEP'ne yön veren çizgi burjuva karakterliydi ve iyice pekişmişti. Dolayısıyla yolları belliydi. AEP'i modern-revizyonist ilan etmek doğrudu. Bu ilan ediş, değişik durumların ortaya çıkması olasılığına tümüyle kapanma anlamına gelmezdi.

"Tenkiset" in çok yönlü nedenleri

Sermaye sınıfının, daima maliyeti düşürebilecek her türlü durumu fırsat bilme geleneği vardır. 1989'un işten atma rakamlarına baktığımızda, 140 bin olduğunu görüyoruz. O yıl, ne savaş ve ne de ekonomik durgunluk vardı.

Şükrü ERDOĞAN

Körfez bunalımının savaşa dönmesinden bu yana geçen bir buçuk aylık zaman içinde, yoğun bir şekilde işçi çıkarmaları sürüyor. Bu işten çıkarmalar, artık kitlesel olarak yapılmaktadır. Rakam olarak 200 binleri aşmış bulunmaktadır.

Bizbu işten çıkarmaları sadece ekonomik durgunluğa bağlarsak, işin gerçeğini tam ifade etmediğimiz gibi, olaya siyasi iktidar ve sermayedarların gözüyle bakmış oluruz. Sermaye sınıfının, daima maliyeti düşürebilecek her türlü durumu fırsat bilme geleneği vardır. 1989'un işten atma rakamlarına baktığımızda, 140 bin olduğunu görüyoruz. O yıl, ne savaş ve ne de ekonomik durgunluk vardı. 1989'un özelliği, toplu sözleşme yılı olmasıydı. Üstelik, işçilerin ve genel olarak toplumun 12 Eylül 1980'den beri, birikmiş sorunları vardı. Bunlara bir yanıt olarak, işçi sınıfının "89 Bahar Eylemleri" gündeme gelmişti. Toplum, genel bir eylemlilik kazanmış ve işçiler bu eylemliliğin başlıca kaynağı durumundaydı. 140 bin işçinin işinden edilmesi, sermaye sınıfının, bu duruma verdiği yanıt olmuştur.

Demek ki bugün 200 bini geçmiş işten çıkarmaları, sadece savaşa ve ekonomik durgunluğa bağlamak; hem siyasi iktidarların ve hem de sermaye sınıfının son on yılda yaptıklarının unutulması anlamına gelir. Bugün hala, "İş Yasası ve 2821 Sayılı Sendikalar Yasası", 2822 Sayılı Toplu Sözleşme Grev ve Lokavt Yasası, 12 Eylül 1980'de yönetimi eline geçiren MGK'nın kabul ettiği biçimiyle yürürlükte.

Yani "savaş hali" hükümleri, hala geçerlidir.

12 Eylül darbesinden sonra, Türkiye'nin sayılı kapitalistlerinden Halit Narin şöyle diyordu: "Bugün kadar onlar (işçiler) güldü. Bundan sonra biz güleceğiz." Anlaşıldığı üzere, kapitalistlerin, işçilere karşı güttükleri düşmanlık, hiç de öyle küçümsenecek gibi değil. İnsanların sefil bir yaşam sürmelerinin, onları pek o kadar rahatsız etmediği ve etmeyeceği, yüzyılların gerçeği. Askeri darbenin, tozu dumana kattığı bir dönemde, hem yasal ve hem de varolan hakların geriletilmesi konusunda, siyasi iktidar ile kapitalistlerin işbirliğinin somut biçim ve boyutlarını, yaşamış olduğumuz on yıllık süreç, daha açık seçik göstermiş bulunmaktadır.

İşten atmaların sürekliliği

İşçilerin, toplu bir şekilde işten atılmaları, bugün yeni bir durum gibi bir görünüm verebilir. Gerçek, böyle değil. Daha önceki yıllarda ve özellikle toplu sözleşmelerin ardından, sermayedarların, yüksek ücretli işçileri işten atıp, düşük ücretli yeni işçi olarak, toplu sözleşmenin getirdiği yüklerden kurtulma alışkanlıkları var. Tabii ki iş bununla da bitmiyor. Düşük ücretlilerin bir işyerinde çalışmaya başlaması, yeni yapılacak toplu sözleşmenin, ortalamaya ücretinin düşük olmasına neden olmaktadır. Toplu sözleşmeden sonra, işten işçi atılmasında, sendikacılar ile sermayedar arasında bile (yazılı olmayan) anlaşma sözkonusu olmaktadır. Hatta işveren, sendikacılara doğrudan, toplu sözleşmelerin yüksek ücret alınacak

şekilde imzalanmasının şartı olarak, işten çıkarma yapacaklarını söylemektedir. Ortaya çıkan manzara nedir, bu durumda? Sendikacılar, toplu sözleşmeden başarılı çıkmış olacaklar! İşveren de toplu sözleşmenin yükünden kurtulma için, işçi çıkaracak. Ne güzel, değil mi? Sarı-sendikacılar ve kapitalist açısından, gerçekten de bu "çok güzel!"

Bu, işçiler açısından ise, iş güvenliklerinin olmadığına başlıca göstergelerinden biridir. Zaten, iş yasasının 13., 17. ve 24. maddeleri işçi çıkarma konusunda, kapitaliste keyfi davranma olanaklarını büyük ölçüde sunmaktadır.

Sendikal etkinliğin önemi

Madencilerin grevi 30 Kasım'da başlamıştı. Direniş, madencinin Ankara'ya yürüyüşü ile yeni bir boyut ve etki gücüne ulaşmıştı. Metal ve tekstil işkollarında, tam da bu sırada apar-topar toplu sözleşme imzalandı. Böyle bir durumda, madencilerin yalnız bırakılması olayında, sendikacılar ile sermaye sınıfı arasında gizli bir anlaşma olduğunu düşünmek kadar doğal ne olabilir? Yine bu işyerlerinde, sözleşmenin imzalanmasından hemen sonra, çok büyük sayılarda işten çıkarmalar oldu. Bugüne kadar, tekstil işkolunda 40 bin işçi işten çıkarılmış durumda. Benzer uygulamalar, metal işkolunda da yaşandı.

İşten atılmaların bugün vardığı boyut, bu soruna karşı etkili bir mücadele yürütmenin, tek bir sendikanın üstesinden gelebileceği bir faaliyet olmadığı gibi; bir konfederasyonun işi olmadığını da

MART'TAN KISA KISA

BU 8 MART

göstermektedir. Öyleyse çözüm ne olabilir? Kesinlikle, *genel toplumsal muhalefetin* örgütlenmesi!

Toplumsal muhalefet, başta anayasa olmak üzere, 12 Eylül askeri cuntasından sonra, tüm temel yasalarda yapılan, çalışanlar aleyhine olan tüm maddelerin değiştirilmesini hedef alacak şekilde örgütlendirilip, yönlendirilmek durumunda. Somut hedeflere burun kıvrılmamalıdır. Çünkü örneğin; iş yasasının 2821 ve 2822 sayılı yasaların, çalışanlar lehine değiştirilmesi için bir mücadele, 12 Eylül'e karşı bir mücadele anlamına gelecektir. 12 Eylül rejimine ve onun sivil uzantısı ANAP yönetimine karşı mücadele, kaynama noktasında bir toplumsal zorunluluk haline gelmiştir. Bu da demokratik bir örgütlülüğü gerektiriyor. Bugün, 12 Eylül'ün hukuk düzeni olduğu gibi yürürlüktedir. Sermayedarların da yasal (hatta yasadışı) davranışına kendi çapında kaynaklık etmektedir. Örneğin, konumuz olan, yüzbinlerce işçinin işten atılması olayı. Atılanların, ne ihbar, kıdem tazminatları ve ne de birikmiş ücret alacakları ödenmemiştir. İşte, sermaye sınıfının keyfilik ve yasa tanımazlığına bir örnek!

İşin bir başka ilginç yönü ise, bunca işçinin atılması karşısında, sendikaların üst yönetimlerinin, (örneğin Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz'ın) kılınının bile kıpırdamamasıdır. Gerçi, Genel Başkan ve Türk-İş Genel Merkezi'nin geleneksel işverenci ve düzence tutumu, maden işçilerinin yürüyüşe geçmesi sırası ve sonrasında, akıllara bir kez daha kazındı. Silinmiş olamaz!

Emekçi sınıfların hak ve özgürlükleri için daha demokratik bir ortam yaratmanın yolu, gerçek ve kararlı, tutarlı bir demokrasi mücadelesinden geçer. Böyle bir durumda işçiler, sendikacılar, demokratik kurum ve kuruluşlar, yeni bir sınavdan geçmekle karşı karşıya kalacaklardır. Bu sınav günleri çok uzak değil. Bugün, 12 Eylül hukukuna ve ANAP yönetimine karşı, demokratik platformda verilecek ve verilmesi gerekli bir hal almış mücadele, aynı zamanda demokratik güçlerin eylem birliği için bir araç olmalıdır.

Buzdağında kardelen

DKD'li kadınlar, EKD'li kadınlar, Emek Kadınları, HKD'li kadınlardı. 8 Mart'a ilişkin bir dolu önçalışma da yapmışlardı. Bildiri çıkarmışlar, rozet dağıtmışlar, afiş yapıştırmışlar ve salonlarda, birçok kere seslenmişlerdi

KOMÜNAR KADINLAR

Mevsimin mevsimle, günün geceyle, karanlığın aydınlıkla çektiği bir an. Uç yüz yürek coşkularını sığdıramadıkları, onlara yakışmayan bir sükunetin zorunluluğuyla bekliyorlar. Ve bir ses:

"Yaşasın 8 Mart",
"Yaşasın Dünya Emekçi Kadınlar Günü",
"Yaşasın Örgütlü Mücadalemiz"...

Mesaleler yandı. Yüreklere toplandı gürelemek üzere. Ve meşaleler, akşam karanlığının isyankar güneşleri gibi yandılar. Kadınlar tarihsel karanlığa meydan okudular meşaleleri, yürekleri, sesleriyle. Kadınlar, "Kurtuluşumuz Sosyalizmdir" dediler. "Kadın erkek el ele, özgür günlere" sesleri çinlattı Sultanahmet'i. Kadınlar; size rağmen diyordu egemenlere, kadın hareketini tıkıştırmaya çalıştığınız salonlara rağmen, işte meydanlardayız. Çünkü;

bugün 8 Mart
8 Martlarda
emekçi kadınlar konuşacak
Gücümüzü bildiğinizden,
bulandırmaya çalışıyorsunuz

günümüzü. 8 Mart papatyaların değil, emekçi kadınların, hem de meydanları çinlata çinlata kutladığı bir gün olmalı.

Clara Zetkin'in 1910 yılında dünya emekçi kadınlarına adadığı bugünü sahiplenmeye çalışmanız boşuna. Bugün bizimdir ve bugünü, emekçilerin kadın sesinin, düzene ve erkek-egemen sovenizmine başkaldırı günü olarak kutlamaktır bize düşen. Hem de size rağmen!

Kimdi onlar

DKD'li kadınlar, EKD'li kadınlar, Emek Kadınları, HKD'li kadınlardı. 8 Mart'a ilişkin bir dolu önçalışma da yapmışlardı. Bildiri çıkarmışlar, rozet dağıtmışlar, afiş yapıştırmışlar ve salonlarda, birçok kere seslenmişlerdi kadın kitlelere.

Sözleri, kimi kez çarpıtsa da dogmatizmin duvarlarına, onlar biliyorlardı; kadın kurtuluş hareketi, buzdağında kardelen gibi açmıştı. Artık kardelenler çoğalacak, buzdağı günbe-gün eriyecekti.

"Ürünleri Kamuoyuna Maletmek"

Değerli Arkadaşlar:

Dergimiz Yeni Demokrasi'nin 32. sayısında yayınlanan "Komünarların Ayak sesleri ve Dogmatizmin sefaletine ilişkin" başlıklı eleştiri yazısına karşı Komün'ün 9. sayısında yer alan H. Şimşek ve N. Cihan imzalı iki ayrı cevabı yazı hakkındaki Editörlüğünüzü uyarmayı bir devrimci görev olarak görüyorum. Bu görevin icrası halk içindeki çelişmelerin doğru ele alınarak devrimci edip bu mücadelelerin ürünleri kamuoyuna mal edilmesi bakımından önem taşıyor. Söz konusu edilen her iki yazının yukarıda dikkat çekilen noktalar itibarıyla ciddi yöntem ve buna bağlı olarak siyasal ideolojik problemler içermiş olması gerçeği gibi önemi hadada artıyor. O nedenle her iki yazının kısa ve öz bir değerlendirmesini yapmaya bu açık mektubun konusu olarak ele almak istiyorum.

Öncelikle H. Şimşek imzalı "Yeni sahnelerde Eski oyunlar" başlıklı yazı üzerinde durmak istiyorum. Hemen belirtmek gerek ki bizim yöntem Yanlışlığımız(!) bu yazı kendi konusuna uygun bir içerik taşımaktan son derece uzaktır. Çünkü sözü edilen yazı yöntem sorunun kapsamı içine giren temel noktalarda kayda değer bir tez ileri sürmek yerine kelimelerin gerçek anlamıyla yazının kendi biyografisinden bölümler aktarmayı asıl görev olarak önüne koymaktadır. Onun "Komünar çizginin eleştirisine ilişkin olarak" Yazarlar kafayı Şimşek'in 2000'e Doğru'da yer alan haberiyle bozmuş Neden Komün yayın yönteminin bir zamanlar söz konusu dergide çalışıyor olmasını ve 2000'e Doğru'ya haber olmayı Komünarlar için bir "eski puan" olarak sunuyorlar"... Yazarlar Genel hat üzerine Bir önen'in ana temasını eleştireceklerini yazıyor. Alıntılan adı geçen kitapçıktan yapıyor. Fakat dönüş paragrafı aralarında 2000'e Doğru'yu yerleştirmekten bir türlü vazgeçemiyor. Adeta Özal'ın gerekli gereksiz her konuşmasının arastırna "12 Eylül öncesi" imgesini serpiştirmeyi prensip haline getirmesi gibi" (1) Yeni sahnelerde Eski Oyunlar Komün sf: 9) biçiminde formüle ettiği eleştiriler (Bunlara eleştiri denirse tabi- birazdan bu noktaya değinilecek) bir tarafa bırakılırsa bu değerlendirmenin gayet isabetli olduğu anlaşılabilir. Yazıyı objektif gözle inceleyen herkesin kolaylıkla gözlemleyebildiği bu gerçek H.Şimşek'in biyografisi ile yöntem sorunu birbirine karıştırmaktan ve yöntem sorunu kendine has misyonlarını kavrayamamasından kaynaklanmaktadır. Bilindiği gibi yöntem sorunu yerlerin tahli ve onlara hükmedilmesinin inceliklerini içeren sistemli bir planın bütününi temsil etmektedir. Başka bir deyişle yöntem diyalektik hareket konularıyla hareket eden maddenin sırlarının keşfedilip ona müdahale edilebilmesinin hareket planı demektir. Dolayısıyla maddenin kavranması ve değişmesinin ilk ve önde gelen adımı teşkil etmektedir. Yine yöntem sorunu aynı zamanda doğrudan bir siyasal ideolojik çizgi sorunu te kabul etmesinde tamamen bu misyonun doğal sonuçlarından başka bir şey değildir. H.Şimşek Komünar çizginin tahli ve bu çizginin deşifresine dair değerlendirmelerini geçerek kendi şahsi savunmasını ön plana çıkarırken tamda yöntem sorununun bu mantığını kavrayamamaktadır. Şayet bu söylenenler yazara bir "ifitira" olmuş olsaydı o zaman Komünar çizginin ek alınıp planı nerelerde yanlış? Bu planın gerçeklerle çatışan yanı neresidir? vb. sorulara bir yanıt vermesi gerekirdi. Ne var ki onun yazısında bu yönde akla uygun bir yanıt bulabilmek mümkündedir.

Yazarın Yeni Demokrasi'de yayınlanan "Komünarların Ayak Sesleri ve Dogmatizmin Sefaletine İlişkin" eleştiri yazısında izlenen yöntem akla uygun itirazlar yapamaması izlenen yöntemin gayet doğru bir biçimde belirlenmiş olması ile yakinen ilişkilidir. Gerçekten Komünar çizgi siyasal ideolojik zeminden asla sapmadan, bu çizginin problemlerinin mümkün olduğunca kaynaklarına inilerek eleştirilmiş, sorunlar elden geldiğince açılmaya çalışmıştır. Yine bu çizgi eleştirilirken tek tek komünar yazarların peşine koşmak gibi ekonomizmin kendiliğindenci mantığına düşülmemiş bu yazarların da rehber ideoloji olarak benimsediği A. Derviş imzalı "Genel Hat Üzerine Bir Öneri"de özetlenen platform ML/MZD'nin bacağı altına yatırılmıştır. Yani Komünar çizgi kendiliğindenci bir biçimde değil, bu çizginin bütününe damgasını vuran, onu ideolojik siyasal olarak besleyen A. Derviş'in "Genel Hat Üzerine Bir Öneri"si bilinçli bir biçimde "model" olarak ele alınıp çizginin bütünü bu model üzerinden teşhir tahtasına asılmıştır. Bu yöntem sorunların şahsi eleştirilmeden, oportünizmin tamda kaynağından vurulmasını içeren doğru bir yöntemdir. Yöntemlerin Maocusu olmakta bu değildirmi zaten? Yazar bizim kafayı A. Derviş'in "Genel Hat Üzerine Bir Öneri" sine takmakla eleştirirken bu gerçeğin önemini zerre kadar anlayamıyor.

Yine komünar çizginin eleştirisi devrimci sorumluluk çerçevesinde yürütülmüş komünar çizginin temel platformu 2000'e Doğrudaki açıklamalardan hareket ederek doğrudan bir hedef durumuna getiril-

miştir. Yasal zeminde olmayan bir yazının yasal zeminde uygun bir biçimde tartışılması bakımından böylesi bir yöntem izlenmesi gayet yerinde bir davranıştır. Yazarın bu yöntemde başka bir "Hin"lik araması ve bir takım kuruntulara saplanması son derece yersizdir. Tabiiyatıyla, onun 2000'e Doğru'ya haber olmayı Komünarlar için bir "eski puan" gömmemiz yada sık sık 200'e Doğru'ya aıtta bulunmamızın eleştirilmesinin hiç bir ciddi yanı yoktur. (Bab-ı Ali'nin boyalı burjuva paçavralarına dahi haber olmanın yanlış bir şey olmadığı bir durumda 2000'e Doğru gibi yayın hayatının önemli bir dergisinde haber olmak neden yadırgansın ki? Kaldı ki bu derginin reformist dünya görüşü onu eleştiren oportünist karargahların daha fazla sağcı, eylemsiz, ve reformist bir çizgide olduğu gerçeğinde yadsımaz. 2000'e Doğru'nun sık sık bahsedilmesi bu dergide yayınlanan A. Derviş'in yazısından bölümler aktarma ihtiyacından doğmuştur, hepsi o kadar. Hayali şatolar yaratarak onlara saldırmak kimseye yarar getirmez) Evet işte Komünar çizginin eleştirisinde izlediğimiz yöntemin dayandığı esaslar bunlardır. Bu esaslar üzerinde çarpıtma ve demogoji yapılmadıkça yöntemimizin mahkum edilebilmesi tamamen olanaksızdır. Yazarın "Yöntem Üzerine Tezler"inin muazzam bir yöntem kamaşması içine gimesi ve bu tezlerin sonuç itibarıyla "yöntemsizliğin yöntemi üzerine Tezler" niteliği kazanmış olmasında bu gerçeğin önemli bir payı vardır.

Devam edelim Komünar çizginin tahli ve deşifresine yönelik izlenen yöntemin doğruluğu aynı zamanda H. Şimşek'in sorunu tali noktalara çekerek şahsileştirmesinde deşifre edici derecede rol oynamaktadır. Çünkü izlenen yöntemin doğru esasları yazarın karşı çıkışını engelleyici bir faktör olmakta dolayısıyla daha çok kendini savunma psikozu ile karşı karşıya bırakmaktadır. Yazarın komünar çizginin eleştirisinde isim belirtmeden ve tek bir tümede geçen... "O zamanlar 2000'e Doğru'da süflenen muhabir" tanımlanmasına fena halde öfkelenerek sayfalarda (bu bir abartma değil) kendi mücadele geçmişini aktarıp adeta gereksiz bir prestij kurtarma telaşı içine düşmesi buradan kaynaklanmaktadır. nitekim yazarın bahsi edilen tanımlamayı göstererek yaptığı "Şimşek'in beş yılı aşkın bir gazetecilik ve yazarlık faaliyeti oldu. Bu çokları gibi politika üstü olarak kavramadı, millitan bir faaliyet olarak koydu. Gün geldi biçim ve yeri değişti eksik ve yanlışları çoğaldı. vs. Fakat bu çabanın arka fonunu her zaman militan bir doğal ve yapısal örgütlülük oluşturdu"... "Şimşek 2000'e Doğru'da çalışırken hiç bir zaman Aydın'lık ya da SP'li olmadı olmak zorunda değildi" ". Toplam iki yıl aşkın sürede bir çoğu kapak olmak üzere yaptığı onlarca haberden" vb. (Aynı yerde) biçimindeki değerlendirmeleri bu söylenenleri yeterince doğruluyor.

İlk elden vurgulamak gerek ki H.Şimşek'in kendi mücadele geçmiş ve bugünkü ve bugünkü durumuyla ilgili yaptığı açıklamalara en küçük bir itiraz yoktur. Gerçekten H.Şimşek Komünizme eğilim duyan militan bir devrimci demoktr. O kendisinin dediği gibi tasfiyeciliğin kol gezdiği bir dönemde örgütlülüğün yanında açıkça yerini alan Feda ruhunun tedavülünden kaldırılmasına karşı tavır alan Sınıf mücadelesinin sıcak pratiği içinde yer alan bir militandır. Bu söyledikleri doğrudur. Ama sadece o kadar! Bir kişinin yada çizginin militan olması onun ML-MZD'nin eleştiri menziline kurtulması için yeterli olabilir mi? Elbette hayır. Çünkü günümüzde artık militanlık pekala bir kaba ekonomizimle yan yana yürüyebilmektedir. Daha yaygın biçimde olduğu gibi, ekonomizm militanca icra edilebilmektedir. Birçok silahlı militan örgütlenmelerin silahlarını bir paça daha fazla reform koparmak için patlattıkları böylece düzen içi bir baskı grubu oluşturdukları bugün bir sır değildir. (Elsalvadorlu gerillanın tüfeğini düzene teslim ederek milletvekilliğine soyunması, Kürt ulusal güçlerinin bir bölümünün otonomi için yalvarıp yakamaları yalnızca bir örnektir) Bu yüzden H. Şimşek'in kendisinin bir devrimci militan olduğunu kanıtlamaya çalışmasının komünar çizginin eleştirisi açısından hiç bir anlamı yoktur. (Yine A. Derviş yada N. Cihan gibi komünar yazarlarda birer militandır) Yazar böyle yapmakla yöntem sorunu ile kendi biyografisi arasındaki derin farklılıkları bir çırpıda göz ardı ettiği gibi sorunu "ben nesli" takipçiliği düzeyinde basit bir "prestij" derecesine indirgemiş olmaktadır. Onun Komünar çizginin eleştirisinde komünar liderliği ile ilgili birer tümeyle değinilen benzer tanımlamalara hiç ses çıkarmazken kendisine yapılan -Ki o da imalı yapılmıştır- tanımlamadan bu denli öfkelenmesi söylenenleri yeterince izah ediyor. bilindiği gibi sözü edilen eleştiride komünar liderlerle ilgili olarak "Lenin'in II. Enternasyonal kahrmanları için dediği gibi "Hareketin Liderlerinin biyografilerini Komünist hareketin tarihini yazacak olanlara bırakarak söz konusu karargahın temel tezleri üzerinde durmaya çalışalım. Çünkü komünarların senaryo yazmakta uzmanlaşmış "Bizans Senaristleri"nin, kitlelere yaptığı öğretnemlikle öncünün pro-

leteryanın "Akıl Hoca"larının, Proleter Sosyalist hareket aleyhtarın çiğ böğürtükleri ile sembolleşen "çömez"lerin ve bütün müridlerin "Pir"lerinin biyografileri tamamen tarihi ilgilendiren ayrı bir yazı konusudur. (Bak Yeni Demokrasi sf. 32) biçiminde tanımlamalara yer verilmiştir. Yazının bu tanımlamalara karşı bir reaksiyonu yoktur. Şimdi soruluyor: H. Şimşek diğer Komünar Liderlere yapılan birer kelimelik tanımlamalara hiç bir tepki göstermezken (hatta bu tanımlamalara kıs kıs gülerken kendisi için yapılan tanımlamaya neden bu denli alınıyor, tepkinin yöntem sorunu ile izahı mümkün müdür? Elbette hayır. Dolayısıyla bu tanımlamadan hareketle kendi deyimiyle "yanılanmakla dindirilemeyecek kadar vicdani rahatsızlık" çektiğini belirtmeside bireyciliğinin doruk noktasından başka bir şey değildir. Ayrıca yazara başkalarını dizinde "Farkalmakla" pratikten kopuk olmakla tartışılmaktan kaçmakla "suçlarken kendisi için böyleleri reaksiyonlar göstermesi nasıl açıklanabilir? (Yeni gelmişken dizdeki dermana ilişkin olarak yazanın sorduğu soruya "Ne haddimize deman Ağabey En büyük sensin, türünden bir cevap vermenin beklendiğini anlıyamadığımı belirtiyim, ne gerek var bu tür sorulara sanki?) olmaz böyle şey olmaz böyle çifte standartlı tutum. bu ne perhiz bu ne lahana turşusu? derler adama.

Sonuç olarak Komünarların Ayak sesleri ve Dogmatizmin sefaleti-ne ilişkin eleştiri yazımıza karşı yöntem yanlışlığı gerekçesiyle tepki gösteren H. Şimşek'in bu tepkisinin yöntem kapsamı içine giren noktalardan fersah uzak olduğu gayer açıktır. Yazanın bir kelimeden fazlasıyla gıcınarak galiba bizden 2000'e Doğru önderliğinde komünizm için mücadele ediyordu biçiminde özeleştiriyip yapmamızı istiyor. gösterdiği bu tepki tamamen duygusal, sorunların özünü sapıran, daha çokta kendi prestijini gereksiz bir telaşla kurtarma peşinde koşan bir içenik taşımaktadır. Bu tür tepkilerle uzun yıllar aynı örgütsel çatı altında olmak üzere Kaypakkeya'nın deyimiyle aramızda bazen açık, bazen gizli, bazen şiddetli bazen sakın ama arkası kesilmeden ceryan eden iki çizgi mücadelesinin sağlıklı yürütülmesi mümkün değildir. O nedenle H. Şimşek daha serin kanlı bir davranış biçimi sergileyerek sorunlara daha olgun yaklaşmaya özen göstermelidir. Aksi takdirde onun çeşitli devrimci güçler arasında görülen gerçekçekte birakalım. Komünizmin güçlerini 2000'li yılların medeni bir insan tipine dahi yakışmayan kötü ilişkiler için tekrarladığı genel doğruların hiç bir anlamı kalmayacaktır.

Arkadaşlar:

İkinci olarakta N. Cihan imzalı "Toplumsal yaşam ve bilinç" başlıklı yazı üzerinde bir değerlendirmeye yapmak istiyorum. İlk elden denenebilirki bu yazı da en az H. Şimşek'in yazısı kadar yöntem hatası işlemekte ve bu hatalar üzerinde ciddi ideolojik siyasal problemler içermektedir. Dolayısıyla bu yazıda aramızdaki ideolojik siyasal mücadeleye küçümsenmeyecek oranda zararlar vermektedir. Yazanın içine düştüğü yöntem hatası özellikle Komünar çizgiye karşı tarafımızdan getirilen eleştirilerin anlamını sağlıklı yorumlayamaması bu yüzden tezlerimizi çarpıtması noktasında kendisini ortaya koymaktadır. N. Cihan'ın bu girişimlerini Teori-Pratik ilişkisinin ele alınışı, teorinin doğruluk yada yanlışlığının ölçütleri, bilimsel deneyin bilgi teorisi üzerindeki fonksiyonu vb. değerlendirmelerinde çarpıcı bir biçimde görebilmek mümkündür. Birazdanda anlaşılabilirceği gibi o bahsi geçen noktalarda A. Derviş ve komünar çizginin neden elştirildiği, bu çizginin hangi ciddi siyasal ideolojik problemlerinin itiraz konusu yapıldığına kafa yormadan büyük bir alıntı yarışı (ama sadece yarışı özüni anlayamadan yapılan bir yanlış) eşliğinde sorunu gereksiz ve tali noktalar çekmektedir. Bu durum aramızdaki köklü farklılıkların ileri devrimci kitleler tarafından berrak bir biçimde kavranmasına engel olmaktadır. Kaypakkeya'nın "Ya okuduğunu yorumlayamayacak kadar siyasi olarak geri olmak yada okuduğunu domuzuna yorumlamak" (Bak B. Yazılar Birleşik Cephe Tartışması) diye formüle ettiği bu tür durumlara düşülmemesi için özel çaba harcanılması şarttır. Aksi takdirde ileri sürülen tezler doğru bir biçimde kavranarak o tezlerin mantığını çürütecek karşı tezler ortaya koymak yerine tali noktalarda gezinip durmak hiç kimseye yarar getirmez, üstelik daha zor duruma düşürür. Nitekim N. Cihan ve komünar çizginin tarafımızdan yapılan eleştirilere göğüs geremeyip aramızdaki ideolojik siyasal mücadeleyi yozlaştıran bir tutum içine girmelerinde bu gerçeğin önemli bir payı vardır. Tartışılan konular bağlamında bu değerlendirmelerimizi biraz daha açmağa çalışalım.

N. Cihanın eleştiri mantığını kavrayamadığı noktalardan biri A. Derviş'in teori pratik ilişkisini ele alışı pratigin rolünü tek yanlı ele alınan pratigin ardıcıl ögesi olarak öne çıkararak teoriyi bu tek yanlı ele alınan pratigin ardıcıl ögesi onun tipisi tipisi takipçisi derekesine düşüren çizgisine karşı gösterdiğimiz, siyasal reaksiyondur. Bilindiği gibi komünar çizginin eleştirisinde bu nokta üzerinde büyük bir tutukluk varmış, A. Derviş çizgisinin felsefi planda çalışmanın esas ve tali yanları arasındaki ilişkinin koşullara uygun bir biçimde değişebilen diyalektikliği reddeden metafizik bakış açısı ve siyasal ideolojik planda teorinin pratikten çıkmasına karşın pratik üzerinde yıkıcı bir kudrete sahip olan niteliklerinin reddedilmesini içeren ekonomist mantığı ciddi bir biçimde eleştirmiştir. Yine bu eleştirilerimizde A. Derviş'in kitaplardan yaptığı aktarmaların yorumlayamamasından ötürü düştüğü

dogmatizmin kaynakları ve bu ilişkinin nasıl ele alınması gerektiğine dair doğru bakış açısı ortaya koymuştuk. A. Derviş çizgisi için yaptığımız "Teorik Pratik ilişkisinin dogmatik yorumu onun teori ile pratik arasındaki ilişkide esas olan ile tali olan arasında koşullara uygun olarak gündeme gelebilecek değişiklikleri yadsınmasına ve pratiği her zaman önde ve değişmez unsur olarak ele almasına neden olmaktadır. Açıkta teori pratik ilişkisinde pratik baş ve temel unsurdur. Ancak teoride pasif değil tam aksine içinden çıktığı pratiği yönlendiren hatta bazı durumlar da (Pratiğin önünün ukandığı teorik karmaşa dönemlerinde) Pratik üzerinde belirleyici ve esas hale gelebilen bir niteliğe sahiptir. Teorinin bu niteliği öylesine görkemlidir ki "Devrimci Teori olmadan devrimci pratik olmaz şeklindeki bilimsel formülasyonda pratigin olmazsa olmazı durumuna damgasını vurmaktadır" (Yeni Demokrasi sf. 32) şeklindeki değerlendirmeleri sorunun bu yanı hakkındaki görüşlerimizin bir özeti teşkil ediyordu. N. Cihan bu doğru görüşlere A. Dervişten daha şiddetli bir reaksiyon göstererek bizim pratigin teori üzerindeki genel olarak (sürekli değil) baş ve temel unsur olduğu gerçeğini yadsındığımızı (!) ilan edivermekle işe başlamaktadır. O bu ilandan hareketle çizgimizin idealist bir karakter taşıdığını ileri sürmektedir. Yazar yukarıda özellenen görüşleri E. Hocadan Kruşçev'e kadar bilcümle modern revizyonistlerin görüşleri olduğunu da söyleyerek (acaba bu revizyonistlerden bir tek benzer tez ileri sürcek kanıt gösterebilir mi) Y. Demokratik güçlerin bu cephe içinde yer almasını (!) derin bir üzüntü duyduğunu dile getirmektedir. Yine o teorile pratik arasındaki ilişkiyi "Şunu bir kez daha yüksek sesle anımsatmak istiyoruz. Pratik teorik bilgiden daha yüksektir" (Komün sf. 9) biçiminde ele alarak bu noktadaki görüşlerini ortaya koymaktadır. N. Cihan pratiğin bu yönlü etkileri üzerine yazının bir çok yerinde daha benzer değerlendirmeleri ileri sürmektedir.

N. Cihan'ın yukarıda özetlemeye çalıştığımız doğru görüşlere karşı A. Dervişten daha bağnaz bir tepki gösterirken hiç bir bilimsel temele dayanmamakta ve tamamen varsayımları hareket noktası olarak ele almaktadır. Çünkü Komünar çizginin eleştirisinde teori pratik ilişkisinin de pratiği genel olarak (Komünarların dediği gibi sürekli değil) baş ve temel unsur olduğu gerçeğinin yadsınmasına dair tek bir kelime dahi (abç) yoktur. Aksine eleştirilerimizde bu yönlü değerlendirmelere bir çok yerde değinilmektedir. Dolayısıyla pratiğin önemini göz ardı ettiğimiz savı gerçeği yansıtmaktan uzaktır. Daha da önemlisi A. Derviş ile aramızdaki polemikte pratigin genel olarak birinci ve asıl faktör olduğu doğru tezi tartışma konusu bile yapılmamıştır. Aramızda tartışma konusu olan şey onun kitaplardan aktardığı ve bir türlü yorumlamadığı "Pratik baş ve temel unsurdur" şeklindeki doğru tespitlerden hareket ederek teoriyi pratiğin basit bir artçı unsuru durumuna düşüren hatalı sonuçlara ulaşan mantığın kendisidir. Bu gerçek yazanın büyük bir hisimla ileri atılarak pratiğin rolünü gözardı ettiğimizi ileri sürüp E. Hocadan Kruşçev'e kadar uzanan revizyonist cepheye çizgimizde dahil etmesinin son derece komik bir durum olduğunu ortaya koyuyor. Ne varki bu durum sorunun sadece bir yanını temsil ediyor. Sorunun asıl yanını ise onun temelsiz reaksiyonlardan bağımsız olarak teori pratik ilişkisinde A. Derviş'i bile solda sıfır bırakan ekonomist mantığı oluşturuyor. Yazanın teori pratik ilişkisinde pratigin rolünü tek yanlı öne çıkaran "Pratik teorik bilgiden daha yüksektir" biçimindeki "yüksek sesli" anımsatması tamda bu mantığın köşe taşlarını teşkil ediyor. Sözü edilen anımsatmanın Mao'nun Lenin'den yaptığı bir aktarma olması (Yazanın kendinden fazlasıyla emin olmasına galiba buradan geliyor. Bak Mao Zeduna SE. C. I. sf. 378 Kaynak yayınları) sorunun özünü deşitirmiyor. Çünkü bu aktarma tartışılan konu bağlamında N. Cihan tarafından pratiğin sürekli birincil ve asıl unsur olarak ele alınmasının "kanıtı" olarak kullanılmaktadır Teori pratik ilişkisinin tartışıldığı, pratiğin rolünün tek yanlı abartıldığı teorinin pratiğin artçı bir takipçisi durumuna düşürüldüğü teori düşmanlığının had safhada olduğundan şiddetle yakınıldığı özgül durumda bu aktarmanın bir başka yorumu yoktur. Yapılan yüksek sesli anımsatma o yüzden teorinin pratik üzerindeki yıkıcı gücünün aynaya düşürülmesi, ve onun gelişmenin edilgin, tali unsuru derekesine indirgenmesiyle aynı anlama gelmektedir. İşte Ekonomizmin en önemli özelliği olan teori düşmanlığı bu temel üzerinde biçimleniyor. İşte Komünar çizginin dönme dönme işaret ettiğimiz ekonomizmi burada ortaya çıkıyor. Denebilir ki Komünar çizginin ekonomizmi bu yönüyle Marx'ın teorik berraklığa rağmen pratik düşmanlığının doruğuna umıdındaki koşullarda söylediği "ileri doğru atılan her adım bir dizine programdan daha ileridir" şeklindeki doğru tespitleri tam aksi koşullarda yani teorik karmasına had safhada olduğu, bu karmasına pratik utanıklığa yol açtığı farklı koşullarda aynen temsil pılavı gibi ısıtıp ileri süren ham kafa komünistlerin ekonomizmiyle yakın bir benzerlik oluşturuyor. Dolayısıyla N. Cihanın kitaplardan aktardığı genel doğruların özgül olan ilişkisini kuramayan dogmatik pozisyonu ve (dogmatizm üzerine beşe teori üretlenlerin bu garipliği görmesinde özel bir önem vardır) A. Derviş ile aynı kaderi paylaşmasında bu noktanın etkili bir rolü vardır. Oysa yazar Mao'nun Pratik üzerine adlı makalesinden yaptığı aktarmayı daha sağlıklı yorumlamaya çalışsa, en azından Mao'nun bu makaleyi neden, hangi siyasal ideolojik, felsefi sorunların çözümünü için yazdığını kendisinin özellikle koyduktığı dipnotta "Bu makale pratik düşmanlığının

donuk noktasında olduğu, koşullarda P.nin bu noktadaki sıkıntılarının çözümünü için hazırlanmıştır" biçimindeki (benzer değerlendirmeye için bak SE. C. I. Pratik üzerine) değerlendirmelerini dikkate almış olsa ve orada kastettiği "Yükselik" olayının yalnızca teorinin pratik içinden çıktığını, pratiğin bu yüzden genel anlamda önde olan bir faktör olduğunu belirtmeye yönelik olduğunu anlamış olsaydı bu cins hatalara düşmekten belki kurtulabilirdi. Yine hiç değilse A. Derviş'in tarafımızdan yapılan eleştirisinden birazcık yararlanma yoluna gitmiş olsaydı böylesi inadına ve bir o kadar da iddialı "yüksek sesli" reaksiyonlar göstererek kendisi ve komünar çizgiyi zor duruma düşürmezdi. Ama onun için ne gam!...

Değerlendirmemize devam edelim. N. Cihanın teori pratik ilişkisine dair eleştirisi mantığını kavrayamadığı diğer önemli noktada bir teorinin doğruluk yada yanlışlığının nasıl belirlenmesi gerektiğine ve bilginin gelişim diyalektiğine dair görüşlerimizdir. O komünar çizgisinin eleştirisinde bir teorinin doğruluk yada yanlışlığının yalnızca toplumsal pratik tarafından belirlenebileceği gerçeğini reddedildiğini ileri sürerek söz konusu eleştirilerin komünü revizyonizm cephesinden mahkûm etmek istediği yine yüksek sesle duyurmaktadır. Yazar bu noktaya ilişkin görüşlerini "Dış dünya üzerine olan bilgimizin (yada bir teorinin BN) doğruluğunun tek ölçütünün toplumsal pratik olduğu gerçeği kabul edilmemektedir" şeklinde formüle ederek (aynı yerde) komünar çizginin eleştirisinin bu noktada diyalektik materyalist felsefeyle çatıştığı ilan etmektedir. Yine yazar A. Derviş ve komünar çizginin teorinin doğruluğu yada yanlışlığını pratikte beklenen sonuçlara ulaşamadığından anlaşılabilirliğini ileri süren sonuçları da ampirik ürünleriyle değerlendiren yaklaşımının tarafımızdan pragmatizm olarak eleştirilmesine tepki göstererek Mao'dan yaptığı "MAO ne diyor" gerçeğe insan bilgisinin doğruluğu, toplumsal pratikte (maddi üretim sürecinde sınıf savaşımında bilimsel deneylerde Mao'nun notu) beklenen sonuca ulaşırsa anlaşılır insan işinde beklenen sonuca ulaşmak istiyorsa düşüncesini kendisini çevreleyen nesnel dünyanın yasalarına aynen uymasına sağlaması gerekir. Bunlar birbirine uymazsa pratikte başarıya ulaşamayacaktır. (Teori pratik Sf. 9'dan aktaran N. Cihan aynı yerde) biçimindeki aktarma ile çizgimizin revizyonizm cephesindeki yerini göstermeye çalışmaktanır. N. Cihan'ın yukarıda özetlenen siyasal reaksiyonları tezlerimizin üzerinde yapılan çarpıtmalar yanı sıra A. Derviş ve komünar çizgi ile aramızdaki polemikimizin özünü kavrayamadığını, yine bir kez daha ele veriyor. Komünar çizginin eleştirisini okuyan herkes yazarın çizgimize yönelttiği "Teorinin doğruluğunun tek ölçütünün toplumsal pratik olduğu kabul edilmemektedir." türünden eleştirilerin gerçeğe hiç bir ilişkisi olmadığını, bu iddiaların kelimesinin dahi kanıtlayamayacağını rahatlıkla kabul edecektir. Çünkü komünar çizginin eleştirisinde bu noktaya dair ileri sürülen tezler hiç bir yoruma yer vermeyecek kadar açık ve gayet bilimsel bir içeriğe sahiptir. Bir teorinin doğruluğu yada yanlışlığı için "... Çünkü bir teorinin doğruluğu yada yanlışlığı belirlenir şey o teorinin kendisini çevreleyen nesnel dünyanın yasalarına uygunluk arz edip arzetmediğidir. Şayet bir teori kendisini çevreleyen nesnel dünyanın yasalarına uygunluk arz ediyorsa doğrudur, arzetmiyorsa yanlıştır." (Bak Yeni Demokrasi s. 32) biçiminde ortaya konulan bakış açısı bu söylenenleri yeterince doğruluyor. Yazının ilgili başka bölümlerinde de aynı noktaya özel dikkat çekildiği de bir sır değildir. Dolayısıyla N. Cihan'ın tezlerimizi çarpıtmalarının haklı ve meşru bir yanı yoktur. Yine o "C. Doğan nesnel dünyanın yasalarını pratik dışı ilan etmektedir." (aynı yerde) derken orada sözü edilen pratiğin Mao'nunda bazan kullandığı gibi "üretim mücadelesi pratiği, bilimsel deney pratiği, sınıf mücadelesi pratiği, (geniş bilgi için bak pratik üzerine SE. C. T.) türünden daha dar kapsamlı ele alındığında farkedemiyor. (pratiğin bu kadar kapsamlı anlamı toplumsal pratiğin, yada nesnel dünyanın yasalarının daha geniş bir öze sahip olduğunu belirtmek için kullanılmıştır.)

Yazar kafayı yukarıda özetlenen noktalara takarken aynı zamanda A. Derviş ve Komünar çizgi ile yürütülen polemikimizin özünde henüz anlayamadığını ortaya koymuş oluyor. Çünkü A. Derviş ile yürütülen polemikte eleştiri konusu yapılan şey bir teorinin doğruluğunun yada yanlışlığının ölçütünün toplumsal pratik (yani üretim mücadelesi, bilimsel deney, sınıf mücadelesinin bütünü) olduğu gerçeğinin tekrarı değildir. Eleştiri konusu yapılan şey A. Derviş ve Komünar çizginin bir teorinin doğruluğu yada yanlışlığını belirlenim faktörün pratikte beklenen sonuçlara ulaşamadığı ile değerlendirilmesi gerektiğine dikkat çeken bilimsel doğrudaki "Beklenen sonuçlara ulaşmak olayını pratik sonuçlardaki ampirik ürünler derekesine indirgiyen pragmatist mantığıdır. Komünar çizgiye karşı getirilen "Bir teorinin doğruluğu yada yanlışlığının sonuçlardaki elle tutulan ürünlerine göre değerlendirilmesi o teorinin kendisini çevreleyen nesnel dünyanın yasaları tarafından testden geçirilmesi yerine ortaya çıkardığı maddi değerlerin ürün testinden geçirilmesi ile değerlendirilmesi anlamına gelmektedir. Bu "ürün testi" ise ürünlerin kazanımı yada zararlarını aşamayan dar bir "tüccar mantığını" yansıttığı için netice itibarıyla teorinin doğruluğu yada yanlışlığı o andaki pratik yarar ve zararları derekesine düşmektedir. Pragmatizm dediğimiz şey tamda buradadır. (Yeni Demokrasi S. 32) şeklindeki eleştirilerimiz tamamen bu mantığı

hedeflemektedir. Burada dile getirilen eleştiriler gayet yerinde eleştirilerdir ve sonuna yeterince ışık tutacak berraktır. Sözü edilen eleştiriler "Bir teorinin doğruluğu yada yanlışlığının toplumsal pratikte kendisinden beklenen sonuçlara ulaşmadığı ile ele alınırken "beklenen sonuçlara ulaşma" olayının nesnel dünyanın yasalarının o süreçte gerektirdiği bilimsel beklentiler olduğunu net olarak izah etmektedir. Başka bir deyişle bu eleştiriler Mao'nun da sık sık sözünü ettiği "beklenen sonuçlar" ekseninin üretim mücadelesi, bilimsel deney, sınıf mücadelesinin verdiği direktiflerin büyük bir titizlikle kavranarak bu direktiflere uygun belirlenen beklentiler olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Teorinin doğruluğu yada yanlışlığı tamamen bu beklentilerin sözü edilen direktiflere uyum içinde olup olmaması ile belirlenmektedir. Toplumsal pratiğin tek geçerli ölçüt olmasının doğru izahı budur. Yine "beklenen sonuçlar" eksenini münakaşa edilirken neye göre beklenen sorusuna verilecek geçerli yanıt budur. Aksi takdirde "beklenen sonuç" olayını kafaalardaki şekillenene ve deyim yerindeyse bir ürünler listesinden oluşan beklentiler olarak ele alma saflığına düşürür ki bu da sınıf mücadelesinin kaba gerçekleriyle çatışma anlamına gelir. Çünkü sınıf mücadelesi hiç kimseye sonucunu bekleyebileceği ürün listesi sunmayacak kadar kamaşık ve çok yönlü bir mücadele sistematiğine dayanmaktadır. Yine sonuçlardaki ampirik ürünler başarı yada başarısızlıklar yukarıda ortaya konulan mantık bütünlüğü içinde ele alınmalıdır. Sorun bu temelde ele alınmadığı zaman bir teorinin doğruluk yada yanlışlığını salt sonuçlardaki ürünleri ile değerlendirme yanlışlığına düşülmesi kaçınılmaz hale gelir. Başarı yada başarısızlıklarda nesnel dünyanın yasalarına uyum yada uyumsuzlukla ölçüldüğünden bu noktanın önemi dahada artmaktadır. Bir teorinin doğru niteliğine rağmen objektif koşulların dayatması sonucu başarı kazanamadığının bir çok kez görüldüğü (Paris Komün yenilgisi, 1905 devrim yenilgisi, yine sosyalizmin bugünkü dünya çapındaki başarısızlıkları buna örnektir) gerçeği dikkate alındığında bu söylenenlerin doğruluğu daha iyi anlaşılabilir. İşte Komünar çizginin bir teorinin doğruluğu yada yanlışlığını salt sonuçlardaki ürünleri ile ele alan mantığı tamda bu doğrulardan hareket ederek eleştiri konusu yapılmıştır. A. Derviş'in söylediklerinden hareket edildiği takdirde sosyalizmin başarısız pratiğinden ki bu bir gerçek yol çıkararak bu teoriyi esas yapıyla yanlış bir teori (Açık ki bu başarısızlıkların BPKD ve MZD ışığında köklü bir değerlendirmesinin yapılması şarttır. Bugün UKH'nin BPKD sonrasındaki yeni kaşı devrimci kompo başladığında -Mao'nun ölümü sonrasındaki dörtlü çete karşıtı kampanya dönemi- komünizmin güçlerinin Teng şüresine karşı silahlı mücadele başlatmamakla acaba hatasını yaptılar? Sorusuna yanıt arayan tartışmaları yada aynı konusundaki benzer tartışmalar sorunun bu yanını çözmeyi amaçlıyor zaten) ilan etmemek için bir sebep kalyormu geriye? diyerek tepki göstermemiz tamamen buradan geliyor. N. Cihan'ın A. Derviş'i dahada derinleştirme uğruna bu tezlerimize reaksiyon gösterirken içine düştüğü kötü pozisyonda yine bu gerçekler önemli rol oynamaktadır. Dolayısıyla onun yorumlamadığı alıntıları aktarması, ardından yaptığı "yanlış anlaşılmasın" uyarıları ile doğruluyor, salt sonuçlardaki ürünlerle belirlenemeyeceğine dikkat çekmesinin bir anlamda söz konusu değildir.

Son olarak Komünar çizginin bilgi teorisinin gelişimini deneme-pratik yönteminin sonsuz helezonu içinde ele alan mantığının eleştirisine karşı N. Cihan'ın aldığı tutum üzerinde durmağa çalışalım. Yazar komünar çizginin beklenen ürünü vermeyen teorinin deneme-pratik yoluyla yanlışlarından arındırılarak geliştirilebileceğini ileri süren tezlerinin tarafımızdan eleştirisine fena halde sinirlenerek diğer kesitlerden daha etkili bir "altın bombardımanı" eşliğinde çizgimizin Krüçev'in "yanında" aldığı yeri göstermek için topyekûn bir taaruz geçiyor. O görüşlerimizden pasajlar aktarıp hemen onun altınada Mao ve Lenin'den alıntılar düşerek okuyucuya ne kadarda (!) M-L'i "tahrif" ettiğimizi anlatmak için yorucu bir çaba harcıyor. İşte bir kaç örnek "... Böyle diyor C. Doğan, yazara Mao'yu dinletelim... Bütün gerçek bilgi doğrudan denemelerden doğar (Teori pratik sf. 14'ten aktaran N. Cihan)... "C. Doğan'ın yukardaki tanımlamasına karşı Mao'nun söylediklerine bakalım: "Bilgi sürecinde sıraya gelince deneyim önce gelir. (Aynı eserden aktaran N. Cihan)... Yeni demokraların Mao'nun sözlerine sahip çıkmasını istiyoruz" (aynı yerde) vb. vb. N. Cihan'ın daha bir çok alıntıyla birlikte devam ettirdiği bu yorucu uğraşlarına gülünmediği takdirde onun bu durumuna samimi olarak üzülmemek elden bile değildir. Çünkü yoğun bir "Altın bombardımanı" karşısında insan kafasını iki elinin arasına alarak yazar acaba bu alıntılar ne için yapıyor? Neyi, hangi doğru komünar tezi kanıtlamaya çalışıyor? Neden bu denli "Şahit" arama sıkıntısı çekiyor? gibi soruları kendisine sormaktan edemiyor. Hele deneme pratik yöntemi marksist bilgi teorisinin lokomotif olarak gören A. Derviş'in eleştirisinden sonra bir merak dahada dayanılmaz bir hal alıyor.

N. Cihan'ın bolca alıntı ile (yeri, zamanı, yorumu doğru belirlendiği ve ihtiyaç çerçevesinde olduğu sürece yapılması eleştirilmiyor) çizgimize karşı getirdiği eleştiriler onun aktardığı alıntıları doğru yorumlamadığı gibi, daha öncekilere benzer şekilde komünar çizgi ile aramızda geçen polemikimizin özünde henüz "belleyemediği" ni ortaya koymaktadır. Yazarın yaptığı alıntılar doğru yorumlamaması özel-

Neden genel boykot

İÖDF ile TÖDEF arasında bu konuda anlaşma sağlanmasına çalışılmalıdır. Boykot, en geniş öğrenci topluluğunun katılımıyla yapılmalıdır. Bu öğrenci hareketinin birliği açısından önemli.

KOMÜNAR GENÇLİK

Türkiye ve Medya'da öğrenci gençliğin federasyonlaşmasından sonra önemli gelişmeler oldu ve olmaya devam ediyor.

Medya'da Serhıldanlar boy verirken, Türkiye'de işçi sınıfının ve gençliğin mücadelesi de yükseliyor. Karşı-devrim ise, devrimin ilerlemesine koşut olarak, baskı ve katliamlara başvuruyor. Öğrenci gençlik mücadeleye aktif olarak katılırken, önündeki kısmi sorunları hala çözmüş değil. Bunun nedeni de bu sorunları çözecek anlayışların öğrenci gençliğe hakim olmayıp, bugünkü süreçte varolan anlayışların da grupçu, rekabetçi, politika üretmiyip geçmişi tekrar etmekle yetinen anlayışlar olmasıdır. Bu anlayışların federasyonlaşma sürecindeki tavırlarının ne kadar sağlıksız olduğunu görmüştük. Yaşananlar, yaşanacakların belirtisiydi.

Bugün öğrenci hareketinde gelişmeler var ama, bunlar sağlıklı temllerde oluşmuyor.

Sol içi çatışmalar konusunda dün olduğu gibi, bugün de iyi bir sınav verilmiyor. Sadece Mart ayı içinde GKB ile Devrimci Gençlik, Devrimci Gençlik ile Dev-Genç arasında kavgaya varan tartışmalar yaşandı.

Örneğin, Yıldız Üniversitesi'nde Devrimci Gençlik ile Dev-Gençlilerin üniversite kantininde kavgaya varan tartışmaları, sıradan

öğrencilerin, kantini bir anda terk etmelerine neden oldu.

Üniversitelerde derneği tanımamaya varan farklı çalışmalar yürütülmesi ayrı bir konudur. Bu sorun, TÖDEF'in kurulmasıyla daha da derinleşti.

TÖDEF'liler (Dev-Genç yanlıları) dernek faaliyetlerinin işene geldiğine katılmakta, işine gelmediğine katılmamaktadır. Bu durumda bu arkadaşların derneklere, demokratik merkezîyetçiliği savunmalarının bir anlamı kalmamaktadır.

Bu tutumları da, onları varolan kitlenin dışına itmektedir. TÖDEF, bugün belli bir politik anlayışı savunan gençliğin örgütü durumundadır. Bu durumuyla da bir yere varamayacağı, geniş kitleleri kucaqlayamayacağı da açıktır.

İÖDF cephesinde ise olumluluklarla beraber bir dizi olumsuzluklar yaşanmaktadır. Bunlara biz federasyonlaşma aşamasındayken, dikkat çekmiştik ve federasyonun sorunları bir anda çözemeyeceği ve sorunların çözümünün hızını İÖDF içindeki mücadeleyle bağlantılı olduğunu belirtmiştik. Bugün İÖDF içindeki hakim anlayışlar, sağcı politika üreten anlayışlardır. Bunların kendi durumlarına göre politika üretmeleri de mücadeleyi olumsuz yönde etkilemektedir. Bu anlayışlar, üniversite içindeki çalışmalarda da sağ bir konuma düşmektedirler. Üniversite içinde ki faaliyetleri, polis işgal eder ba-

hanesiyle sınırlamaktadır. Geçmişte TKP çevresinin düştüğü pozisyona bugün bu anlayışlar düşmektedir. Provakasyon teorilerini, kitle korkar laaflarını bugün bu insanlar üretmektedir. Kazanılmış kimi mevzilerden bile, geri çekilme tavrı göstermektedirler. Üniversitelerinde yürüyüş yapmayı bile, engellemeye çalışmaktadırlar.

Kuşkusuz hiçbir ilerici, devrimci öğrenci üniversiteye polisin girmesini istemez. İlk olarak onlar karşı çıkar. Gereksiz yere yapılan eylemlerle polise davetiye çıkarılamaz. Fakat polis gelecek korkusuyla da verilmesi gereken mücadeleye sınır çekilemez. Kazanılmış mevzilerden taviz verilmez. Üniversite içinde yürüyüş, forum yapma hakkından vazgeçemeyiz. Üniversitede polislerle birlikte yaşamayı kabul edemeyiz.

Egemen sınıfların geleneksel politikaları saldırı üzerinedir. Egemenlerin saldırması için provakasyona gerek yoktur. Egemenler kendileri için uygun yer ve zaman olduğunu düşündüğünde saldırırlar. Saldırıları karşı gençliğin tavrı direniş olmalıdır. Kazanılan mevzileri koruma anlayışı ile yetinilmemeli, karşı saldırıya geçilerek hareket alanımız genişletilmelidir.

Devrimci Gençlik'in görüşü olan, "aman üniversitelerde fazla hareketli olmayalım, polisi üniversiteye saldırtmayalım, bunun yerine sokaklara çıkalım" görüşü, hem üniversitede koyulan eylemliliğin dışında ve ona alternatif bir eylem-

miş gibi gösterilmesi; hem de üniversiteli gençliğin kendi eylem alanı olan zeminden dışarıya kaydırılması açısından hatalıdır.

Üniversitelerde mevzilerini koruyamayan gençlik sokaklara çıkamaz. Üniversitede eylemliliği savunan hiçbir gençlik hareketi de sokakları reddetmez, reddedemez. Üniversite gençliğinin asıl güç toplayıp çalışma yapacağı, eylemliliklerini geliştireceği alan kendi zemidir. Bu zemine ne kadar güvenli basar, ne kadar kitleselleşirse, sokaklarda da o kadar etkin olacaktır.

Barışçıl gösteriler polis saldırılarını engelleyemiyor

Newroz eylemlerinde bir dizi ilginçlik yaşandı. Hatalı bir tavırla, tek tek üniversitelerde kutlama yoluna gidilmiş böylece yapılacak merkezi eylemliliğin görkemi ve etkisi parçalanmıştır. Böyle günlerde, merkezi eylem mümkün olduğunca örgütlenmeli ve en geniş kitlesellikle direniş ve başkaldırı ruhu hayata geçirilmelidir. 21 Mart'ta İstanbul Üniversitesi'nde yapılan gösteriye polisin saldırma gücünü göstermesinin bir nedeni de yukarıda açıkladığımız, eylemliliğin parçalanmasıdır. Diğer bir nedeni belli anlayışların kapıya yürüme, gösteriyi Beyazıt Meydanı'na taşıma konularında içine girdiği ikircikli tutumdur. Barışçıl gösteri, polis saldırısına karşı çözüm olamamış, gençliğin direniş çizgisi de hayata geçirilememiştir.

Polisin, aklına estiğinde üniversiteye girmesini önlemenin

en iyi yolu, mevzilere tutunma ve koruma çizgisini bırakıp, çeşitli kampanyalarla ileri atılmaktır.

Newroz kutlamaları yaşandığı bir dönemde tabandan boykot eğilimleri gelmeye başlamıştı. Bunlar, İÖDF'nin bünyesindeki ÖTK'ya temsilciler aracılığı ile yansıtıldığında, ÖTK'nın içinde bulunan 6 Devrimci Gençlik, Sosyalist Gençlik ve Dev-Genç Direniş; "yer ve zamanı değil, uygun olduğunda yapılır" demesiyle, boykotu bilinmeyen bir tarihe atarak, üstü

kapalı olarak reddetti. Serhıldanların, baskı ve katliamların yaşandığı bir dönemi yer ve zaman açısından uygun bulamamanın anlamı yoktur. Devrimci Gençlik'in 6 Kasım Genel Boykotu konusunda başarısızlık tespitleri yapması niyetlerinin ne olduğunu göstermektedir.

İÖDF içindeki sağ gruplarının engellenmesinin ardından TÖDEF'in genel boykotu için, 10 Nisan tarihini ortaya atması izledi. TÖDEF'in bu tarihi, kendi dışındaki kitleye tartışmadan, "biz 10 Nisan'da genel boykot yapıyoruz, iteyen gelsin bize katılsın" tavrıyla, dayatmacı bir mantıkla gelmesine rağmen, sonuç olarak genel boykot yapma girişimi, bugün için bir olumluluk-

tur. Bu durumda, İÖDF ile TÖDEF arasında bu konuda anlaşma sağlanmasına çalışılmalıdır. Boykot, en geniş öğrenci topluluğunun katılımıyla yapılmalıdır. Bu öğrenci hareketinin birliği açısından önemli. Fakat boykotu gündemlerinden çıkaran İÖDF içindeki kimi grupların TÖDEF'in tavrını tepkisel yaşıyıp, baştan reddetmesini veya 10 Nisan'a yakın bir tarihte boykot tarihi ilan edip, hızlı boykotçu kesilmemesini de önlemek durumundayız.

TÖDEF'in tavrı sektör ve dayatmacı da olsa, anlaşma yolları aranmalıdır. Bu da sağlanamazsa, eleştiri sonraya bırakılmak üzere boykota aktif bir şekilde katılınmalı. Külenin boykot çağrılarına kulak asamayan bu grupların (Devrimci Gençlik, Sosyalist Gençlik ve Dev-Genç Direniş) en az TÖDEF kadar grupçu olmalarından dolayı, eleştiri hakları yoktur. Bu hak ancak, İÖDF'nin tabanında boykot çağrıları yapan insanlarındır.

Son günlerde artan sivil faşist saldırılara karşı da kararlı bir silah olarak kullanılm alıyoruz. Sivil faşistler idare ve polisin desteği

nde, üniversitelere girerek içeride örgütlenmek; polisin ve idarenin başaramadığını üniversite içinden gerçekleştirmek istemekte. Bunun için geçen yıl İÜ-BYYO ve İÜ ana binada gerçekleştirmek isteyip yapamadığını, bugün İÜ Edebiyat ve İşletme Fakülteleri'nde öğrencilere silah ve sopalarla saldırarak gerçekleştirmek istedi. Fakat, sivil faşist saldırılar dün olduğu gibi bugün de püskürtüldü. Ancak, bu saldırılar son olmayacaktır. Dolayısıyla, genel boykot daha acil olarak gündeme girmektedir.

Bunun için, en geniş bir katılımı faşist baskı ve katliamlara karşı genel boykotu örgütlemek zorundayız.

Bütün yönleriyle; nedir idamlık olmak?

Biz bu çalışma ile idam gerçeğinin kamuoyunda bilinmeyen yönlerini belirlediğimiz çerçeve içerisinde yer alacak idamlık arkadaşların kendi kalemin-den dile getirmelerine bir ortak zemin yaratmak istedik.

Halit BOSTANCI
Kenan TÜRKÖĞLU

Bilindiği üzere, askeri faşist cunta, ulusal ve toplumsal uyanışın maddi bir ifadesi olan devrimci mücadelenin bastırılması, emekçi yığınların susturulup, depolitize edilmesine yönelik saldırılarının bir parçası olarak idam cezalarının infazını da devreye sokmuş ve 48 kişiyi darağacına yollamıştı. Diktatörlüğün, askeri giysiyi çıkartıp sivil giysiyi giymesinden sonraki dönemde, idamların infazının gündeme getirilmesi, bu uygulamaya karşı toplumun belli kesimlerinde biriken tepkilerin dışa vurulmasını da beraberinde getirdi.

Böylelikle, "asalım mı", "besliyelim mi" yollu tartışmalar başladı. Bu tartışmalar, düzensiz aralıklarla günümüze değin geldi. Mücadele kızışıp, ulusal ve toplumsal kurtuluş ateşini körükledikçe, idam cezaları da çeşitli biçimlerde gündeme gelmeye devam edecektir. Bu da demokrasi, özgürlük ve sosyalizm mücadelesinin parçası olarak bu uygulamalara karşı çeşitli biçimlerde savaşım yürütmeyi beraberinde getirecektir...

Hepimizin bildiği gibi, Ekim ayında Hükümet, Keçeciler'in ağzından idam cezalarının infaz edilmesini yeniden gündeme getirileceğini açıklamıştı. Kapalı kapılar ardında ordunun dayatmasıyla, Hükümet'in cellatlığa soyunması, iç kamuoyunda da azımsanmayacak bir tepki gördü. Bu söz konusu uygulamanın devreye sokulması, daha uygun bir zaman kollanmak üzere bir süre için geri plana itildi.

Biriken idam cezalarının infaz edilmesi sorunu, uzunca bir süredir devlet açısından bir çözümsüzlük çıkmazına saplanmış bulunuyor. Kuşkusuz bu çözümsüzlüğün devrimcilerin lehine çözülmesi, sorunun devrimci bir perspektifle geniş yığınlara maledilmesine bağlıdır. Oysa, bugüne kadar ne idamlar gerçeğinin içyüzü toplumun geniş kesimlerine maledilebilmiş, ne de bu amaca yönelik olarak ve aynı zamanda bu vb. taleplerden kalkarak devrimci mücadeleyi yükseltmeyi hedefleyen ciddi bir politik etkinlik sergilenebilmiştir... Hal böyle olunca, sorunun iç yüzünü kavramayan yığınların arzu edilen ve beklenen tepkiyi, yaygın ve etkin olarak vermesini beklemek de hayaldir. Dolayısıyla

IHD vb. kurumların başlattığı "idam cezasına hayır" türünden kampanyaları, pek fazla yankı bulamayacak; 58 milyon insanın yaşadığı bir ülkede, yaklaşık bir aylık sürede 30 bin imza toplanabilecektir. Belki de tam uygun düşmeyecek ama, bu kampanyalar bir anlamda gergin bir deriye, dahası herhangi bir deriye sahip olmayan bir kasknak ile davul çalmaya (Ya da vakumda ses dalgaları yaymaya) benziyor.

Oysa, idam **cezaları** üzerine o kadar çok laf ediliyor ki?.. Ancak, bu laflar ya egemen çevreler tarafından bilinçli olarak, siyasi çıkar sağlamak amacıyla biriken tepkileri egemen sınıf partilerinin potalarında toplanıp, eritilmesi amacı güdüyor; ya da burjuva bakış açısından ve burjuva hümanizminin bir ifadesi olarak, "asmayalım da besleyelim mi" eksenini etrafında dönüp durmaktadır.

Kuşkusuz, devrimci güçler de idamlar sorununa ilişkin olarak kendi güçleri ölçüsünde dönemsel çabalar sarfediyor. Ancak, bu çabalar başka birçok sorun gibi idamlar sorununun kısmi bir biçimde de olsa devrim lehine çözüme kavuşturulmasına yönelik olarak, mücadele arenasında etkin

ve maddi bağımsız bir gücün oluşmasına yetmemektedir. Oysa bu sorunun devrimciler lehine bir çözüme kavuşturulması açısından idam gerçeğinin içyüzünün kitlelere maledilmesinin de bir ifadesi olarak -ki bu tek başına yeterli olacaktır sonucu çıkarılmasın- devrimci bir perspektifle etkinlik gösterecek ciddi bir kitlesel muhalefetin yaratılabilmesi için çok çeşitli biçim ve boyutlarda bilinçli adımların atılıp, yoğun çabaların gösterilmesini gerektirmektedir.

Biz, böylesi bir amacın gerçekleşmesinde kendi çapında katkılarda bulunacağı düşüncesiyle bir *İdamlar Dosyası* hazırlamaya karar verdik. Böylece, bu çalışma ile idam gerçeğinin kamuoyunda bilinmeyen yönlerini belirlediğimiz çerçeve içerisinde yer alacak idamlık arkadaşların kendi kalemlerinden dile getirmelerine bir ortak zemin yaratmak istedik. Genellikle bugüne kadar bizim adıma başka bir çok konuda olduğu gibi, bu konuda da başkaları konuştu. Bir de gerçekliği yaşayanlar, kendi gerçekliklerini derli toplu bir şekilde, kendileri ifade etmeyi denesin istedik. Tabii ki bunun demokrasi ve özgürlük mücadelesinin devrimci bir perspektifle yükseltilmesine denizde damla misali bir katkısı olacağı düşüncesinden hareket ettik.

Sanıyoruz, neyi amaçladığımız ve bu çalışmanın arka planını oluşturan mantık anlaşılmıştır.

Çalışmayı üç bölüm olarak düşünüyoruz:

İlk bölüm, bir tür giriş bölümü olacak ve burada, gerçek teröristin ve suçlunun devlet olduğunu somutlamak amacıyla, askeri faşist cuntanın emekçi halka karşı gerçekleştirdiği icraat çarpıcı şekilde ortaya konmaya çalışılacak. (Hukuksal, iktisadi, siyasi vb. düzeylerde.) İkinci ve ana bölüm, sorduğumuz sorulara verilen yanıtlardan oluşacak ve katılan herkesin yazdığı kendi imzasıyla yayınlanacak. Son bölümde ise, "terörist ve suçlu devrimciler değil, devlettir" bakış açısıyla kitlelerin duyarlılığını uyurucu şeyler

SORULAR

1- Siyasal mücadeleye atılırken, gerçekleşmesini istediğiniz nasıl bir dünyaydı? İdealiniz neydi/nedir?

2-Nasıl yargılandınız? (Şube, polis, askeri karakol vb. yerlerde maruz kaldığınız işkence süreci tarih ve gün belirtilerek kısaca anlatılmalı; yani sorgulama ve ifade alma işleminin işkenceyle gerçekleştirildiği -varsa işkenceye katılan savcıların ismi vb. verilebilir- vb. vurgulanmalı. Tabii giriş faslında.) Bu bağlamda yargılanış biçiminin, burjuva hukukuyla dahi çelişen yanları vurgulanmalı ve anlatılmalıdır. Varsa, anlatılanlar belgelere dayandırılmalıdır.

3-Bir idamlık olarak, idam olayına nasıl bakıyorsunuz, mahkeme tarafından öldürülmenize karar verildiği zaman neler hissettiniz? Yakınlarınız neler hissetti? (Sürece ilişkin mektup vb. belge varsa konmalıdır.)

4-Cezaevi, ölüm hücrelerinde neler yaşadınız? Günleriniz nasıl geçti, idamlık olmanızdan dolayı maruz kaldığınız "ayrıcılıklar" neler oldu?

5-Hücrelerde kaldığınız dönemde arkadaşlarınızdan herhangi birinin idam edilmek üzere yanınızdan götürülüşüne tanık oldunuz mu? (İdamdan önceki süreç, infaz için götürülürken gösterdiği tepki, infaz sırasında gösterdiği tepki ve koyduğu tavır vb. üzerine bildiklerinizi -varsa belgeler-; infaz karşısında cezaevinde bulunan diğer insanların adli tutuklu, gardiyan, asker vb. dahil tepkilerini anlatır mısınız?)

6-Öldürülme tehdidi altında yaşamak nasıl bir duygu? Somut olarak idam sehпасına götürülmeyi beklediğiniz zaman kesitleri oldu mu? Böyle dönemlerde neler hissettiniz?

7-İnsan ömrü açısından hayli uzun sayılabilecek bu tutsaklık yıllarını, öldürülme tehdidiyle yaşadiktan sonra, bugün(ünüz)e ve yarın(ınız)a nasıl bakıyorsunuz?

Ayrıca önerimiz

Gerçekleştirebilecek arkadaşlar, yakınlarından biri veya birkaçıyla idam konulu bir söyleşi yaparlarsa ya da yapılmasına olanak hazırlarlarsa, çalışmaya önemli bir katkıda bulunmuş olacaktırlar. Çünkü idam tehdidi onları da çok ciddi boyutlarda etkilemektedir ve bu bir bakıma onların da sorunudur.

-Bu sorulara verilecek olan yanıtların arka planında *idamlıklar neler yaşadı*, (bu bağlamda) *terörist kim, suçlu kim* temaları yer almalıdır diyoruz.

-Yanıtlar, üslupta canlılık sağlamak amacıyla, kendi içinde soru-yanıt biçiminde düzenlenebilir.

-Anlatımda ironiye, mizaha vb. başvurmak iyi olur.

-Anlatılanlar çeşitli fotoğraflar, konuya ilişkin karikatürler vs. kullanılarak canlı ve çarpıcı hale getirilmeye çalışılmalı diye düşünüyoruz.

-Yukarıda sıralananlar haricinde önerileriniz, eksik gördüğünüz noktalar var mı? Varsa önerileri bekliyoruz.

Yerelacak, bu anlamda kendileri adına hareket ettiğini söyleyerek halka karşı canice ve düşmanca icraatlar gerçekleştiren cuntacıları hesap sormanın gerekliliği teması işlenecek.

Doğaldır ki böyle bir dosyada bütün idamlıklar yeralamıyacaktır. Amacımız, 12 Eylül sürecinin bir-birinden ayrı düşünülemeyecek olan işkenceli sorgularla başlayıp, darağacına kadar uzanabilen

yargılamalar ve cezaevleri boyutlarını ana eksene oturarak, tutsak alınan ve rehin tutulan devrimcilerin yaşadıkları gerçekleri, kamuoyuna ve tarihe maledilmesine zemin hazırlamaktır.

İşte bu nedenle; a-Hukuksal açıdan yargılanmaları özgürlüğünde, burjuva hukuk normlarının bile nasıl tepetaklak edildiğini gösteren çarpıcı çelişkileri ile yüzyüze gelmiş olan;

b-Ölüm hücrelerinde yaşananlar başta olmak üzere değişik zaman ve mekanlarda (Diyarbakır'dan İstanbul'a, Adana'dan Samsun'a kadar Türkiye genelini yansıtacak bir tablonun ortaya çıkması sağlanmak isteniyor.) İdamlıkların cezaevi sürecinde maruz kaldıkları işkencelerin kısa bir dökümünün yapılmasına katkıda bulunacak arkadaşların bu çalışmada öncelikle yerelmesini istiyoruz. Ayrıca bu dosyada, varolan bütün siyasal ve ideolojik eğilimden birer idamlığın yerelmesini hedefliyoruz.

Katılım çerçevesinin çizimine temel teşkil eden kıstaslar, işte bu üç kıstastır. Bu üç noktadan birine denk düşecek konumda olan her arkadaşın, çalışmaya katılmasını arzu ediyoruz. Yalnız, özellikle son iki noktada, tekrarin önüne geçmek için, aynı şeyler yazılmışsa bunların içinden en iyisini seçmeyi bir çıkış yolu olarak düşünüyoruz. Bunun dışında, bizim istediğimiz noktalarda istenileni vermek kaydıyla, yazılanın olduğu gibi yayınlanmasını taahhüt ediyoruz. Tabii hukuksal 'sakınca' arzedecek şeyler, ya atlanacak ya da uygun bir şekilde ifade edilecek. Bu yüzden, çalışmaya katılan herkesi, hukuksal açıdan dikkatli davranmaya, yazacaklarını sansüre takılmayacak şekilde ifade etmeye çağırıyoruz.

Çalışmaya katılan ve aynı davada yeralanlar (aynı görüşleri paylaşanlar), siyasal nitelikli soruları yanıtlarken, örneğin bir arkadaş bu sorulara ağırlık verebilir; diğerleri buna katıldıklarını belirterek, başka bir soruya ağırlık verebilir. Aynı şey, belli zaman kesitlerinde aynı cezaevi koşullarını paylaşanlar için de geçerlidir. Bir kişi anlatabilir, diğerleri buna katılabilir. Ya da diğerleri farklı farklı noktaları öne çıkararak, ortak yaşanan kesit, daha geniş şekilde yansıtılabilir.

Yazılacak olanlar, ortalama 5 ile 7 daktilo sayfasına sığdırılmaya çalışılırsa iyi olur. Bu yetmez diyenler, 10 daktilo sayfasının ötesine geçmemek kaydıyla biraz daha fazla yazabilir. Özel durumlarda, bu da aşılabılır.

Ancak, aşanların yazdıklarında kısaltma yapmamız söz konusu olabilir. Yani tekrar vs. söz konusu ise bunları çıkarmak durumundayız.

Çanakkale Cezaevi'de çizilen çerçevede yer alabilecek bütün idamlıklar bu çalışmaya katılıyor. Projeyi, Devrimci Sol davasından olanlar hariç, idamlı bulunan bütün eğilimlerden arkadaşlarla ayrı ayrı tartıştık. Soruları bu tartışmalar üzerine hazırladık. Hazırladıktan sonra belirlenen çerçeve içinde kalmak üzere bu çalışmaya en etkin ve nitelikli katılımın nasıl sağlanabileceği üzerine toplantılar yaptık. İlk toplantıya 35 idamlık katıldı.

Çalışma idamlıklarının bulunduğu bulunduğu ve ulaşabildiğimiz bütün siyasal cezaevlerini kapsamına almayı hedeflemektedir. Belki ulaşım sorunu çıkacaktır. Ama öncelikle normal posta kanalını kullanmayı düşünüyoruz. Yani yazılanların, iadeli-taahhütlü olarak Çanakkale Cezaevi'ne (C-3 Koşu'na) postalanmasını istiyoruz. Aksaklık çıkması durumunda, akışın başka kanallardan sağlanması gerekecek. Bunu, gerekli olduğu zaman belirteceğiz.

MART EGEMENLERE MEYDAN OKUDU

16 katliamına protesto ve Newroz ateşi

Öğrenci gençlik; Hatice'nin, Cemil'in, Baki'nin ve Halepçe'nin, diğer dört 16 Mart şehidinin katili TC ve BAAS faşizmini lanetleme ve protesto gösterileri yaptı. İÖDF'nin düzenlediği sokak gösterisinde, yaklaşık 500 genç, 16 Mart 1978 katliamını protesto etti. Komünar gençlerin de aktif olarak katıldığı gösteride, "katliamlar halkları yıldıramaz", "Kürdistan faşizme mezar olacak" gibi sloganlar atıldı. Birkaç yüz metre yürüyen öğrenci gençlik, yola molotof kokteyller atarak bir süre trafiği kestikten sonra gösteriyi bitirdi. Yürüyüş sonrası, yoldan geçmekte olan ilgisiz on kişi gözaltına alındı.

Serhıldan ve Newroz

Ulusal kurtuluş mücadelesi Newroz'da yeniden çiçek açtı. Bu yıl da 21 Mart tarihinde İstanbul Yıldız ve Teknik Üniversitelerinde forumlar yapıldı, ateşler yakıldı. Yıldız Üniversitesi'nde öğrenciler okul kapısına kadar yürüyüp dağılırken, forumlara müdahale olmadığı gözlemlendi.

İTÜ'de ise polis, halay çekerek Newroz kutlaması yapan öğrencilere saldırdı. Öğrenciler, kısa bir süre taşlarla cevap verdi. Olay sonrası gözaltına alınan olmadı.

Bu arada, "provakasyona yol açmamak" kaygısıyla, Newroz kutlamalarını ateş yakma, forum yapma biçimine sokan eğilimlerin anlayışı, "barışçıl gösteriler" ne yazık ki polisin saldırısını durduramadı.

Komünar gençler, Newroz'u Kürt mücadelesini desteklemenin coşkusuyla yaşadı. "Biji Serhıldan", "biji Newroz" sloganlı afişler yapıştırıp, bildiriler dağıtılar.

Horgörünün asıl nedeni

Ahmet Can AKYOL

Bizde sanata ve sanatçıya bakış gerek okur, -izler ve dinler-, gerekse eleştiri düzeyinde çoğu zaman küçümseyici ve aykırılıkla dolu olmuştur. Bunun, genel anlamda toplumdaki sosyo-ekonomik şekillenmeyle, özel anlamda da ideolojik kısırlıklarla mutlak bir ilintisi olduğunu söylemek, konunun temelindeki neden açısından önemlidir. Altyapıdaki çarpıklık Doğusuyla, Batısuyla, arabeskiyle ve çürümüşlüğüyle varlığını genel olarak üstyapıda da gösterir. Bu oluşum, sanatçıyı her ne kadar kendi içinde daha çok birikime ve teorik kuşanmışlığa zorlasa da, bu zorlamanın sonuçlarını her zaman istendiği şekilde vermemesi, yine kendi içindeki eksikliklerinden doğar.

Geniş tarihi birikimler üstüne kurulmuş, gerek toplumsal altüst oluşlarla, gerek kanlı fırtınalarla ve gerekse günün tanıklığıyla hayat bulan sanat; ileri ve özgür yarınlara savunucuları olan sosyalist sanatçılara bütün ciddiyeti ve sorumluluğuyla ağır görevler yüklemiştir. Bu sınıfsal ve siyasal konumları başlı başına bir ayrıcalık olmakla birlikte, onları, herşeyden önce toplumun çürümüşlüğüne savunucuları olan otoriter sanatçılardan(!) ayırması anlamına gelir.

Sınıf sanatının önemi ve mücadele içindeki misyonu, önceki kuşaklar tarafından ne ölçüde önemsindiği, (en azından 70'li yıllarla kıyaslanmayacak kadar) bugün daha çok biliniyor. 1974 sonrası yıllarda, sol potansiyelin öncellerine oranla daha hızlı oluşması, neredeyse sanatı bir bütün olarak dışlamış, yine nere-

deyse geleneksel gecelerde halk aşıklarının çalıp söylemeleriyle sınırlı bırakılmıştır. Sanatın kalelerini ve fonksiyonunu böylesine yanlış yöntemlerle, burjuva ve reformist çevrelere bırakan bu anlayışa tepkiler, maalesef birçok değer kaybedildiği amansız kasırgalardan sonra kavranır gibi olmuştur. Bu nedenle, son yıllarda sözedilen ve yine o otoriter sanatçıları tarafından "cezaevi edebiyatı" olarak adlandırılan, tek tek seslerin bu çevrelerce hedef tahtası haline getirilip, dergi sayfalarında hazır malzeme olarak kullanılması-nın samimi ve yapıcı eleştirisiyle ilgisi olduğunu söylemek fazla salfık olur.

Her şeyin tekelleştiği, köşe başlarının tutulduğu, bir takım insanların icazetiyle "sanatçı" olunabildiği bir toplumda, sanattan yana yaşamak ve sanata bulaşmak bile yürek işidir. Bunun içindir ki estetik yan adına, elitizm yaygınlığı az değil.

Herşeyden önce faşizmin kanlı baskınlarıyla yoğrulmuş, bırakalım tam anlamıyla nasiplenmiş ve bugün sayısal durumu hiç de az olmayan bu insanları, birçok şeyden bihaber veya umarsız gibi olan insanları bile (bugün için pratikleri olmasa dahi) duyarlı hale getirmiştir. Bu nedenle cezaevi insanının bir süreci sevabı, günahıyla yaşamış ve yaratıcı ruhlarıyla sanat uğraşı içinde olmaları, kıyametlerin koparılmasını gerçekten gerektirmiş midir? Buna cevabım, kesinlikle 'hayır'dır! Ve bu horgörünün altında yatan esas neden, sınıf sanatının vermiş olduğu rahatsızlıktır.

İnsanlığın evrimi içinde, her düşünce bir sınıfa hizmet etmiştir. Bırakalım, sanatı doğrudan sınıflar

üstü gören ve gösteren emekçi sınıfların düşmanı burjuva sanat anlayışını; bugün esas tehlikeyi oluşturan yanın, sol patentli, çürümüşlüğüle dolu ve yaygın hasta sanat anlayışının etkilerini taşıyan çevreler olduğunu söylemek mübalağa olmaz. İşte bu noktadan hareketle, emeğin savunucuları olan devrimci sanatçıları, sınıfsal ve siyasal konumları itibarıyla, yoz çevrelerden kalın çizgilerle ayırmak gerekiyor. Nedir ki bugün, bu tavrın belirlenmesi, herhangi bir merkezi örgütlülük tarafından işaretilenmemektedir; bu nedenle görev, doğrudan devrimci bireylere düşmektedir. Sınıf sanatının yaygınlaşmasında kesin tarafçılık, konunun en önemli noktalarından birini oluşturmaktadır. Kuşkusuz bu tarafçılık; cezaevlerinde üretilen sanatın kesin tarihler yaratacağı, çığırılar açacağı anlamına gelmez. Ama bütün bunları sahiplenmek, öneminin bilincinde olmak, siyasal tutarlılık ve sorumluluk olayıdır. Ayrıca bu insanların yaptıklarını bütünlüklü ele alıp incelemeyen, küçümsendiğine ve görmezlikten geldiğine tanık olmanın altında yatan gerçeğin başka şeyler olduğunu bilmemiz gerekir.

İşsel eksikliklerin, icraatların ve yöntemlerin eleştirisi bir yana bırakılırsa, özet olarak şöyle de denebilir: Süreç, bu insanları, sosyalist mücadele içindeki yerlerini sanatçı yanlarıyla da almaya zorlamıştır. Bunu sahiplenmenin isimleri, herşeyden önce sosyalistler olacaktır. Unutulmamalıdır ki her şiir, öykü, roman, resim vb. eserler; felsefenin ve diyalektik materyalizmin metodu ışığında üstlendikleri sorumluluğu, yine süreçle birlikte kitlesele kahramanlık çağında yerine getirecektir.

M. ÜNAL'IN ÜÇÜNCÜ KİTABI REQUIEM

Şairin firarı sürüyor

Mecit Ünal, yani bu "Metris usulü el bombalarıyla" röportajlar hazırlayan ölüme mahkum şair, Angelika Mechtel'in o uzun önsözünden sonra Requiem'de bize yeniden yaşam dolu bir şiir sunuyor.

Haydar UĞUR

Öyle bir mekân düşünün ki, orada bütün şarkılar yarım, bütün sözcükler paramparça ve bütün aşklar mutsuz bitsin. Şair orda ne yapar? Firar eder. Bir düşbaza ya-pacağı en güzel şey değil midir bu!

Mecit de öyle yapıyor. Her gece alıp eline kara kalemi firar ediyor. Son kitabı Requiem'de "en son, Kadıköy Postanesi'nde telefon kuyruğunda görmüşler" beni diyor. "Ezberimde bir numara, yakamda bir karanfil - çevirmişim çevirmişim çıkmamış."

Requiem, şairin son kitabı. İlk kitabı, şiir adına bir eskizdi. (Sesini Sesimin Yanına Koy) İkinci kitabı yazma serüveninin güzel bir örneğiydi. (Zamanı Durdurabilmek) Üçüncü kitabı ise soluk soluğa okunan bir ağıt!

Şairin, altbaşlığına Zamandışı Sessizliksaati dediği bu son kitabı, bundan iki-üç ay önce Belge Yayınları'nın "Yeni Sesler" dizisinden çıktı. İçerisi gibi bir mekânda yaşamı tek boyutluluktan kurtarmaya, sanatsal üretimini hiç aksaksız sürdürmeye, yaşamı enine boyuna sorgulamaya ve böylece bukağılanmış hayatı an be an üretmeye yönelik, kararlı ve sabırlı tavrıyla şair bu kez bize ilk kitabıyla son kitabı arasındaki nitel farkı göstermiş bulunuyor.

Requiem'i okuyanlar, kendi kimliğini ve şiir mecrasını bulmuş

gibi kolay -ve fakat zor- yazan bir şairle yüzyüze olduğunu anlayacaklardır mutlaka. On yıldır, her türlü zulmü ve işkenceyi birebir yaşayan ve sözcüklerle de karşı konulabileceğini öğrenen şair, zamanı ve mekânı delen duyarlılığıyla hayatın her alanında sanki tedbiri kıyafet dolaşan bir gezgincidir. O "her anı aşk tadıyla içilmiş" güzel günlerin yaşandığı bir kente iner, eski adresleri sorar, barikatları anımsar ve doyasıya gezer. Bazen de "ancak geceleri çıkarabiliyorduk bir parça kağıtla kırık bir kurşun kalemi" der ve dışardakinin vicdanına "durumunu" işte tam da şöyle açar. "Bundandır iyi anlaşılmıyorsa sözcüklerimiz. Okunaklı değilse, silinmişse, yarım ve birbirine karışıyorsa sesimiz."

Mecit Ünal, yani bu "Metris usulü el bombalarıyla" röportajlar hazırlayan ölüme mahkum şair, Angelika Mechtel'in o uzun önsözünden sonra Requiem'de bize yeniden yaşam dolu bir şiir sunuyor. Yazımızı onun dizeleriyle noktahyoruz.

"sonra yaşadığım günler geliyor
aklıma

ellerimin bıcağı kestiği günler
eve gül ve ekmek götürdüğüm
kızkulesi independent

proletarya
her anı aşk tadıyla geçilmiş
güzel günler hey"

KISA BİR BİYOGRAFI

Mecit Ünal, 1961'de Sivas'ta doğdu. 1980 Kasım'ında İstanbul'da tutuklandı. Davası 1984'te açıldı, savunmasını ise ancak 5 Ocak 1988 tarihinde yapabildi. 1980 Kasım ile 1982 Mayıs'ı arasında işkence sonucu alınan ifadeler dışında hiçbir kanıtı dayanmadan 1988 Mart'ında idama mahkum edildi. Karar halen Yargıtay'da.

Mecit Ünal'ın şiirleri çeşitli dergilerde yayınlandı. Sesini Sesimin Yanına Koy adlı şiir kitabı Almancaya çevrildi. Mecit Ünal 1989 Yunus Nadi Röportaj ödülünü aldı. Alman PEN Kulübü, Ünal'ı onur üyesi seçti. Röportajlarından bir bölümü Belge Yayınları tarafından Zamanı Durdurabilmek adıyla yayınlandı. Halen çeşitli dergilerde yazmayı da sürdürüyor.

Emekçi'nin kelaynak olma inadı

Emekçi'nin, bunca yıldan sonra hala oturmuş ve net bir müzik anlayışı yok. Müzisyenlerimiz, alanlarının akademik ve genel teorik bilgisini hiç önemsemiyor, gerekli görmüyor. Okul yada konservatuardan gelmemişliği, "alaycı"lığı halkçılığın bir özelliği olarak düşünüyor. Ne yazık ki her taşın altından bu yanlış halkçılık illeti çıkıyor

Güney MEDYALI

Aşık Emekçi, basında yer alan ilk röportajında şunları söylemişti: "... özgün müzik dünü olmayan, yarını meçhul bir şeydir. Arabeskten tek farkı, ilerici sözlerin monte edilmesidir. Özgün müzik, dinleyende işi olurluna bırakmayı, anılara dalmayı, geleceğe hazırlanmaktan uzaklığı, umutsuzluğu resmeden silik bir atmosfer yaratıyor. 12 Eylül'den sonra, yıllarca kendi müziğinden ve kendi sorunlarını içeren sözlerden koparılmak istenen kitleler, özgün müzik içindeki bir yudumluk protest yöne ilgi göstermiştir."

Vurgu yaptığı birçok noktada, Emekçi'ye katılıyorum. Fakat onun sözkonusu sorunlarla mücadelesi bu kadarla sınırlı kalıyor. Sonrası yok! Analizi eksik ya da yarım bırakıyor. Bu da tutarlı bir senteze ulaşmasının baş engellerinden biri oluyor. Dahası, kendi alanındaki pratiği, bu "eksik söyleme"ye bile uygun sayılmaz.

Bu önemli noktanın altını çizmek istiyorum; Emekçi, bir analiz uğraşında. Ancak, her uğraşı kendi süreci içinde, bir sonuca varıramıyor. Ne yaklaşım olarak ve ne de müzisyen pratiği olarak! Şimdilik elde "zigzaglar çizmeye devam etmek" kalıyor. Abarttığını sanmıyorum; neredeyse attığı her adıma karşılık, iki adım geri çekil-

mek düşüyor. Önce, Mahzunivari bir "çokseslilik" denemesi. Ardından, *Kırmızı Gül* ile 'tek saz-tek ses'e geri dönme. Sonra, *Bıçak Kına Sır Veriyor* ile tekrar "çokseslilik" yönelimi...

Coştuk, acılandık...

Bizim kuşak, ilk devrimci heyecanını, Emekçilerin müziği ile yaşadı. Ajite olduk, coştuk, acılandık... Bugüne gelişimizde,

Emekçi, "aşıklık"ta kazığı çıkıp duruyor. Dörtlüklerden oluşan kafiyeyle şiirden vazgeçmemesi bunun bir yönüdür.

bu devrimci ozanların müziğinin katkılarını, yadsımak olanaksız. Ama, artık 'bugün'deyiz. Genel anlamda devrimciliğimiz, artık o çocukluk yıllarından sıyrılma sürecine girmiştir. 68'den 12 Mart'a, 12 Mart'tan 12 Eylül'e ve 12 Eylül'den 90'lara ulaştık. Bu üç koca dönem, bir çocuk için çok fazla. Öyleyse, çocukluktan genel kopuşun bir parçası da ozanlarımızın kendilerini ve müzik üretimlerini, yalnız biçimsel değil, içerik

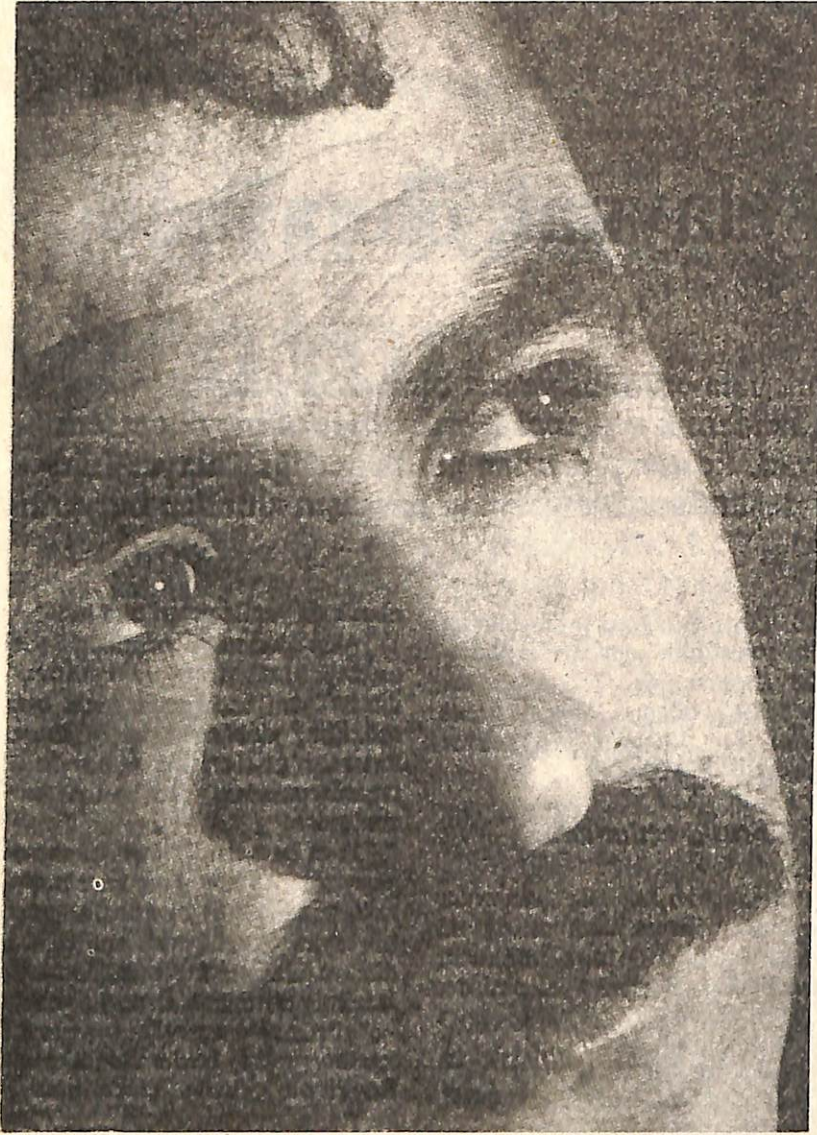
olarak da yenilemeleri olmalıdır.

Aksi durumda, bugünün 'yeni başlayanlar'ı için olan müzik, dünün 'yeni başlayanlar'ı için olan müziğin, *yinelenmesinden* ibaret kalırsa; gözlerimizin parıltısı, tabanlarımızdaki tuzağına kurban gider.

Evet bu önemli; artık 'bugün'de yaşıyoruz. Dünün genç kuşağı olarak bizim ve bugünün yeni başlayan kuşağının, belli bir düzeye ulaşmış bir müzik kulağı, incelmış bir müzik zevki ile yetkin ve ürünün estetik yapısına içerilmiş mesaj beklentilerimiz var. Böyle bir gelişim içinde olan, -bugün açısından küçük de olsa- dinleyiciye rağmen; Emekçiler, kendilerini *yenilemeyi* es geçip *yineleyemez*. Yinelerse, başka mecralara akar.

Emekçi, "aşıklık"ta kazığı çıkıp duruyor. Dörtlüklerden oluşan kafiyeyle şiirden vazgeçmemesi bunun bir yönüdür. Emekçi'nin bunun için sıraladığı gerekçeleri de yanlış anlayışından besleniyor. Aynı röportajında şunları söylüyor:

"Dörtlüklü şiire ağırlık vermenin iki nedeni var. İlki, serbest şiirle dörtlüklü şiiri karşı karşıya getirecek, dörtlüklüyü *eskimiş* ilan etmenin yanlışlığına karşı gelmek, bütün şiir türlerinin *kardeş* olduğunu ortaya koymak... İkinci olarak da dörtlüklü şiiri daha kalıcı, yaygın, saygın ve *halkçı* görüyorum." (abç)(1)

Röportajın bütününü gözönüne aldığımızda ortaya çıkan gerçeklerden biri şu: Emekçi'nin, bunca yıldan sonra hala oturmuş ve net bir müzik anlayışı yok. Müzisyenlerimiz, alanlarının akademik ve genel teorik bilgisini hiç önemsemiyor, gerekli görmüyor. Okul yada konservatuardan gelmemişliği, "alaycı"lığı halkçılığın bir özelliği olarak düşünüyor. Ne yazık ki her taşın altından bu yanlış halkçılık illeti çıkıyor karşımıza. Yaklaşım bütünlüğü olmayan Emekçi, önce yadsıdığını sonra kutuyor. Aynı yazıda, halk aşıklığı diye bir geleneğin olmadığını, bu olgunun da toplumsal dönüşümlerle farklılaştığını vurguluyor. Farklılaşmadan sözeden

Emekçi, ölçülü ve kafiyeli şiir ile geleneksel türkü havalarından şaşmıyor. Neden? Çünkü böylesi daha halkçı! Gereçeklerin ilki daha da yanlış. Üretimin kendisinden kaynaklanmıyor. Emekçi, ısrarını birilerinin tavrına inat etme olarak açıklıyor. Bütün gelmiş geçmiş şiir türlerinin kardeşliği adına! Gerçekten de eskimiş bir şiir türüne dair ortodoksuluk adına!

Elbette ölçülü ve kafiyeli şiirde bir "devamlılık" olacaktır. Ancak bir kopukluk da yaşanmak zorundadır. Bu, onların aşıldığı nokta ve yenilenmenin paydası olacaktır.

Emekçi, "halkçı" ürünleriyle "son aşıklar" meydanında başa soyunuyor. Bununla, bizi tek düze bir müziğe mahkum ediyor.

Boğazımızda düğümlenen, kendi ellerimiz olabilir. Ancak kendi ellerimiz de olsa, rahat nefes almak için, ellerimizi boğazımızdan çekmeliyiz. Emekçi, bugün bu haliyle artık, boğazımızdaki kendi ellerimizdir. Bazen tek saz-tek ses olarak, bazen davullu zurnalı olarak! Hem de bunu, "on yılın özlemiyle gerçekleştirdiği en son, en yeni yapıt"lar biçiminde sunuyor. "Protest müziğin büyük bir tutkuyla dinlenen önder sanatçısı" kimliğiyle! (2)

Oysa sorun, kendi deyimiyle "özgün müzik içerisindeki bir yudumluk protest yönü" eski kalıp sözlerle ya da bu sözleri biraz yumuşatmış olarak "on yuduma" çıkarmak değil.

Emekçi'nin yaşadığı metropollerde, müzikalite yaralar alıyor. Biri eksik bırakırken, öbürü neredeyse öldürüyor. Emekçi, elbette bizimdir. Fakat birçok "ama"ları olan bizim!

Kaya'ların ebesi biraz da Emekçi'lerdir

"Ahmet Kayaların ebesi, biraz da Emekçilerdir" desek, en başta sanatçılarımız olmak üzere, birçok devrimciye itici gelebilir. Fakat rahatsız edici olmamak için 'varılan doğru'yu açıklamaktan sakınmak olmaz. Nesnel olgunun adını koymak, kelimenin tam anlamıyla 'bizim' olan Emekçileri de sadece bu yanıla rahatsız etmemelidir. Bu, birilerini dışarda tutup ya da kendini birilerinin dışında varsayıp, karşı cepheden eleştirmek değil. Bir 'iç eleştiri'dir. Emekçiler,

Garip Şahinler, Ali Askerler ile aynı "biz" kavramı kapsamındayız. Üstelik bu, bütünü ile bizim öznel tercihimiz de değil. Nesnel bir konum! Yaşamın ve özelde sınıf mücadelesinin birçok dönem ve sorununda, nesnel durum bizim istemlerimizle çakışmayabilir.

DIPNOTLAR

1- 2000'ne Doğru'daki röportajdan

2-Kaset firmasının basında yer alan ilan spotu.

OKUR KÖŞESİ

Tokat'ta bitmez sorunlar

Yüksek öğrenim gençliği, 1990-91 öğretim yılına sorunlarla girenken, ikinci yarı yıla da yeni sorunlar yüklenip merhaba dedi.

C.Ü. Tokat Ziraat Fakültesi ve M.Y.O. öğrencileri de doğal olarak bu sorunlardan paylarını alıyorlar. En son yurttan yaşanan, yurt kantin-cisi ve yurt müdürü işbirliği ile öğrencilere verilen yemek kuponları işsiz hale getirilerek, yemek kuponlarını öğrencilerin elinden en ucuz şekilde (1000 TL'lik bedava yemek kuponlarının yurdun kalitesiz pahalı yemeklerinin haricinde kullanılması, 9.30'dan sonraya ya da yemeğin bitmesi gibi keyfi uygulamalar, yani öğrenciler yurdun yemeğini yemeğe zorlanıyor) alınması, daha doğrusu çalınması öğrenciler aracından büyük tepkiler aldı. Ayrıca yurttan verilen sabah kahvaltısında bozuk süt, meyve suyu, reçel, yumurta vb. verilmesi ise, artık olağanlık kazanmıştır.

Bu haksız uygulamalara karşı duyarlı olan arkadaşların dilekçe toplamalarını ise, bizzat kendisi tehditler, baskılarla, hatta öğrenci dolaplarını açarak dilekçelerin bir kısmına el koymuştur. En son bu anti-demokratik uygulamalara karşı duyarlı olan iki arkadaşı kışkırtıcılık yapmak ve oda oda dolaşıp siyasi propaganda yapmak suçundan, önce siyasi polise verildi, sonra 15 gün yurttan uzaklaştırıldı. İşin ilginç yanı, siyasi polisin yapılan tepkilerin siyasi bir yön taşımadığını belirtmesine rağmen, uzaklaştırma

tutanaklarında siyasi propaganda suçu işleniyor.

Hele Türkiye gibi bir ülkede bu uygulamalar daha da bir espri kazanıyor. Öyle ki lise-orta-ilkokul demeden, 141-142'den birçok insanı mahkûm eden bir sistem oluyor da bir kereliğine af uyguluyor. Yurt müdürü ve işbirlikçileri bunlarla da yetinmiyor. O artık kendisen eleştiri yöneltten herkese karşı tahammülsüzdür. Bu yüzden siyasi polis eşliğinde yurttan konuşma (gözdağı) yapmaya çalışıyor. Ancak öğrencilerin yoğun eleştirisi ve suçlamaları karşısında şaşkına dönüp, kız yurdundaki konuşmasını iptal ederek, sadece siyasi polislerin "siyasetle uğraşmayın siz kızsınız iyi olmaz" demesiyle yetiniliyor. (Hak aramanın TC'de siyasi bir suç olduğu Yurt Müdürü Yücel Demirdöven ve "pembe kol" tarafından meşrulaştırılmış oluyor.)

Bu olaylar karşısında öğrenciler duyarsız kalmadılar. 60'a yakın öğrenci yurt kapısı önünde, alkışlı protessto yaptı. Tokat gibi taşra üniversitelerinde hiç kuşkusuz çok önemli bir etki yarattı. Ayrıca başlatılan yeni imza kampanyası ise, şu anda sürüyor. Kısaca öğrenciler üzerinde kurumsallaştırılan anti-demokratik birçok uygulamalar öğrencileri susturmada yetersiz kalıyor. Gençlik hareketi, taşra üniversitelerinde de bir şekil kazanıyor. Her ne kadar ağır işliyorsa da...

B.K./TOKAT

Yeni bir Newroz

Newroz Kürt halkı, Ortadoğu halkları için zulme, köleliğe karşı başkaldırı günüdür. Newroz, halklar için özgürlüğü simgelediği kadar, halklar arasındaki birliği, dayanışmayı, ortak mücadeleyi de simgelemektedir. Çünkü Newroz ırkçılığa, sömürgeciliğe karşı bir başkaldırıdır. 1991 Newroz'unu demokrasi, insan hak ve özgürlükleri mücadelesinde güçlü adımların atıldığı bir dönüm noktası olmasını diliyoruz.

Hasan ÖZEN/ Ali POYRAZ

"İSD gecesi" üzerine

Bir geceyi değerlendirirken, hangi zemin üzerinde oluşum sürecini tanımladığı ve yüklenmiş olduğu işlevi yerine getirip, getirmediğine bakmadan yalnızca gecede yansıyan bazı şeylere bakarak yargıya varmak çok sığ bir bakış açısı.

Bu sığ bakış açısıyla yapılan değerlendirme yayın yoluyla yansıtılıyorsa, Bilgesu Erenus'un aynı gecede sanatçı ve geceyi yapan İSD'nin yedek Yönetim Kurulu üyesi olduğunu gözönünde tutarak, dernek anlayışını DKÖ'lerin işlevinin ne olduğunu ve derneğin geceye kadarki sürecini iyi bilmek gerekir ki, o zaman gecedeki "olumsuz" diye tanımladığı tavrın altında yatan gerçeği ve tavrın ne anlamda doğru olup olmadığını görebilsin.

B. Erenus'un "olumsuz" diye açıkladığı ve böylece kitlelerde derneğin eski değil, gelecekteki çalışmasına olumsuz bir bakış açısı taşımasını yıkmak için başlı başına bir yazı kaleme almak ve kafalarını netleştirmek isterdim. Ancak soruna doğru ve bir açıklık vermek, değişik bir ağızla açıklamak gerektiğinden ve derneğin misyon örgütü değil kitle örgütü olduğu gözönüne alındığında yapısı gereği kitlelerin sorun ve taleplerine amacı olan işçi sağlığı ve meslek hastalıkları konusunda sınıfın yöntem bilimi ışığında çözümleyici ve yol gösterici bir işlev yüklenmiş olduğu karşısında bütünleştiriciliğini sağlarken gerek içe dönük çalışmalarında gereksiz de dışıya dönük faaliyetlerinde hastalık halinde olan ve kitle örgütleri çalışmalarına bir yönüyle tıkayan misyon örgütü görünümüne ve yansıma işlevlerine her çalışma alanında karşı durmak görevken sorunları tek yönlü olarak işlemekle, öbür yönünü görmeyip sol vurayım derken, sağa kaymaktan başka bir gidiş olamaz.

RAMAZAN SAVCI/İSTANBUL

OKUR KÖŞESİ

Devrimcileri burjuva metodlarla yargılamak

Sayın Komünar arkadaşlar!

Size PKK'nın bazı anti-demokratik uygulamalarını anlatacağım. İmzamlı yayınları, devrimci görevinizi yerine getirmiş olursunuz,

1989'da PKK'ya üye olmak ve bu doğrultuda eylemlerde bulunmak savıyla yakalandım. Diyarbakır 1 Nolu DGM tarafından 8 yıl ağır hapis cezasına çarptırıldım. PKK'lı değilim. Egemen güçlerin Kürt halkının okumuş evlatları üzerinde sindirme ve baskı politikasının bir sonucu olarak cezalandırıldım. Zaten faşist egemen güçlerden, herhangi bir beklentimiz yok. Egemen güçler, devrimci unsurları sindirmek için, her türlü baskı politikasını devam ettiriyor. Buna karşı devrimci zorumuzu geliştirmemiz, içimizdeki demokratik merkezîyetçiliği kalıcı kılmak gerekirken; PKK, bugün Kürt halkı üzerinde de burjuva metodlarıyla baskılarını devam ettiriyor. Devrimci kamuoyunun, tüm bu anti-demokratik uygulamalara suskun kalması şaşırtıcı... Her kim nasıl hareket ediyorsa etsin, yalnız eylem olsun anlayışı, bizlere, devrimci yapılara yanlış bir anlayış hakim kılıyor.

... Doğu Perinçek ekibi, 2000'ne Doğu'da Bekaa'da 21 ajan adlı yayınında bazı devrimci insanları teşhir etti. Perinçek'le, Diyarbakır E Tipi Cezaevi'nde bu konuda konuştuk. Kendisi, o zaman cezaevinde bulunan Müslüm Elma ve H. Hayri Aslan ve benim yanımda şu sözü verdi: "yaptığım araştırmada, bu insanların ajanlıkla hiçbir ilişkilerinin olmadığı"nı belirtti. Bu konuda özeleştiri vereceğini söyledi.

Bekaa'daki 21 "ajan" arasında adı geçen Bekir Çaypınar, fakülte arkadaşımıdır. Çaypınar'dan önce, kampa giden Ali Yavuz da ortaokul ve liseden arkadaşımıdır. Bu insanlar, devrimci bilince sahip,

örgüt içi anti-demokratik uygulamaları görüp, eleştiren insanlar olduğundan, anti-demokratik uygulamayla yargılayıp, kurşuna diken PKK'nın kurbanı olmuşlardır. Bu devrimcileri burjuva metodlarıyla yargılayan Şahin Baliç, en sonunda Hasan Birdal'ı komploya düşürüp öldürmüştü. Birdal'ı öldürmesinin, bardağı taşıran son damla olduğu belirtilip, Baliç'in kendisi de kurşuna dizilmiştir.

Lenin, "devrimciler burjuva uygulamalarıyla olayları çözümlemezler" diyerek, sosyalizmi kurmak için demokrasiye önem vermemiz gerektiğini vurgulamıştır. PKK, bu ilkedan ayrı bir yapıdadır. Ali Yavuz ve Bekir Çaypınar, baskı altında, kendilerinden alınmış ifadelerle ajan olduklarını, Diyarbakır ve Ankara'da fakültelerde tanıdıkları yaklaşık 80 kişinin ismini dergilerde yayınlıyarak ajan olduklarını belirtmişlerdir. Bunlar PKK yayın organında (Serxvebun'da) teşhir etmişlerdir. Bu insanların çoğu, devrimci yurtsever insanlar olduğunu hemen tüm yapılar biliyor. PKK ile bu temelde çelişkilerim başladı. Politikalarını eleştirdiğim için, hedef gösterip, teşhir etmeye başladılar. Ailemi mücadele önüne koyarak hedef seçmişlerdir. Yurtsever olan ailem, devrimci yapılardan hiçbir zaman kendisini uzak tutmamıştır.

PKK, kardeşim Zahir Turan'ı, görüşme istemiyle yanlarına alıp götürmüştü, elini kollunu bağlayarak öldürmüşlerdir. PKK, bu yapıyla Kürt halkı üzerine uygulanması gereken devrimci hoş görüşüyü göstermiyor.

Tüm bu olumsuzluklara rağmen, devrimci tutumumu elden bırakmak istemiyorum, devrimci kamuoyunu yardımımıza çağırıyoruz.

Esat TURAN/
BİSMİL CEZAEVİ

Eskişehir dayatması

Uzun bir süredir kamuoyundatartılan ve teşhir olan Eskişehir Özel Tip Cezaevi, biz siyasi tutsakları çağdı bir yaşama mahkum etmek; insani, siyasi ve ulusal kimliğimize son vermek amacıyla 'tek tip hücre' sistemi biçiminde yeniden düzenlenip, açılmış bulunmaktadır.

Biz tutsaklar her zaman ve her koşulda, bize girdirilmek istenen teslimiyet ve ihanet gömleğini parçalayıp attık. Bu uygulamalara karşı sessiz kalmadık. Egemen güçler de bu tavrımızı çok iyi bilmektedir. Bu son dayatmasıyla, bizleri yeni açlık grevlerine ve ölüm oruçlarına sürüklemek, hiç değilse birkaçımızı daha imha etmek istemektedir. Teslim alıp, onurumuzu ve kişiliğimizi kırmayı hedeflemiş bulunmaktadır.

Tüm ilerici, devrimci, demokrat, yurtsever ve kendine insanım diyen herkesi, biz tutsaklar üzerinde oynanan bu insanlık dışı uygulamalara, komplo ve oyunlara karşı tavır almaya çağırıyoruz.

Hüsnü ALTUN-Şükrü GÖKTAŞ
AYDIN CEZAEVİ

Geçmişin zaaflarından kurtulmuş Merhaba Komün!

Bu 'merhaba', aynı zamanda geçmişin zaaflarından kurtulmuş, yeni, özgün bir dünya anlayışına içten, yürekten selamdır. Fransa-Mulhous'taki Komünarlardan biriyim. Fakat açık söylemek gerekirse, Komünarlıkta fazla bir geçmişim sahip değilim. Deneyimlerin az. Bunun yanında, gelişmeye olan isteğim var. 9. sayımda yeralan 20 Eylül 1990 tarihli ve Halil Kantarcı imzalı yazıyı okumasaydım, hala bir çıkış yolu bulmuş olamayacaktım. Bir ateşin çıkması, yanabilmesi için nasıl ki ufak bir kıvılcım da olsa şarttır, bu yazadığı anlayış, bende aynen bu rolü oynadı. Biraz daha açmak gerekirse; ben şiiri seven, hayata şiirle yoğurmak kadar, şiire tutkunum. Bu alanda, yeşertmeye çalıştığım çalışmalarım var. Fakat, Kantarcı'nın da tam parmak bastığı noktada bulunuyordum. Şiirleri yayımlatmak, kiteselleştirmek gibi bir aktivitem yoktu, bir durgunluk dönemine giriyordum. Kantarcı'yı okuduktan sonra, şiirlerimden birini gönderme isteği duydum.

Çalışmalarınızda başarılar, özel yaşamınızda mutluluklar diliyorum.

Hasan GÜNEŞ/FRANSA

30 Mart
1972
Kızildere

"Cangılda tek başına yürüyor bir elinde bıçağı dalları kesmek ve zehirli yılanları korkutmak için diğerinde silahı. Göğüslerinin arasında el bombaları. Yoldaşlardan uzaklarda tuzaklar kurmaya geldi Cangılda vahşi bir hayvana döndü lotus çiçekleri ve cennet kuşları işlemeyi de bilen uzun ince parmakları ile tuzaklar kuruyor. Uzun ince vücudu ve narin kuvveti tanır korkusu Savaş sanatlarıyla tepeden tırnağa silahlanmış heybetli erkekleri Bütün cangılı adım adım bilir Ağabeyleri burada çiftlik tasarlamışlardı Çeltik tarlalarından geçiyor, saklanıyor tetikte, çeltik tarlalarının çamurunda sürünüyor ıslanmasın diye havada taşıyor silahını kirlenmesin diye bembeyaz dişlerinde saçörgüsünü ve yüreğinin derinliklerinde taşıyor ölümünü"

**Victoria
Theodorou,
Picnic'den**

